

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Brno 2010

Roman Penčák

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDÍÍ
Institut mezioborových studií Brno

Vysoká rozvodovost a její vliv na děti

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. Mgr. Zdeňka Vaňková

Vypracoval:
Roman Penčák

Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Vysoká rozvodovost a její vliv na děti zpracoval samostatně a použil jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V Břeclavi dne 23. dubna 2010

.....
Roman Penčák

Poděkování

Děkuji panu doc. PhDr. Jaroslavu Nevoránkovi, CSc., im memoriam a PhDr. Mgr. Zdeňce Vaňkové za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytli při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěl poděkovat svým dětem Lukášovi a Kateřině za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytli při zpracování mé bakalářské práce, které si nesmírně vážím a jsem rád, že ve vztahu k této bakalářské práci jsem hlouběji mohl pochopit a vnímat porozvodové vztahy rodičů a dětí, jež budou určitě k užítku nejenom mně ale i mým dětem.

Roman Penčák

OBSAH

Úvod	2
1. Vztahy mezi muži a ženami-rodina.....	4
1.1 Podoba rodiny v minulosti a dnes.....	11
1.2 Vnímání manželství v jiných kulturách.....	15
1.3 Rozpad rodiny-vymezení pojmu rozvod	17
1.4 Druhy úpravy poměrů k nezletilým dětem	22
1.5 Výchova otce	31
1.6 Rozvod a jeho důsledky.....	35
2. Sociální aspekty rozvodovosti.....	41
2.1 Rozdílnost povah, konflikty	45
2.2 Nevěra.....	49
2.3 Alkoholismus.....	51
2.4 Násilí v rodině	53
2.5 Neuvážený sňatek	55
2.6 Žárlivost.....	57
3. Rozvod a jeho vliv na děti	62
4. Prevence rozvodů.....	68
5. Situace rozvodovosti v České republice.....	70
Závěr	85
Resumé.....	87
Anotace	88
Literatura a prameny	89

Úvod

V současné době je slovo „rozvod“ čím dál tím víc bráno jako za samozřejmost a součást našeho života. Rozvod se stal zcela běžnou záležitostí, společnost tuto skutečnost přijímá už jako rutinu. Dotýká se náš všech, vždyť kdo z nás nezná v okolí člověka, který by neprošel rozvodovým řízením, tímto „fenomémem“ dnešní doby. V současné době je možné vypočítat, že se klasický model rodiny vytrácí a roste počet neúplných rodin. Rovněž i tuto skutečnost společnost přijímá v tom smyslu, že je normální, když dítě nemá úplnou rodinu. Samozřejmě následky jsou zjevné, neboť upadá především prestiž rodiny jako instituce. V posledních letech jsou zaznamenány změny v chápání soužití mezi mužem a ženou, a tím i změny v chápání rozvodů a důsledků, které jsou s nimi spojené. Manželství jakoby ztrácelo na pevnosti instituce. Manželství se rozpadají pro malicherné nedorozumění a postoje manželů. Neustále vzrůstá počet neúspěšných manželství, a tedy i rozvodů.

Rozvod se pak stává jednou z nejbolestivějších událostí v životě člověka. Negativně zasahuje nejenom do života partnerů, ale také do životů členů celé rodiny. Rozvodem trpí nejenom celá rodina, ale hlavně děti, kterých se to dotýká nejvíce.

Manželství a rozvod jako dvě klíčová témata mají obsahovou souvislost s více příbuznými tématy. Jsou jimi například rodinné vztahy, muž a žena jako rozdílné bytosti, rozvod z pohledu dítěte a jiné. Výzkumy jednoznačně dokazují, že jsou souvislosti mezi tím, v jaké rodině dítě vyrůstá a jak to nepřímo ovlivňuje schopnost udržet si v budoucnu svoje vlastní manželství. Mnoho lidí řeší již menší problémy ve vztahu rozvodem a to ještě dřív, než si vůbec uvědomí, jak to zasáhne do jejich životů. Doufají, že jejich budoucí partner bude lepší a nebudou s ním muset řešit podobné situace. Bohužel, historie se opakuje, v budoucnu si stejně najdou podobného partnera, a opět řeší zklamání velice podobné tomu předcházejícímu.

Ve své bakalářské práci jsem se zamyslel nad pojmem rodina, manželství, rozvod a jejich vliv na dítě. Můj výběr této bakalářské práce především ovlivnila ta skutečnost, že sám jsem prošel dvěma rozvody a s tím spojenými různými druhy úprav poměrů ke svým nezletilým dětem. S jejich důsledky se tedy setkávám nejenom u sebe,

ale také ve svém okolí, u svých známých či přátel. Toto téma jsem si vybral také proto, že v dnešní době je pojem „rozvod“ velice často skloňovaným pojmem, slyšíme a potkáváme se s ním zcela běžně. Mým hlavním cílem bylo definovat pojem rodina, manželství, rozvod. Obecně shrnuji základní právní normy, které s manželstvím, rozvodem a porozvodovou péčí o děti souvisí. Zmiňuji se o sociálních aspektech rozvodovosti, tedy nejhlavnějších důvodech jeho rozpadu, blíže specifikuji druhy úprav poměrů k nezletilým dětem. Okrajově se dotýkám výchovy otce ve vztahu ke svým dětem, co výchova otce znamenala v minulosti a dnes. Snažil jsem se nastínit možné dopady na dítě související s rozvodem, jak je to bezprostředně ovlivňuje a poznamenává, neboť pro každé dítě je to velice individuální záležitost a vnímá rozvod rodičů jinak.

Rozvodovost je velice obtížná a rozsáhlá tematika. Ve své práci jsem se také snažil navrhnout možná řešení jak rozvodu předejít. Je totiž velice důležitá prevence rozvodovosti, tedy aby manželé neřešili případné spory hned rozvodem. Častokrát je to totiž banální věc, kvůli které stojí před soudem, a oba se stydí, a nechtějí jí řešit. Přitom by stačilo, aby oba spolu mluvili o daném problému a ujasnili si, co chtějí. Komunikace v manželství je totiž velmi důležitým aspektem. V závěru své práce hodnotím statistické údaje, které přímo souvisejí s rozvodem, tj. údaje o sňatečnosti a rozvodovosti, věku rozváděných partnerů, důvodech rozvodu, údaje o počtu a věku dětí z rozvádějících se rodin, tak, abych zmapoval statistické údaje rozvodovosti v České republice v letech 1950 - 2009, s důrazem na posledních dvacet let. Věřím, že moje práce alespoň malým dílem přispěje k objasnění tématu vysoká rozvodovost a její vliv na děti.

1. Vztahy mezi muži a ženami – rodina

Co vlastně vede lidi k uzavření sňatku a proč chtějí vytvořit rodinu? Odpověď není snadná. A to proto, že se téměř ve všech případech setkáváme s velmi různorodou směsicí motivací, důvodů ale i cizích vlivů, které vstupují do „hry“. Navíc je zřejmé, že motivační struktura pro uzavření manželství je zcela jiná u žen a jiná u mužů. Bylo by velmi obtížné, ne-li nemožné, vytvořit u jedné či druhé skupiny, tedy mužů a žen, přesnou hierarchii těchto motivací. Zdeněk Matějček ve své knize *Nevlastní rodiče a nevládní děti*, na základě své poradenské praxe, provedl alespoň jejich neúplnou inventarizaci a představil tyto důvody (motivy), které ženy a muže vedou k uzavření manželství¹.

U žen:

- Potřeba uplatnit cit, ale také cit získat;
- Získat oporu, jistotu a bezpečí;
- Být obdivován, být středem něčí pozornosti;
- Prožívat naplno erotický a sexuální život;
- Identifikovat se s pozitivními vlastnostmi a schopnostmi partnera;
- Uplatnit mateřské city vůči partnerovi;
- Vyrovnat se ostatním – nezůstat pozadu s vrstevnicemi;
- Odpoutat se od původní (orientační) rodiny;
- Vytvořit nový životní styl;
- Mít vlastní domácnost;
- Mít děti;
- Nechtěné těhotenství;
- Rozchod s rodiči;
- Vytrvalý nátlak rodičů, vytrvalý nátlak partnera;
- Zjevné ekonomické důvody;
- Získat mimořádné společenské postavení – zviditelnit se;
- Dokázat svou neodolatelnost a „přebrat“ partnera jiné ženě.

---

¹ Matějček, Z., et al. *Nevlastní rodiče a nevládní děti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1999, s. 16-26

U mužů:

- Být uznán, milován;
- Mít stálou sexuální partnerku;
- Přizpůsobovat partnerku svým představám;
- Ovládat partnerku a mít v ní svůj „majetek“;
- Přeložit na ni část svých životních povinností;
- Mít společné zájmy;
- Mít společné cíle pro budoucnost.

Je pochopitelné, že jak u žen, tak u mužů existuje ještě celá řada někdy velmi obtížně identifikovatelných důvodů k uzavření sňatku. Co převažuje při rozhodnutí uzavřít sňatek, nebývá u většiny partnerů zcela jasné.² Obecně všechny vztahy se pak vyvíjejí stejně. Do dvou let je to vzájemné poznávání. Do čtyř let je to pro nás období zkoušek a kompromisů. A pak již nastává období vzájemné tolerance a úcty. Vždy záleží na nás, co do vztahu vložíme a podle toho náš vrah buď spěje k zániku, nebo se náš vztah vyvíjí k dokonalosti, která směřuje k vytvoření manželství.³

„Manželství je jako obležená pevnost: ti, co jsou venku, se snaží dostat dovnitř a ti, co jsou uvnitř, se snaží dostat ven.“⁴

Poslední novela zákona o rodině a částečně i občanského zákoníku provedená zákonem č. 91/1998 Sb., účinného k 1. 8. 1998, je určitě předmětem široké odborné diskuse, ale i kritiky. Kritizována je nízká legislativní kvalita, protože zákon neprošel obvyklým legislativním procesem, nešlo o návrh vlády projednaný v legislativní radě, ale o poslaneckou iniciativu. Novela přinesla řadu velmi problematických a odborníky z praxe kritizovaných změn, ale i mnohá pozitiva.⁵

Předně *manželství* je zákonem o rodině definováno jako trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem. Hlavním účelem manželství je založení rodiny a výchova dětí. Manželství vzniká na základě svobodného a dobrovolného rozhodnutí muže a ženy, uzavírá se svobodným a úplným prohlášením

---

² Matějček, Z., et al. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1999, s. 26

³ Blechová, Z. *Partnerské vztahy*. 1. vyd. Olomouc: Fontána, 2003, s. 32-33

⁴ Blechová, Z. *Partnerské vztahy*. 1. vyd. Olomouc: Fontána, 2003, s. 60

⁵ Šmolka, P., et al. *Manželská a rodinná trápení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 107-108

muže a ženy o tom, že spolu vstupují do manželství. Uzavírá se formálně před orgánem obce, obecním úřadem pověřeným vést matriky, nebo před orgánem církve či jiné náboženské společnosti, která je registrovaná u Ministerstva kultury České republiky.⁶

Manželství je tedy právní vztah mezi mužem a ženou založený způsobem, který stanoví zákon. Nejde tedy o manželskou smlouvu.

Zákon o rodině taxativně uvádí případy, kdy **manželství nemůže být uzavřeno**:⁷

- 1) Manželství nemůže být uzavřeno se ženatým mužem nebo vdanou ženou. Neplatnost takového manželství vysloví soud i bez návrhu.
- 2) Manželství nemůže být uzavřeno mezi předky a potomky a mezi sourozenci. Totéž platí o příbuzenství založeném osvojením, pokud osvojení trvá.
- 3) Manželství nemůže uzavřít osoba mladší 18-ti let. Výjimečně může soud povolit uzavření manželství nezletilému staršímu 16-ti let. Bez tohoto povolení je manželství neplatné. Soud může vyslovit neplatnost takového manželství i bez návrhu, ale pokud mezitím nezletilý manžel dovršil 18-tý rok věku nebo jestliže manželka otěhotněla, nelze tak již učinit, a manželství se stane platným.
- 4) Manželství nemůže uzavřít osoba zbavená způsobilosti k právním úkonům ani osoba trpící duševní poruchou, která by měla za následek zbavení způsobilosti k právním úkonům. Osoba, jejíž způsobilost k právním úkonům je omezena, nebo osoba trpící duševní poruchou, která by měla za následek omezení způsobilosti k prvním úkonům, může uzavřít manželství jen s povolením soudu.

Manželství nevznikne, jestliže⁸:

1. Muž nebo žena byli k prohlášení o uzavření manželství donuceni fyzickým násilím.
2. Bylo uzavřeno nezletilým mladším 16-ti let.

---

⁶ Šmolka, P., et. al. *Manželská a rodinná trápení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 105-110
Zákon o rodině č. 91/1998 Sb., ve znění pozdějších změn a doplňků, s. 13-17

⁷ Šmolka, P., et. al. *Manželská a rodinná trápení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 110;
Zákon o rodině č. 91/1998 Sb., ve znění pozdějších změn a doplňků,

⁸ Šmolka, P., et. al. *Manželská a rodinná trápení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 111-112
Zákon o rodině č. 91/1998 Sb., ve znění pozdějších změn a doplňků,

3. Nebyly dodrženy zákonné podmínky pro uzavření manželství, tj.
- a) manželství nebylo uzavřeno mezi mužem a ženou;
  - b) oddávající při civilním sňatku nebyl starostou, primátorem, ani neměl příslušné pověření;
  - c) při civilním sňatku nebyl přítomen matrikář;
  - d) manželství bylo uzavřeno před místně nepříslušným úřadem, aniž to bylo předem povoleno;
  - e) manželství bylo uzavřeno před obecním úřadem, který není pověřen vést matriky (leďa by šlo o sňatek uzavřený v ohrožení života);
  - f) církevní sňatek není platný, pokud manželství nebylo uzavřeno před státem registrovanou církví nebo náboženskou společností;
  - g) manželství nebylo uzavřeno před osobou k tomu pověřenou vnitřními předpisy příslušné církve nebo náboženské společnosti;
  - h) církevní sňatek byl uzavřen, aniž by mu předcházelo vydání osvědčení matričním úřadem;
  - i) církevní sňatek byl uzavřen po době delší než tři měsíce od vydání osvědčení matričním úřadem.

Stále častěji jsme však svědky, že kromě tradičního modelu soužití muže a ženy, tedy manželství, existuje ve společnosti i faktické soužití muže a ženy ve společné domácnosti, označované jako konkubinát, nesezdané společné soužití muže a ženy (někdy také označované jako vztah druh-družka), nebo registrované partnerství (vzniklo jako nový právní institut zakotvený v našem právním řádu zákonem č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství), či další jiné druhy soužití.⁹

Zákon však takové vztahy nezakazuje, ale také jej neupravuje. Novela zákona o rodině z roku 1998 zachovala zásadu, že základem rodinně-právní úpravy je rodina založená na manželství muže a ženy.

---

⁹ Šmolka, P., et. al. *Manželská a rodinná trápení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 112-114

Další druhy soužití: ¹⁰

- exogamie – uzavírání manželství pouze s členy jiných kmenů,
- endogamie – uzavírání sňatku mezi příbuznými nebo uvnitř jednoho společenského útvaru,
- mezaliance – nerovný sňatek mezi šlechticem a nešlechtičnou, nevhodné spojení,
- levirát – u některých primitivních kmenů zvyk, podle kterého se vdova stala manželkou nejbližšího příbuzného zesnulého, zpravidla jeho bratra,
- konkubinát – trvalé soužití muže a ženy bez formálního uzavření manželství
- sériová monogamie – víc manželství za sebou,
- matrilokálně (uxorilokálně) – manželé bydlí v domě rodičů ženy, v rodině nevěsty, v bytě ženy,
- patrilokálně (virilokálně) – manželé bydlí v rodině ženicha, v bytě muže
- dislokálně – každý žije ve své rodové skupině,
- nelokálně – manželé se přestěhují do nové domácnosti.

Manželství je především citovým vztahem dvou lidí. K tomuto vztahu posléze zpravidla přibude citový vztah těchto dvou lidí s dětmi, později eventuálně dětí-sourozenců navzájem. Málokdo od počátku vnímá manželství především jako vztah právní, zakládající určité nové právní vztahy. A je to asi přirozené, a správné. Život připravuje různé situace a to jak i u života manželského, tak i u života rodinného.¹¹

Poslání rodiny je být „útočištěm“ a „bezpečným přístavem“.¹²

Rodina je základní jednotkou společnosti, členové si navzájem poskytují morální, citovou a materiální pomoc a starají se jeden o druhého. Dále je rodina biologicky důležitá pro udržení lidské populace, je to jakási univerzální sociální skupina, ve které probíhají významné sociálně-psychologické jevy v životním kontinuu

---

¹⁰ <http://www.referaty10com/referat/Ostatni/4/tema-4-3-ostatni.php>, 20. 2. 2010

¹¹ Šmolka, P., et. al. *Manželská a rodinná trápění*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 105

¹² Trélaun, B. *Překonávání konfliktů v rodině*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 13

jedince. V rodině se utváří důvěra v sebe, motivačně volné charakteristiky, postoj k sobě samému i personálnímu okolí obecně. Formují se a přijímají se v ní modely chování, dochází k předávání a přebírání norem, k seznamování se s různými druhy sankcí. V rodině dochází k procesu identifikace a k seznamování se s identifikačními vzory odpovídajícími vlastní pohlavní roli. Osvojují se v ní formy komunikace jak verbální, tak neverbální. Dochází zde k poskytování potřebných dovedností pro plynulé začlenění se do společnosti jako celku, ale taktéž k formování vlastní osobnosti, jedinečnosti, svébytnosti. Je to právě rodinné prostředí, které vtiskne specifické rysy každému jednotlivci.¹³

Jasně a jednoznačně vymezení pojmu rodina je téměř nemožné z mnoha důvodů:¹⁴

- rodina je definována z hledisek různých vědních disciplín (sociologie, demografie, právo, psychologie ...),
- rodina je definována z hledisek různých oblastí téže vědy (klinická psychologie, sociální psychologie, pedagogická psychologie ...),
- rodina je vymezována z hlediska různých systémových přístupů (psychoanalýza, behaviorismus...),
- rodina je definována na základě různých aspektů (funkčnosti, vztahů, rolí, komunikace, procesu socializace a individualizace...).

V rodině se muž a žena stávají nejbližšími osobami. Jejich děti jsou projevem vzájemné spolupatříčnosti. Je všeobecně známé, že uspořádaná rodina poskytuje vhodné podmínky pro dobrý tělesný a duševní vývin dítěte. V případě, že v rodině panuje napětí, hádky, není možné, aby danou funkci plnila.

Každá stabilní rodina plní vícero funkcí, tj.:¹⁵

- ekonomickou – materiální,
- citovou (emocionální),
- socializační a výchovnou,
- biologicko – reprodukční,
- odpočinkovou – regenerační.

---

¹³ Výrost, J., et al. *Aplikovaná sociální psychologie I.* 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 303-304

¹⁴ Výrost, J., et al. *Aplikovaná sociální psychologie I.* 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 303-304

¹⁵ Zákon o rodině č. 91/1998 Sb., ve znění pozdějších změn a doplňků

Výrost, J., et al. *Aplikovaná sociální psychologie I.* 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 325-327

Ekonomickou funkcí rozumíme vzájemnou pomoc členů rodiny, kteří si vzájemně pomáhají po materiální stránce.

Citová funkce je velice důležitá, protože zabezpečuje dítěti pocit, že někam patří a že ho má někdo rád. Vytváří pocit lásky a důvěry.

Socializační a výchovná funkce učí jedince k soužití s ostatními.

Biologicky – reprodukční funkce umožňuje naplnění sexuálních potřeb manželů.

Odpočinkově – regenerační funkce plní úlohu při zvládání těžkých životních situací. Pomáhá překonávat stres, neúspěchy.

Nejenom životní zkušenost, ale i odborné výzkumy potvrzují nenahraditelný význam manželství pro jednotlivce, rodinu a společnost. Manželství je důležitým společenským dobrem, spojeným s neskutečně širokým spektrem prospěšných důsledků pro děti, manžele, rodinu a společnost.¹⁶

Za významné je považováno, je-li rodina soudržná, ovšem s respektem k autonomii každého jednotlivce. Zdravá rodina umožňuje samostatnost, osobní zodpovědnost, nezávislost myšlení a hodnocení, ale zároveň poskytuje pocit emoční blízkosti, sounáležitosti, vzájemnosti. Důležitá je rodinná přizpůsobivost – adaptabilita. Fungující rodina je schopna kreativně řešit situace, které přináší život, reagovat na ně adekvátně, měnit rodinnou strukturu, vztahy rolí a pravidel. Kromě tvořivosti se v tomto smyslu jeví jako podstatné vyjádření podpory, vyjadřování zájmů a zaujetí při společných rozhovorech, možnost zástupnosti. Systém je současně adaptabilní, ale též stabilní (přes všechny změny jsme to stále my). Právě tato stabilita rodiny, k níž se jedinec vztahuje ve chvílích osobní rozkolísanosti, se zdá být nejvyšší hodnotou.¹⁷

---

¹⁶ <http://www.federacirin.sk/content/view/1552/186/>, 28. 2. 2010

¹⁷ Výrost, J., et al. *Aplikovaná sociální psychologie I*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 310

1.1 Podoba rodiny v minulosti a dnes

Často máme sklon považovat rodinnou strukturu, jež je aktuálně platná a obvyklá, za rodinu, která zde byla i v předchozích historických etapách.

Ohlédneme-li se do historie, zjistíme, jak výrazně rodina odráží celospolečenské změny. Za nejstarší funkci rodiny lze považovat reprodukci. Rodinné společenství bylo zprvu chápáno jen jako volné skupinové sdružení, ve kterém docházelo k nahodilému pohlavnímu styku, společně se pečovalo o potomstvo, obranu a výživu. Později se formovaly rody – skupiny pokrevně příbuzných osob, ve kterých už existovaly trvalejší vztahy, jež byly převážně sexuální. Výchovu zajišťoval rod, organizace společnosti byla založena na primátu žen. Původ byl prokazován pouze z matčiny strany. Šlo o tzv. „mateřské právo“. Děti vychovával rod matky. V tomto období převažovala tzv. matriarchální forma manželství. Ženy užívaly vysoce vážené svobodné postavení ve společnosti, žena vedla domácnost, a i původ člověka byl určován podle matky. Postupně se omezoval počet osob, které mezi sebou směly uzavírat manželství, začala se projevovat tendence, směřující k typu manželství, jež přetrvává dodnes a to k manželství párovému. V jeho prvotní formě se soužití obou manželů omezovalo jen na příležitostná setkání, a každý z manželů žil nadále ve svém rodu. K jeho narušení a k přeměně došlo s rozvojem zemědělství, kdy fyzicky namáhavá práce změnila postavení muže. S růstem významu muže vzniká patriarchální forma rodiny. Párové manželství se mění v monogamní, i když existuje řada dalších přechodných forem. V rané otrokářské společnosti se patriarchální rodina upevňuje jako právní instituce, která je zakotvena v právních normách, což je považováno za důsledek vzniku státu. Moc muže je posilována, ale postupně se v důsledku rozvoje ekonomiky poněkud uvolňují rigidní manželské vztahy a rozšiřují se práva všech členů rodiny. Manželství je podle římského práva možné uzavřít jen mezi plnoprávními a dospělými občany a hlavním účelem manželství bylo narození legitimních potomků. Právo tehdy zajišťovalo převod ženy do vlastnictví muže. Manželství se vyznačovalo mravní vážností, která však upadala s rozkladem římské společnosti, kdy se začala rozmáhat prostituce, a bylo běžné nelegitimní soužití.¹⁸

---

¹⁸ Výrost, J., et al. *Aplikovaná sociální psychologie I*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 320-321

Ve feudální společnosti se v určitém smyslu navrácí patriarchát v jeho původní podobě, protože feudál je vlastně pánem nejen nad svou rodinou, ale i nad svými poddanými. Manželské a rodinné vztahy se dostaly pod přísnou kontrolu církevní jurisdikce. Náboženská mravouka zpřísnila nároky na věrnost, kterou vyžadovala i od mužů. Porušení ustanovení církve bylo stíháno přísnými tresty, manželství se stalo posvátným svazkem. Rozvod byl vyloučen. Připouštělo se pouze tzv. rozloučení od lože a povinností, ale manželství existovalo dál, a manželé nesměli uzavírat nový svazek. Manželství poddaných byla možná jen se svolením feudála. K uvolnění takto přísné morálky došlo v období humanismu a renesance. Po nástupu kapitalismu je charakteristická snaha o zesvětštění manželského sňatku. Manželství je jakousi kupní smlouvou, do které přímo pronikají peněžní vztahy. V roce 1783 převzal stát od církve manželskou jurisdikci, a v tomto období byla zformulována práva, jejichž principy se u nás zachovaly až do roku 1919. Rozluka byla povolována jen v určitých případech, a byla provázená majetkovou taxou. Buržoazní pojetí rodiny nejlépe dokumentuje francouzský manželský zákoník z roku 1790, který manželství prohlásil za světskou občanskou smlouvu. V roce 1801 vyšel Napoleonův zákoník, který jako první na světě prosazuje formální rovnost, a tedy jednotné právo pro příslušníky všech společenských tříd uzavírat občanský sňatek.¹⁹ V buržoazní společnosti charakter rodinných vztahů tedy určovalo soukromé vlastnictví. Manželský svazek byl považován za dohodu, jejíž cílem bylo zvětšení kapitálu.

V průběhu 19. století je u nás celé meziválečné období charakteristické hledáním a nacházením nových modelů, nových hodnot a mezilidských vztahů. Ve 20. ani 30. letech nebyly dokončeny revize občanského zákoníku, který by blíže specifikoval manželská majetková práva. Dalším významným mezníkem byla druhá světová válka se svými obrovskými přesuny lidí, ztrátami lidských životů a poválečnou euforií. V ČSR byly v roce 1949 uzákoněny úpravy o rozvázání manželství a zásada povinného občanského sňatku. Jsou uplatňovány čtyři požadavky pro uzavření sňatku: monogamie, neexistence příbuzenství v přímé linii, požadavek duševního zdraví a zletilost. Muž a žena mají stejná práva a povinnosti, jejich majetek je až do zániku manželství společný a je pak dělen rovným dílem. Poválečná česká rodina byla poznamenána významnými celospolečenskými změnami. Lze říci, že období po roce 1948, byla z hlediska rodiny

---

¹⁹ Výrost, J., et al. *Aplikovaná sociální psychologie I.* 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 321-322

kritická. Tehdejší filosofie považovala rodinu za přežívající buržoazní strukturu, která bude postupně zanikat a bude ve většině funkcí nahrazena kolektivem. Stát začal přebírat na svá bedra zodpovědnost za výchovu dětí a mládeže a péči o ně tím, že zřizoval a financoval dětské domovy, jesle, mateřské školy, školní družiny, domy dětí a mládeže a další zařízení denní péče, jež měla umožnit co největšímu počtu žen v produktivním věku zařazení do pracovního procesu. Důvody tehdy byly hlavně ekonomické, ale také ideologické. Postupně však docházelo ke znovupochopení významu rodiny, a prosazuje se idea „rodina je základ společnosti.“ Vysoký kredit rodiny byl patrný z demografických ukazatelů, kdy zejména sňatečnost u nás činila okolo 95%, a velké procento žen rodilo své děti téměř bezprostředně po uzavření sňatku, kdy průměrný věk rodiček se pohyboval mezi 20-24 let V socialistickém zřízení mělo být manželství trvalým svazkem lidí.²⁰

Za posledních sto let překonala rodina mnoho podob. Změnil se i pohled lidí na spoustu otázek a problémů života. A jaký je pohled na dnešní rodinu? Dnešní moderní představa rodiny úplně nezapadá ani do jednoho z těchto historických modelů. V současné době se společnost i rodina rychle vyvíjejí. Výrazně se zvýšila očekávání všech, kteří jí tvoří, jak z hlediska citového, vztahového, tak i pokud se jedná o seberealizaci. Ženy usilují o dobře placenou práci a o rovnoprávnost pohlaví. Děti se staly subjektem práva (mají právo na rodiče, právo na vlastní názor, na porozumění a na lásku rodičů a společnosti dle Mezinárodní konvence o právech dítěte). Zůstávají také v rodičovském domě delší dobu. Vedle toho zaujímají v rodině důležité místo i média, především televize. Rodinná buňka se zároveň zužuje. Rodiny jsou stále izolovanější. Mnoho matek, a občas i otců, se dokonce cítí velmi osaměle při rozhodování a při zajišťování každodenních životních potřeb, při určování hodnot a potřebných orientačních bodů pro život dítěte. Zaznamenáváme rodiny vzniklé, rozvrácené, znovu vzniklé, a jejich členové často vytvářejí nové způsoby života v rodině a experimentují s nimi.²¹

Společnost je ovlivňována mnoha aspekty, které stabilní vztahy narušují. Platí však pravidlo, že rodina je ten nejstabilnější společenský útvar, který byl, je a bude. Je

---

²⁰ Výrost, J., et al. *Aplikovaná sociální psychologie I*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 322-324

²¹ Trélaün, B. *Překonávání konfliktů v rodině*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 9-10

pravdou, že se v poslední době mění měrou nevídanou, kdy do ní vstupují jiné prvky, a nejčastěji je ovlivňována stoupajícím počtem rozvodů. V dnešní společnosti nestabilita rodiny přináší mnoho nepříjemností a problémů, zejména co se týče dětí.

Také obecná představa lidí říká, že v souvislosti s podnikáním a honbou za penězi mají dnes lidé na děti méně času než dříve. To je podle mého chybná představa, byť převládající názor. Lidé, kteří se honí za kariérou nebo se noří do práce, a chtějí dělat cokoli jiného, jen aby nemuseli hrát svou roli v rodině, to dělají za každého režimu a za všech okolností. Dnes je to jen více vidět, zatímco dříve byl takový „útěk“ jednotlivců od rodiny skrytější. Naopak jsou vidět některé pozitivní změny, které nový společenský systém přinesl. Dříve jsme například naráželi na skutečnost, že děti školního věku neměly nejmenší představu o tom, co jejich rodiče vlastně v zaměstnání dělají. Mluvílo se tehdy mnoho a stále o práci, kdy práce byla skloňována ve všech pádech, např. nám známá hesla: „Buduj vlast, posílíš mír“ nebo „Plníme plán práce na 130 procent po vzoru sovětského lidu“ a podobné ideologické nesmysly. Do světa práce se děti v minulosti vůbec nedostaly. Dnes, když rodiče podnikají, mají dílnu či obchod, jsou děti v této oblasti daleko více zainteresované. Poznávají, co to práce je, jak se vydělávají peníze, a že peníze nepřicházejí samy od sebe. Mnohem častěji se o těchto věcech doma mluví a přemýšlí. Dítě se tak naučí daleko více, než kdyby je někdo přesvědčoval o potřebnosti práce pro blaho lidstva.

1.2 Vnímání manželství v jiných kulturách

V rámci Evropské unie se v posledních desetiletích začínají rozcházet pohledy na stabilní instituci jako je rodina. Tradiční pohled na rodinu spočívá v tom, že její základní jednotkou je zákonné manželství muže a ženy. Netradiční pohled se od tohoto tradičního modelu liší v několika směrech. Prvním je uznání homosexuálního chování jako rovnocenného s heterosexuálním a následná snaha postavit soužití dvou osob stejného pohlaví na stejnou úroveň se soužitím muže a ženy. Tato snaha o zrovnoprávnění vede ke schválení tzv. registrovaného partnerství homosexuálů (Belgie, Česko, Dánsko, Francie, Finsko, Grónsko, Holandsko, Island, Lucembursko, Německo, Norsko, Polsko, Rusko, Slovinsko, Švédsko a Itálie) nebo jejich registrovaného soužití (Chorvatsko, Maďarsko, Portugalsko, Rakousko, Velká Británie, Španělsko), zakázané jsou v Litvě a Lotyšsku. Registrované partnerství je uznáno v USA, Novém Zélandu, Tasmánii, Kanadě a Izraeli.²²

V Číně již po staletí platí, že lidé se radí s hvězdami, aby zjistili, jestli je jejich partner vhodný pro manželství. Některé kultury, hlavně islámské, podporují manželství mezi bratranci a sestřenicemi. V některých částech střední Afriky existuje přísné tabu na manželství s pokrevními příbuznými, naopak v západní Africe se za nejvhodnější pokládá uzavření manželství mezi bratrancem a sestřenicí. V Polsku se dodnes uchovává tradice uzavírání manželství poslední den v roce. Angličané si potrpí na jednoduchost při svatbě. V Thajsku se při uzavírání manželství uplatňuje značný vliv ženy. V Indii je uzavírání manželství, vzhledem k mnoha různorodým kulturám, velice rozmanité, novomanželé se obvykle vůbec neznají. V některých částech Indie je svatba bolestným loučením nevěsty s rodiči, protože po svatbě nevěsta už nikdy nesmí překročit práh rodičovského domu. V Turecku se dodržuje zvyk, že ženich si svou ženu „vykoupí“. V Kolumbii nejsou doposud povoleny civilní svatby, a platnost má jenom obřad vykonaný v katolickém kostele. V Bolívii existuje dlouhodobá tradice manželství na zkoušku. Mnohoženství je povoleno v Malajsii, ale za druhou a každou další ženu se musí platit. Velký vliv na barmskou rodinu má buddhismus, Budha se označuje za pána domu manžela, proto se mu projevuje větší úcta než jeho ženě. V Japonsku je

---

²² <http://petula458.blogspot.com/2007/10/registrovan-partnerstv-ve-svt.html>, 17. 1. 2010

manželský život ovlivňován často tradicemi a pověrami, v celé zemi je posilovaná intenzivní rodinná výchova a smysl pro rodinnou čest. Nevěra v Japonsku není důvodem k rozvodu.²³

V roce 1886 byla v Londýně založena agentura, která zprostředkovává výběr partnerů a uzavírání manželství. Stejně tak je možné vyhledat si partnera prostřednictvím inzerce. V roce 1990 ve Skotsku bylo možné uzavřít manželství přímo v soukromém příbytku budoucích manželů. Muži na Islandu si musí svou budoucí manželku získat vytrvalým během. Ve Walesu musí ženich vyřešit několik hádanek, anebo se zúčastnit básnické soutěže. Na základě této exkurze, můžeme dospět k závěru, že manželství jako svazek muže a ženy má skutečně mnoho rozmanitých a specifických podob.²⁴

---

²³ <http://www.modernirodina.cz/index.php?level.1=list&kat=108>, 4. 2. 2010

²⁴ <http://manzelstvi.navajo.cz/>, 4.2. 2010

1.3 Rozpad rodiny - vymezení pojmu rozvod

„Nejčastější příčinou rozvodů je manželství.“²⁵

Rozpad rodiny je krajním řešením dlouhodobé partnerské krize, kdy tzv. „předrozvodové stadium“ má některé charakteristické rysy, které jsou charakterizovány jednostrannými nebo oboustrannými pocity nespokojenosti partnerů, a nesplněním vzájemných očekávání. Přestává-li tato očekávání rodina plnit, dochází k pocitům zklamání, nespokojenosti či k pocitu, že jeden z dvojice je podveden. Popsané pocity mohou dvojici provázet delší časové období, a někteří partneři se nikdy neodhodlají situaci řešit radikálně, tj. rozchodem a následným rozvodem. Ani nevyhledávají odbornou poradenskou či terapeutickou pomoc. Většinou řeší osobní zklamání různými kompenzačními mechanismy, jako jsou zvýšené pracovní ambice, větší důraz na zájmy mimo rodinu, předáváním žádoucího chování očekávaného od partnera do některého z dětí. Tyto pocity jsou doprovázeny projevem neschopnosti plánovat, spolupracovat s partnerem v oblasti činností spojených s chodem domácnosti. Bývá pravidlem, že kdokoli z partnerů řídí rodinu, nemá podporu druhého. Partneři si navzájem snižují autoritu, nejsou uspokojovány základní potřeby, které jeden od druhého očekává, což může mnohdy přerůst do agresivního chování, či úniku jednoho z partnerů.²⁶ Je zde však třeba uvést, že sice na jedné straně mnoho dvojic s radikálním rozchodem nespěchá, a nakonec se k němu ani neodhodlá, ale na druhé straně existují překotné a unáhlené rozvody, kdy někdo z partnerů (častěji žena) požádá o rozvod z někdy poměrně malicherných příčin.²⁷

Vzhledem k tomu, že je všeobecně zdůrazňováno, že současné manželství je postaveno v zásadě na logice lásky a osobní vděčnosti, a nestojí už na rodinných a ekonomických zájmech, frustrace (způsobená nedostatkem komunikace, rytmem současného způsobu života, nahromaděné zášti a zatrpklosti) pak může u jednoho z dvojice být potrestána příklonem k činu, a to k žádosti o rozvod.²⁸

---

²⁵ Pláňava, I. *Jak se (ne)rozvádět*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1994, s. 9

²⁶ Výrost, J., et al. *Aplikovaná sociální psychologie I*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 333-334

²⁷ Matějček, Z., et al. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1999, s. 28

²⁸ Trélaun, B. *Překonávání konfliktů v rodině*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 10

Rodinu lze podle stavu funkčnosti rozdělit na čtyři kategorie: rodiny funkční, problémové, dysfunkční a afunkční. I taková rodina, ve které nejsou plněny její základní funkce, může žít dále formálně pohromadě, a v takovém případě hovoříme o rozpadu rodiny nedeklarovaném. Za deklarovaný rozpad rodiny pak považujeme ukončení manželství rozvodem.²⁹

Rozvod je ve většině případů pak velmi bolestná traumatická událost, pro všechny zúčastněné, včetně členů širší rodiny, případně blízkých přátel manželů, a často zanechává dlouhodobé následky. O to více na dětech, které těžko chápou, co se stalo. Zvláště stresující je, že rozvod otřese něčím, co děti považují za samozřejmé, a co je zdrojem jejich pohody, totiž že rodiče tu budou stále někde nablízku.³⁰ Vlivem rozvodu se často dostávají depresivní stavy, pocity nespokojenosti s dosavadním způsobem života, se sebou samým, nejistota. Projevuje se zvýšená pracovní neschopnost, nechut' aktivně se zapojovat do zájmových aktivit a činností. Zhoršují se pracovní vztahy.³¹

Rozvod manželství je jedinou možností zániku manželství během života obou manželů. Na rozvod manželství neexistuje právní nárok, není výlučnou osobní záležitostí manželů, nestačí se na něm dohodnout. Ani souhlas obou partnerů nezaručuje, že manželství bude rozvedeno. O rozvodu manželství rozhoduje výlučně soud, který v rozvodovém řízení posuzuje splnění hmotně-právních podmínek rozvodu.

Podmínky známe dvě:

- rozvrat je tak vážný, že manželství nemůže plnit svůj společenský účel;
- rozvrat je tak dlouhotrvající, že není možné očekávat obnovení manželského soužití.

Posuzování otázky vážnosti rozvratu je individuální záležitostí. To, co jedni mohou považovat za běžné, může být u jiných bráno jako překážka společného soužití.

---

²⁹ Matějček, Z., et al. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1999, s. 29

³⁰ Warshak, R. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, s. 56

³¹ Výrost, J., et al. *Aplikovaná sociální psychologie I*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 335-336

Po novele zákona o rodině, provedené v polovině roku 1998, existují dva druhy rozvodů.³²

- Klasický „sporný rozvod“ – při rozhodování o něm nejde o to, zda s ním druhý manžel souhlasí, ale zda je manželství hluboce a trvale rozvráceno a nelze očekávat obnovení manželského soužití.
- Smluvený „nesporný rozvod“ – je rozhodně lepším řešením, než-li klasický sporný rozvod bez dohody. V rámci smluveného rozvodu jsou upraveny právní problémy, které jinak bývají předmětem soudních pří i řadu let po rozvodu.

Proto musí soud rozvrat posuzovat objektivně a i během rozvodového řízení je povinný vést manžele k usmíření a odstranění příčin rozvratu. Může odkázat manžele na odborné poradenství. Následně soud zkoumá trvalost rozvratu, kdy za trvalý se považuje, pokud se neočekává obnovení manželského soužití.

Dle § 26 odst. 1 zákona o rodině soud upraví před rozhodnutím, kterým se rozvádí manželství rodičů nezletilého dítěte, práva a povinnosti rodičů k dítěti po dobu po rozvodu, zejména určí, komu bude svěřeno dítě do výchovy, a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu. Podle platného právního řádu České republiky nelze manželství rozvést, dokud nenabude právní moci rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu, které vydá soud v řízení podle § 176 občanského soudního řádu.³³

Charakteristické znaky, týkající se celospolečenských změn a vazeb se vztahem k rodině rozpracovává Josef Výrost ve své knize Aplikovaná sociální psychologie I. Uvedu ty z nich, které se týkají problému rozvodovosti:

- Obecně *nízká stabilita české rodiny* ve srovnání s Evropou. S aktuálním podílem 40% rozpadajících se manželství z původně uzavřených sňatků patří ČR do skupiny zemí, kde je tento ukazatel nejvyšší. Dochází k *posunu průměrného*

---

³² Šmolka, P., et. al. *Manželská a rodinná trápení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 128-135

³³ Zákon o rodině č. 91/1998 Sb., ve znění pozdějších změn a doplňků,

věku partnerů směrem vzhůru při uzavírání prvního manželství, kdy prakticky vymizela tzv. extrémně mladá manželství, uzavíraná před dosažením plnoletosti jednoho z nich. Chybí protirozvodové bariéry.

- Obecně dochází k *diferenciaci forem soužití manželů* a rodin. Vzniká a paralelně existuje pestřejší škála alternativ „rodinného soužití“, jež jednotlivcům poskytuje, obecně řečeno, větší osobní autonomii.
- *Snižuje se porodnost*, což je vnímáno jako projev přináležitosti ke státům západní Evropy, kde je tento trend zaznamenáván již delší dobu. Může to být také reakce na širší možnosti seberealizace, materiální nejistoty, zaměřenost na jiné hodnoty, než-li na reprodukci, vnímání nejisté doby jako méně vhodné pro narození dítěte, růst kvality a významu antikoncepce pro plánování rodiny. Mnohá manželství jsou uzavírána již s perspektivou bezdětnosti a centrální role dítěte v životě manželů chybí. Obecně ubývá rodin s více dětmi.
- Vysoká celospolečenská *tolerance vůči rozvodům*. Rostoucí liberalizace postojů k rozvodům v současné době posiluje představy, že rozvod je vhodným řešením nespokojenosti s momentálním stavem manželství.
- *Důraz na materiální hodnoty* u významné části populace. Snaha vyrovnat vlastní životní úroveň úrovní vyspělých evropských států vede často k jednostranné životní orientaci na získávání materiálních hodnot.
- Tradiční *vysoká zaměstnanost a vzdělanost českých žen*. Toto má své důsledky jednak v péči o rodinu, ale též v určitých oblastech společnosti, kde dochází k příliš jednoznačnému vlivu žen (feminizace ve školství). Dochází k přehodnocování mateřské role ve společnosti a není dosud jasné, zda bude spíše posilována, či zda české ženy budou vnímat mateřství jako ztrátu profesní kontinuity, stagnaci vývoje kariéry, dobu, která je znevýhodňuje v porovnání s muži, a jejich pracovním postupem.³⁴

---

³⁴ Výrost, J., et al. *Aplikovaná sociální psychologie I*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 305-309
Výrost, J., et al. *Aplikovaná sociální psychologie I*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 324.

Jak vypadal rozvod před 150 lety?

Dne 30. 11. 1859 jako návrh na rozvod plně postačoval následující text (nakonec ovšem k rozvodovému řízení vzhledem k formálnímu usmíření obou stran nedošlo):

„Jest má vůle, aby moje manželka Barbora (Božena) Němcová z mého bytu odešla. Dle své vůle byla pod tou výminkou, že na nějakou ostenci z mé strany žádný nárok nemá. Příčiny, které mne k tomuto kroku dovedly, jsou následující:

- 1. Její k mé osobě po dlouhý čas trvající osobní odpor a z toho často vzniklé z její strany vášnivě vedoucí hádky a rozepře.*
- 2. Její nedbalost a nevšímavost domácnosti, nerozumné zacházení s penězi.*
- 3. Její pohodlně vedoucí život, nesprávnost vůbec a její nechuť ke vší domácí práci.*
- 4. Nesrovnalost náhledu při vychovávání dětí.*
- 5. Já nejsem stavu z mých příjmů při všem svém namáhání o rodinu i ji vyživit, ona ale z její strany již déle než rok se nepřičiňuje, by když ne domácí, tak alespoň literární práci k výživě přispěla, což jen nedostatky ve všem za následky má. A poněvadž se vyjádřila, že od navyklého způsobu života neopustí, což mne pak do dalších nesnází přivést musí, tak jsem se na tom ustanovil k narovnání dalších trampot a mého trápení, by ona ode mne odešla a na svou pěst se živila. Ona mně sice předstírá, že moje chování k ní jest příčinou, že literárně, jak by chtěla, pracovati nemůže, kterémužto ale odporovat musím, neboť jsem nebyl po 5 měsících v Praze a zaopatřoval jí živobytí všemožně, že při dobrém rozvrhu a rozumném vynakládání peněz vystačit mohla, ale ona navzdor tomu, že úplný pokoj měla, nepracovala a nevydělávala ničeho a k tomu všemu dluhů nadělala. To vše, co zde uvádím, dotvrzuji vlastnoručním podpisem. V Praze 30. Listopadu 1859 Josef Němec“³⁵*

---

³⁵ Průchová, B., et al. *Jak přežít rozvodové peklo*. 1. vyd. Brno: JOTA, 2004, s. 27; (dále citováno dle Král V.: Případy slavných a neslavných aneb Můj život s advokací. Rego Praha 2002)

1.4 Druhy úpravy poměrů

Aby porozvodové uspořádání mělo na děti ten nejlepší možný vliv, nestačí aby bylo dosaženo smírnou cestou, vzájemnou dohodou, a aby bylo vyřešeno včas, volba porozvodového uspořádání musí být podepřená správnými důvody. Je dobré, když jej oba rodiče vypracují po pečlivé úvaze tak, aby porozvodové uspořádání bylo přizpůsobeno dosavadním zvyklostem, které berou v úvahu všechny okolnosti, a především schopnosti a potřeby dětí. Mnoho rozvádějících se dvojic si ani neuvědomuje, že je mnohem širší spektrum možností úprav poměrů k nezletilým dětem. Kromě tradiční výhradní výchovy zde existuje výchova střídavá a společná. Dvojice se často nechá při úpravách poměrů ve vztahu k nezletilým dětem unést atmosférou s pocity křivdy, touhou po pomstě, úzkostí a depresemi. Na rodiče někdy naléhají i lidé zvenčí, aby učinili nějaké konkrétní opatření v otázce svěřeni dětí do výchovy. Necháme-li se takto ovlivňovat, výsledek nemusí být v zájmu našich dětí. Tato změna vyžaduje značnou míru tolerance ze strany obou rodičů. Nemělo by se o ní rozhodovat impulsivně nebo pod vlivem náhodné shody okolností.³⁶

Volba druhu výchovy a péče o děti.

Manželé, kteří se chtějí rozvést a mají nezletilé děti, musí otázku jejich poměrů pro dobu po rozvodu vyřešit. Ideální formou řešení je dohoda manželů, kdy k soudu se podává návrh, kterým se manželé budou domáhat schválení dohody. Tedy tato dohoda potřebuje ke své platnosti schválení soudu. Soud ovšem i v tomto případě zkoumá, zda dohoda skutečně prospívá zájmům dítěte či dětí, v převážné většině případů však dohodu rodičů schválí a jejich porozvodové řízení se tím může zjednodušit. Rozhodujícím zákonným kritériem je zde ***zájem dítěte***. Zákonnými hledisky, upřesňujícími, co se při zkoumání zájmu dítěte bere do úvahy, jsou především:³⁷

- osobnost dítěte, jeho vlohy, schopnosti a vývojové možnosti se zřetelem na životní poměry rodičů,
- právo dítěte na péči obou rodičů, a schopnosti otce či matky dohodnout se na výchově i pravidelném styku s druhým rodičem,
- citová orientace a zázemí dítěte,

---

³⁶ Warshak, R. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, s. 193-195

³⁷ Šmolka, P., et. al. *Manželská a rodinná trápení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 137

- výchovné schopnosti a odpovědnost každého z rodičů,
- stabilita budoucího výchovného prostředí, možnosti hmotného zabezpečení včetně bytových poměrů,
- citová vazba dítěte na prarodiče, sourozence a další příbuzné,
- kdo dosud kromě běžné péče o dítě dbal o výchovu dítěte po stránce citové, rozumové a mravní.

Nemohou-li se rodiče dohodnout, komu mají být nezletilé děti svěřeny do výchovy, musí soud rozhodnout podle uvedených kritérií.

Rodiče mají především možnost zvolit si tyto úpravy poměrů k nezletilým dětem:

1. Dítě bude pro dobu po rozvodu svěřeno do výchovy jednoho z rodičů, hovoříme tedy o tzv. **výhradní výchově** - výhradní péče matky nebo otce.
2. Dítě bude svěřeno do **společné výchovy** - společné péče obou rodičů.
3. Dítě bude svěřeno do **střídané výchovy** - střídavé péče obou rodičů.

Podle úmluvy o právech dítěte, kterou je Česká republika vázána, musí být ve všech záležitostech, jež se dítěte dotýkají, umožněno, aby se dítě, které je schopno formulovat své vlastní názory, k věci vyjádřilo, a jeho názorům musí být věnována patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni.³⁸

Výhradní výchova.

Výhradní péče, ať již matky nebo otce, byla donedávna jedinou možností úpravy poměrů nezletilých dětí po rozvodu. U devíti z deseti rozvedených rodin to jsou matky, jimž je svěřena výhradní odpovědnost za celodenní péči o děti a za všechna významnější rozhodnutí, která se dětí týkají.³⁹ Při srovnání dětí ve výhradní péči otců a ve výhradní péči matek bylo zjištěno, že není důvod k diskriminaci otců při svěřování dětí do péče. Psychické zdraví průměrného dítěte z výhradní péče otce bylo srovnatelné s průměrným dítětem z výhradní péče matky. Jako skupina neměly děti ve výhradní péči otce více ani méně problémů než děti ve výhradní péči matky.⁴⁰ Typický otec s výhradní péči o děti si vede stejně dobře jako typická matka ve stejné roli.⁴¹

---

³⁸ Úmluva o právech dítěte č. 104/1991 Sb.,

³⁹ Warshak, R. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, s. 12

⁴⁰ Warshak, R. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, s. 117

⁴¹ Warshak, R. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, s. 119

Psychologická poškození dětí, vyrůstajících v rodinách s výhradní péčí, mohou v některých případech získávat různé formy: nejistotu z hlediska sexuální role, omezení schopnosti vytvářet intimní vztahy, depresi, úzkost, nedostatečné sebeovládání a poruch chování, tj. nízkou míru sebeúcty a nízké sebehodnocení. To může být na jedné straně zapříčiněno tím, že matka v souvislosti s rozvodem nezískala svojí původní emocionální rovnováhu, a proto je méně fyzicky a emočně dostupná pro své okolí, popř. podléhá depresivním stavům, což dětem neprospívá. A na druhé straně, má-li otec s dětmi jen omezený kontakt, zklamává-li je opakovaně tím, že je vyzvedává pozdě, nebo zruší-li původní domluvu na společné trávení času úplně, pak děti dospějí k přesvědčení, že otec si jich už mnoho necení. Od toho je pak jen malý krůček k pocitu dítěte, kdy hledá chybu spíše u sebe.⁴²

Jaká jsou pozitiva a negativa výhradní výchovy?

Obecná pozitiva i negativa výhradní výchovy jsou pro matku i otce v podstatě stejná.

Pozitiva:⁴³

- Denní kontakt s našimi dětmi,
- Vytvoření hlubšího, smysluplnějšího vztahu s dětmi,
- Potěšení a uspokojení z toho, čeho děti dosáhnou, z jejich úspěchů,
- Uspokojení pramenící z poskytování pomoci dětem v jejich stresech a zklamáních,
- Větší vliv v rozhodování o věcech, které ovlivní život našich dětí,
- Odpadá pocit ztráty vyplývající ze skutečnosti, že by děti žily jinde,
- Posílení sebeúcty a identity jako rodiče

Negativa:⁴⁴

- Rozpor mezi pracovními povinnostmi a odpovědností spojenou s péčí o děti,
- Nepříznivé postoje spolupracovníků, nadřízených a společnosti obecně (z pozice samoživitelky),
- Nutnost dělat mnoho věcí najednou a nedostatek času,
- Málo času na pozorné naslouchání dětem,

---

⁴² Warshak, R. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, s. 48-49

⁴³ Warshak, R. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, s. 83

⁴⁴ Warshak, R. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, s. 83

- Nutnost dělat důležitá rozhodnutí ve věci výchovy téměř samostatně,
- Omezený společenský život,
- Stres.

Střídavá výchova.

"Ve střídavé výchově já vidím budoucnost." - "Je třeba masivně podporovat střídavou výchovu oběma rodiči."

bývalý prezident Soudcovské unie JUDr. Jaromír Jirsa

Na podporu střídavé péče se dokonce v různých městech ČR pořádaly ve větších městech tzv. Dny pro střídavou péči, např. dne 25. 5. 2009 se konal „Brněnský den pro střídavou péči“. Bylo zde prezentováno, že střídavá péče dětem zachovává oba rodiče, a oběma rodičům umožňuje své děti skutečně vychovávat, nejen se s nimi navštěvovat. Vyrovnává společensky nežádoucí absenci otců v porozvodové výchově, a podporuje rovnost mužů a žen. Střídavá péče vede rodiče k větší zodpovědnosti za vývoj dětí a vyrovnává mocenské postavení rodičů v porozvodové výchově, a tím předchází konfliktům. Předně střídavá péče přináší dětem lásku více lidí! V zahraničí jde o osvědčenou formu porozvodové výchovy⁴⁵.

Ve své knize *Revoluce v porozvodové péči o děti* dále Warshak uvádí, že z výzkumů bylo zjištěno, že mnohé matky s výhradní péčí o děti by rády zkusily alternativní porozvodové uspořádání, které by zahrnovalo více účasti ze strany otce. Uznávají důležitost toho, co nazýváme otcovským faktorem, který je také důležitý pro rozvoj dětí. Obecně jsou zde však v cestě dvě překážky. Za prvé: každá žena, která nemá děti ve výhradní péči, je v naší společnosti stigmatizována, neboť se předpokládá, že tato žena nemá své děti „dosti“ ráda. Za druhé: matky se zdráhají povolit svým dětem více kontaktu s otcem, neboť nevědí, jak to může děti ovlivnit. Tato zvolená alternativa porozvodové péče o děti však našim dětem prospívá, jelikož jde především o pomoc dětem vyrovnat se s krizí, kterou koneckonců nezavinily, a zůstávají jim tak pevné vztahy s oběma rodiči.⁴⁶

⁴⁵ Autor bakalářské práce; autor se sám předmětné akce „Dny pro střídavou péči“ v Brně účastnil

⁴⁶ Warshak, R. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, s. 17-20

Střídavá výchova v praxi znamená, že dítě je střídavě ve výchově jednoho či druhého rodiče vždy v určitém časovém intervalu, který je akceptovatelný, a tuto dohodu o střídavé péči schválí soud tehdy, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby. Zkušenosti ze zahraničí při této úpravě výchovy ukazují, že jako optimální interval střídavé výchovy se jeví týden až čtrnáct dní u dítěte předškolního věku, a měsíc u dítěte školního věku. Je ale pochopitelné, a mnoho rodičů by si to mělo uvědomit, že institut střídavé péče není pro každého. Jsou totiž rodiče, kteří opravdu nemají předpoklady pro výchovu dětí touto formou, a jejich péče by byla spíše na škodu. Při střídavé výchově rodiče musí vzájemně respektovat důležitost toho druhého pro jejich dítě. Ve většině případů jsou však i manželé, jejichž konflikt je natolik hluboký a rozvrácený, že dohoda není možná. Zákon však nestanovuje, že by nebylo možno rozhodnout o střídavé výchově i bez dohody rodičů. Bude vždy záležet na úvaze soudu, která by se měla hlavně řídit hlavním zákonným kritériem, totiž zájmem dítěte. Je-li uzavřena dohoda rodičů o střídavé výchově, bude soud pečlivěji než v jiných případech zkoumat, zda je to v souladu se zájmem dítěte. Případná dohoda o střídavé výchově musí obsahovat i ujednání o výživném.⁴⁷

Střídavá péče také přináší schopnost rodičů dítěte si život lépe zorganizovat. Je více než jasné, že střídavou péči se zajistí i jejich vlastní život. V tom smyslu, že v době, kdy je dítě u jednoho z rodičů, má možnost si druhý rodič naplánovat věci, kterým by se nemohl jinak věnovat, ve své podstatě i vlastní partnerský vztah a naopak. Ze své zkušenosti vím, že střídavá péče není jen o tom, že dítě bude „na střídačku“ u jednoho z rodičů. Střídavá péče především vyžaduje komunikaci mezi rodiči, ve smyslu schopnosti se domluvit na pevném režimu při výchově svého dítěte. Musí být stanoveny pravidla, kdy dítě bude u otce, a kdy u matky. Z prvního manželství mám syna, a vím, že je velmi důležitá právě „ona komunikace“ s matkou v rámci vývoje našeho dítěte. Jinak by nešlo dohodnout se, jakým směrem ve výchově budeme naše dítě směřovat. Rovněž tak v tomto procesu střídavé péče je důležité vzájemně se informovat o jeho zdravotním stavu či školní a mimoškolní činnosti a hlavně komunikativně řešit problémy.

---

⁴⁷ Šmolka, P., et. al. *Manželská a rodinná trápění*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 140

Další rozhodující předpoklad fungující střídavé péče je si hned v prvopočátku „zavedení“ střídavé péče uvědomit, že je nutno předcházet vzájemným obviňování rodičů před dítětem, a toto pravidlo dodržovat neustále. A to nejen mezi rodiči samotnými, ale i ze strany prarodičů obou stran. Je samozřejmostí, že dítě i nadále po rozvodu navštěvuje své babičky a dědečky. Rozhodně taktéž neprospěje dítěti, když se při střídavé péči budou rodiče předhánět v získání náklonnosti kupováním drahých dárků či povolením něčeho, co druhý rodič nepovolil atd. Děti v tomto směru mají totiž široce rozvinutý systém vnímání. Často taky rozpoznají problém mezi rodiči, a to dříve, než si jej uvědomí oni sami. Myslím, že střídavá péče je vhodná i pro děti v období puberty, tj. vlastně v době, kdy není nikdo, kdo má „poslední slovo“. Sám mám v tomto věku třináctiletého syna, a je důležité někdy vyvinout veškeré „hybné síly“ na potomka ze strany obou rodičů. Děti samy o sobě, si jsou schopny bez problémů zvyknout na to, že mají dva domovy. Jakmile jsem u syna vyzoroval, že si začíná vymezovat ve svém pokoji tzv. své „teritoriální území“ před svou sestrou, že si toto území dál buduje a stará se o něj, pochopil jsem, že ve spojitosti s dalšími věcmi začal plně vnímat pocit dalšího domova, a že se nejedná o tzv. „turistiku dítěte“, jak je u mnohých označována instituce střídavé péče.

Určitě se ale při aplikaci institutu střídavé péče nejedná o situaci, jak občas slychávám, kdy oba rodiče mají trochu špatné svědomí, a ve skutečnosti se ani jeden z nich nechce o dítě plně starat, a že dítě je na jednu stranu docela rozmazlené, zhýčkané, vše mu prochází, a na druhou stranu nemá pocit domova. Že péče se střídá co pár dnů podle toho, jak se komu zrovna hodí, a když se nehodí, je dítě u babičky. Toto však samozřejmě není pravdou. Dle mého názoru záleží vždy na individuálním přístupu obou rodičů, kdy na prvním místě musí být zájem dítěte, a pak teprve rodičů. Určitě se ale střídavá péče nedoporučuje praktikovat tam, kde rodiče nejsou schopni spolu bez větších problémů komunikovat, bydlí daleko od sebe, a kdy by dítě nemohlo navštěvovat stejné předškolní i školní zařízení a nemělo stejný okruh kamarádů. Rovněž tak u případné aplikace střídavé péče neobstojí argument jednoho z rodičů, který si po určité době (pravda je, že ve většině případů je to otec) vzpomene, že má dítě, které občas navštěvoval, že na dítě platí, má na něj právo, a chce najednou „střídavku“. Lze mít za to, že se projevuje zde u druhého rodiče pocit sobectví, jako by dítě byla nějaká věc, kterou na čas odložil a najednou si vzpomněl, že jí má.

Společná výchova.

Kam až sahá historie, lidé si vždy mysleli, že po rozchodu či rozvodu má mít péči a výchovu dětí na starosti jeden z rodičů. Nárůst rozvodovosti však přinutil hledat nové cesty, nová řešení. Řešení, které se nejčastěji nabízí a které získává stále větší pozornost, je společná výchova, společná péče obou rodičů, tedy jak otce, tak matky. Společná péče podle zákona znamená, že oba rodiče jsou oprávněni činit rozhodnutí v důležitých záležitostech, které se týkají jejich dětí, jako je jeho zdravotní stav, vzdělávání se či jejich účast v různých zájmových sdruženích. Výraz společná péče ze zákona označuje situaci, ve které se rodiče spolupodílejí na rozhodování. Společná péče nutně neznamená, že oba rodiče se budou stejnou měrou podílet na péči a výchově dítěte. Nejlepší uspořádání společné péče je spíše plodem dobré vůle, než zákonných rodičovských práv či dělení času mezi rodiči. Taková uspořádání se vyznačují vysokou mírou kooperace a flexibility, ve které rodiče vzájemně respektují důležitost toho druhého pro jejich dítě. Společná péče umožňuje mužům, aby se vyhnuli povrchním vztahům, které jsou typické pro „návštěvy“ mezi dítětem a druhým rodičem. Z pohledu otce, hodnotu dvou týdnů života nelze vtěsnat do dvou dní. Společná péče matkám umožňuje ulehčení břemena ve věcech týkajících se jejich dětí a pomoc s každodenními úkoly při péči o děti a jejich výchově.⁴⁸

Z praktického hlediska se společná výchova jeví jako vhodná tam, kde dítě je silně citově závislé na obou rodičích, tedy jak na matce, tak otci. Tito spolu hodlají i po rozvodu manželství bydlet v jednom bytě, nebo alespoň v jednom místě a jejich názory na výchovu dítěte se příliš neliší. Tak jako u střídavé výchovy, dohodu o společné výchově soud schválí tehdy, je-li to v zájmu dítěte a budou tak lépe zajištěny jeho potřeby. V praxi to znamená, že není konkrétně rozhodnuto o svěřeni dítěte do výchovy jednoho z rodičů. Takové rozhodnutí bude spíše výjimečné a bude především vycházet z dohody rodičů.⁴⁹

Je však pravdou, že kritici společné péče uvádí, že i kdyby společná péče byla dobrou myšlenkou, tak prostě nefunguje. Pokládají obecnou otázku: *„Jak můžeme očekávat od lidí, kteří spolu neumějí vyjít v manželství, aby spolupracovali a*

---

⁴⁸ Warshak, R. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, s. 148-155

⁴⁹ Šmolka, P., et. al. *Manželská a rodinná trápení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 139-141

komunikovali na takové úrovni, aby mohli společně pečovat o děti a vychovávat je?“ Argumentují, že rodiče nejsou schopni kooperovat ve společné péči, nýbrž se tím navíc zvyšuje i jejich vzájemné nepřátelství. Že se zvyšuje také pravděpodobnost, že děti budou zapojeny do „bitvy“ rodičů jako „pěšáci“. Stoupenci společné péče však tvrdí opak, že se děje právě něco opačného. Jsou přesvědčeni, že stejný podíl rodičovských práv a odpovědnosti, jak je tomu při společné péči, společné výchově, vyústí v menší nesnášenlivost mezi rodiči, a v nižší motivaci zapojovat do rodičovských „bojů“ i děti. Zcela jistě neprožívá otec se společnou péčí takovou zlost a ponížení, jaké prožívá otec, který byl úřední mocí vystaven do okrajové role v životě dítěte.⁵⁰

Kdo má pravdu? Kritici nebo stoupenci společné výchovy? Poslední studie, zabývající se touto otázkou, ukázala, že rodiče se společnou péčí spolu nejen vychází lépe, ale vyjadřují i více spokojenosti s bývalým manželským partnerem v jeho rodičovské funkci. Výhodou společné fyzické péče je, že maximalizuje kontakt mezi dítětem a oběma rodiči. Avšak je to dobré pro děti? Kritikové si opět kladou otázku: *„Jak dítě může žít ve dvou různých domovech s různými pravidly, životními styly a rozdílnými očekáváními?“* V podstatě namítají, že společná fyzická péče připravuje děti o stálé prostředí, které potřebují, ponechává je nejisté v otázce, kam vlastně patří, a znemožňuje jim, aby si vytvořily bezpečný vztah alespoň k jednomu z rodičů. K tomu lze uvést, že především rodiče, kteří si nyní mohou zvolit společnou péči, musí být ujištěni navzájem, že tato volba nebude pro život dětí nijak svízelnější než tradiční řešení, a tím je výhradní péče matky. Neměli bychom však žít v iluzi, že společná péče je všelékem, který očkuje děti proti psychickým příznakům. Společná péče nezabaví rodiče závazku vytvořit pro své děti po rozvodu pozitivní prostředí. Výzkum identifikoval a vymezil čtyři činnosti, kterými mohou rodiče svým dětem pomoci vyhnout se psychickým problémům⁵¹:

- vzájemně spolupracovat;
- vyhnout se doma fyzickému násilí;
- udržovat pravidelný kontakt dítěte s oběma rodiči;
- minimalizovat počet změn v životě dětí (tj. např. stěhování a změna školy).

---

⁵⁰ Warshak, R. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, s. 161

⁵¹ Warshak, R. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, s. 160-166

Jsou-li rodiče v těžkém konfliktu, mnozí zastánci společné péče přestanou obhajovat tento druh porozvodového uspořádání. Jsou přesvědčeni, že rodiče v rozhořčeném sporu o svěřením dítěte nemohou spolupracovat na společné péči, a že dětem se bude lépe dařit ve výhradní péči jednoho rodiče.⁵² Znalci se shodují, že úspěch společné péče závisí na řadě faktorů.

Společná výchova - péče lépe funguje, když⁵³:

- oba rodiče jsou přesvědčeni, že ten druhý je pro děti důležitý,
- oba rodiče jsou přesvědčeni, že ten druhý je také dobrý rodič,
- rodiče žijí blízko sebe,
- děti samy takovou společnou péči chtějí,
- rodiče mají ke společné péči příznivý postoj,
- jeden rodič řádně dodržuje své finanční závazky vůči druhému,
- rodiče vzájemně spolupracují,
- rodiče jsou flexibilní,
- rodiče mají slušnou úroveň komunikace,
- rodiče nezatahují děti do svých konfliktů.

Společná výchova - péče většinou selhává, když⁵⁴:

- jeden rodič se o děti nemůže přiměřeně starat,
- jeden rodič je zjevně proti takovému uspořádání,
- místa, kde rodiče žijí po rozvodu, jsou od sebe dosti vzdálená,
- rodiče vůči sobě pociťují silné nepřátelství i přes pokusy o zprostředkování,
- rodiče používají děti proti sobě.

---

⁵² Warshak, R. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, s. 170

⁵³ Warshak, R. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, s. 172

⁵⁴ Warshak, R. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, s. 172

1.5 Výchova otce

Jaké byly preference otců v dávných dobách? Tak např. v dobách antického Říma měli otcové naprostou moc nad svými dětmi, mohli je prodávat do otroctví, nebo dokonce zabít. Práva matek prakticky neexistovala. V případě rozvodu přešla péče o dítě automaticky na otce. Jeho právo na dítě bylo v podstatě rovnocenné právu na majetek. V buržoazní společnosti, byl otec považován za přirozeného strážce svých dětí v souladu s božími zákony. Připravit děti pro život ve světě mimo domov bylo úkolem otce. Podle přesvědčení a norem tehdejší doby nemohly takovou úlohu plnit matky, protože od společnosti byly příliš izolovány, a samy potřebovaly ochranu mužů. Na otce se pohlíželo jako na přirozeného ochránce dětí, a pouze on měl finanční prostředky k jejich podpoře. V 19. století začaly soudy postupně omezovat téměř absolutní právo otce na svěření dítěte. Na malé děti se začalo pohlížet tak, že mají specifické potřeby, které dovedou lépe uspokojit matky. Tento postoj pak začal v opatrovnických věcech převažovat, a stal se známým jako „presumpce útlého věku dětí“. Tato presumpce měla zpočátku funkci svěřit malé děti matkám pouze dočasně, a když děti dosáhly věku čtyř nebo pěti let, byly vráceny do péče otcům. Postupem let byla věková hranice „útlého věku“ posouvána směrem nahoru, a posléze došlo k tomu, že presumpce útlého věku (později nahrazena „pro dítě to nejlepší“) se stala důvodem pro svěřování dětí jakéhokoliv věku matkám, a to do trvalé péče.⁵⁵

Rozhodování o porozvodové péči byla během posledních sedmdesáti let podřízena kulturnímu mýtu, který Warshak ve své knize *Revoluce v porozvodové péči o děti* nazývá „kultem mateřství, přičemž kult mateřství je označován jako přesvědčení, že k péči o děti a k jejich výchově jsou vhodné pouze matky, nikoli otcové. Tento mýtus již dlouho poznamenává životy rozvedených rodin. V některých těchto rodinách, kde jsou děti svěřovány výhradně do péče matek, se děti se svým otcem vidí zpravidla čtyři dny v měsíci a v mnoha případech děti vidí svého otce méně než deset dní za rok, nebo ho nevidí vůbec. Je zde tak zanechán nespočet dětí, smutně toužících po hlubším vztahu s jejich otcem, nespočet přetížených matek, jimž leží na bedrech péče o výchovu dětí, a nespočet otců, odcizených svým potomkům. Situace je nepříznivá, a dále se zhoršuje. Rekordní míra rozvodovosti plodí denně „nové oběti“, avšak žádná nová řešení. A

---

⁵⁵ Warshak, R. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, s. 24-27

nejhoršími jizvami z boje jsou poznamenány děti. Odborníci z oblasti duševního zdraví souhlasí s tvrzením, že jednou z hlavních příčin emocionálních problémů u dětí z rozvedených rodin je snížený rozsah kontaktu s jejich otci.⁵⁶

Kult mateřství se v naší kultuře zakořenil tak, že většina soudů svěří dítě do péče otců jen v případě, že matka péči o děti hrubě zanedbává, nebo je týrá. Zájem o svěřování dětí po rozvodu do péče otce se sice obecně zvýšil, ale podíl dětí, žijících s otci, se za posledních dvacet let v podstatě nezměnil. Je zachován poměr zhruba 1:10. Společnost také považuje rozvedené otce za „druhořadé“ rodiče. Převládající praxe, omezený kontakt rozvedeného otce s jeho dětmi na každý druhý víkend, tedy to co soudy nazývají „privilegiem pravidelných setkání“, je natolik názorným příkladem zmíněného postoje, že ani nemusíme hledat názornější.⁵⁷

Toto konvenční porozvodové uspořádání uvrhne vztah otec-dítě do stavu velkého rozruchu a nejistot, ze kterého se vzpamatuje jen relativně málo zúčastněných. Jaké skutečnosti tomu nasvědčují? Jedna třetina všech dětí, které žijí se svými matkami samoživitelkami, se nikdy se svým otcem nesetká. Jedna čtvrtina dětí se setká se svým otcem méně než jednou měsíčně. Jedna pětina dětí má s otcem kontakt jednou za měsíc. Něco méně než jedna pětina se setkává s otcem jednou týdně. Z toho vyplývá, že vztahy mezi dětmi a jejich otci po rozvodu jsou tak omezené, že pouze méně než třetina dětí pohlíží na otcovu domácnost jako na svůj vlastní domov. A je mnoho otců, kteří se buď částečně, nebo úplně vzdalo svých dětí. Proč se otcové svých dětí vzdávají nebo svým dětem více nevěnují? Je to možná především proto, že mnoho mužů bylo v tomto směru vychováno špatně, a to s nedostatečným oceněním významu pevného citového pouta mezi otci a jejich potomky. Tento „scénář“ byl také napsán kultem mateřství, a mnoho otců určenou roli přijalo. Avšak to nevysvětluje, proč tak mnoho otců nevyužívá ani omezené „právo kontaktu“, které jim soud určí. Někteří z těchto mužů se dětem vskutku hodně věnovali během manželství. Avšak brzy po rozchodu kontakt začíná slábnout, a místy zaniká.⁵⁸ Proč? To by si měli zodpovědět především otcové sami před sebou.

---

⁵⁶ Warshak, R. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, s. 12-13

⁵⁷ Warshak, R. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, s. 17

⁵⁸ Warshak, R. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, s. 66-67

Standardní úprava styku otce s dětmi po rozvodu.

Standardní je vymezení společného času dítěte a otce na jeden víkend za čtrnáct dní. Určení míry, do jaké byl otec schopen pozitivně ovlivňovat své dítě, úzce souvisí s množstvím času, které mu věnuje. Tento čas je mu po rozvodu úředně zkrácen. Pod slovním spojením standardní úprava mám na mysli výhradní výchovu jednoho rodiče, ve většině případů je to tedy výhradní péče matky. Dle mého názoru dva dny za čtrnáct dní neposkytují prostor pro plnění výchovné funkce, a zejména rodičovské funkce. I z angažovaného otce se stává posléze občasný společník pro zábavu. Děti nemohou mít prospěch z jeho výchovného působení. Jeho role rodiče tak zákonitě klesá. Muži s takto omezeným kontaktem se svými dětmi často popisují ochlazování a slábnutí intenzity vztahu. Přestávají být součástí života dítěte a stávají se pouhými návštěvníky. Děti jsou tak připraveny o své právo být vychovávány oběma rodiči.

Nejvýstižněji to ve své knize *Revoluce v porozvodové péči o děti* popsal sám autor Warshak, který uvedl: „*Nechat děti čekat třináct dní, než uvidí jednoho ze svých rodičů, a opakovat tuto trýznivou proceduru dvakrát měsíčně po celou dobu jejich dětství, je podle mého názoru kruté*“.⁵⁹ K jiné širší úpravě styku otce s dítětem při výhradní výchově matky dochází velmi zřídka. Většinou se tak děje z vlastní iniciativy rodičů, kteří cítí takovou odpovědnost ke svému dítěti, že jsou schopni se sami mezi sebou domluvit na příznivějším průběhu kontaktu mezi otcem a dítětem, jak to bylo stanoveno z tzv. úřední moci, tedy soudem. Z druhého manželství mám sedmiletou dceru, a případný další styk mimo stanovenou úpravu styku otce s dítětem je možný, po předchozí dohodě, v podstatě kdykoli. Vždy totiž záleží na přístupu obou rodičů a jejich vzájemné komunikaci tak, aby to prospělo zejména našemu dítěti.

Výhradní péče otce.

Aktivní účast otce v péči a ve výchově dětí je v naší kultuře neobvyklá. Mnoho lidí se proto domnívá, že takový otec má pro svou žádost o svěřeni dětí nějaké scestné motivy. Tento předsudek vyvrací případy mnoha otců, kteří jsou k podání žádosti o svěřeni dítěte do své výhradní péče motivováni láskou ke svým dětem a zájmem o jejich dobro. Studie ukázaly, že většina otců, kteří žádají o svěřeni dětí, mají se svými dětmi silná citová pouta, kterých si velmi cení. Svěřeni dětí je pro ně způsob, jak udržet

---

⁵⁹ Warshak, R. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, s. 57

intenzitu těchto svazků. Tito otcové berou svojí odpovědnost v péči o děti zcela vážně a jsou přesvědčeni, že dětem vytvoří dobrý domov. Bohužel jsou i otcové, pro které platí ony scestné motivy⁶⁰, tj.:

- Zajištění příznivějšího finančního vyrovnání;
- Snaha vyhnout se vyživovacím povinnostem;
- Získání dětí jako nástroje k udržení manželky v manželství;
- Získání dětí jako nástroje k častějšímu kontaktu s manželkou po rozvodu;
- Získání dětí jako nástroje k potrestání manželky;
- Získání dětí jako důkazu vlastní ceny žadatele;
- Získání dětí jako prostředku ke zmírnění pocitů viny za rozvod;
- Získání dětí jako prostředků proti osamělosti.⁶¹

Bohužel znám i případy, že kromě klasického společenského modelu, kdy otcové nemají děti svěřeny do své péče, svádí také marný boj o to, aby je mohli alespoň občas vídat. Nesetkali se se svými dětmi již velmi dlouhou dobu a nemají přes veškerou snahu, ani malou vyhlídku, že by se tak v brzké době mohlo stát. Jejich děti vyrůstají ochuzeny o jednu ze dvou v dětství nejcennějších věcí, kterou je vedle intenzivního vztahu s matkou také plnohodnotný vztah s otcem.

Tuto podkapitolu bych uzavřel závěrem, že je zřejmé, že i otcové se dovedou řádně postarat o své děti, ale především prohlášením, čím více tak činí, tím větší z toho mají jejich děti prospěch.

---

⁶⁰ Warshak, R. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, s. 73-74

⁶¹ Warshak, R. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, s. 76

1.6 Rozvod a jeho důsledky

Rozvod manželství, ať už se dotýká přímo nás či našich blízkých, otřásl pocitem bezpečí u většiny lidí. Pozitivní i negativní podněty, které působí na rozváděné manžele a jejich děti, vyvolávají nový druh psychické zátěžové situace, kterou musejí všichni aktéři rozvodu řešit. Rozvod manželství má tedy rozporný charakter. Na jedné straně má zastavit negativní jevy, které probíhají v podmínkách disharmonického a konfliktního manželství. Na druhé straně je rozvod doprovázen celou řadou negativních jevů, které se projevují v nejrůznějších oblastech našeho života. Dalo by se předpokládat, že rozvod přinese celkové uklidnění a obnovení duševní rovnováhy u jedinců. To se však děje jen zřídka. I po formálním ukončení manželství se objevují složité rozpory, týkající se např. svěřením dětí do výchovy, úpravy styku s dětmi, úpravy ekonomického vyrovnání mezi bývalými manželi, včetně často velmi komplikovaných bytových problémů.⁶²

Když mezi partnery dojde k rozpadu manželství, mají tito před sebou celou řadu rozhodnutí. Ta nejdůležitější rozhodnutí, a také často ta nejbolestivější, se týkají dětí. Kde by děti měly žít? Kdo za co ponese odpovědnost? Komu budou dle práva a zákonů svěřeny do péče? Jak budou na to děti reagovat? Zmíněné otázky zcela jistě napadnou každého rodiče při rozpadu manželství.⁶³

Pro všechny děti je rozpad rodiny smutným a tísnivým zážitkem. V prvních týdnech a měsících po rozchodu rodičů a poté, co jeden z rodičů z domu odejde, jsou u všech dětí patrné určité negativní reakce. Ne každé dítě reaguje stejným způsobem, ale jisté symptomy stresu se objevují často. V reakci na odloučení rodičů děti cítí zlost, zmatenost a obavy. Vidíme, že děti vyžadují více pozornosti od svého okolí, které se u menších dětí projevují častějším pláčem pro maličkosti. U starších dětí to může být stěžování si na tělesné nevolnosti, jako jsou bolesti hlavy či žaludku, pro které nemůžeme nalézt žádnou biologickou příčinu. Často tyto bolesti maskují utajovaný

---

⁶² Matějček, Z., et al. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1999, s. 31

⁶³ Warshak, R. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, s. 15

vzteky či touhu po větší míře laskavé pozornosti. Dokonce i těm dětem z rozvedených manželství, kterým se podaří uniknout dlouhodobým problémům, to trvá zhruba dva roky, než znovu získají svojí psychickou rovnováhu.⁶⁴ Je obecně známo, že jednou ze základních potřeb dítěte, které jsou nutné pro jeho zdravý duševní vývin, je rodina. Kdyby existovaly recepty na ideální rodinu, úplnou rodinu, nebo na to, jak dosáhnout harmonie, určitě by se o tom už dlouho vědělo.⁶⁵

Nemůžeme konkrétně říct, kdy je „vhodný“ věk pro dítě, aby pochopilo rozvod rodičů. Ať jsou děti malé nebo velké, stejně je to svým způsobem poznamenává. Je mylné si myslet, že malé dítě ničemu, co se kolem něj děje nerozumí. Děti velice citlivě vnímají, co se děje v jejich okolí. Rozdíl je v tom, že u malých dětí se psychická nepohoda projevuje jinak, než u dětí v pubertě. Rozdíl je samozřejmě i v pohlaví, dívky i kluci to vnímají jiným způsobem. Kluci se začnou chovat agresivněji nebo mají tendenci stát se vůdcem, naopak dívky se stáhnou do sebe, vše prožívají intenzivně. Rodiče musí při rozvodu postupovat velice citlivě, musí vnímat reakce dítěte.

Rozvod v konečném důsledku je tedy formálně-právním ukončením manželského vztahu dvou jedinců, administrativním řešením v procesu rozvratu manželství poté, co selhaly všechny ostatní cesty k vyřešení problémů, které se v rodině postupně objevily. Představa, že rozvod je pouze citová záležitost a že je jím zasažena pouze psychická oblast zúčastněných osob, je do značné míry mylná. Ukazuje se, že rozvrat a následný rozvod zasahuje do nejrůznějších oblastí života různě. Jde např. o tyto životní oblasti jako životní úroveň, zaměstnání, vztahy k dětem a další.

Kam až může nepovedené manželství dojít?

Otázky sporů rodičů o výchovu nezletilých dětí, a s tím pak spojené samotné řešení styku s nimi v případech, kdy rodiče najednou žijí každý v jiném státě, se projevují často formou únosů nebo zadržování dětí jedním z rodičů na úkor druhého rodiče.

---

⁶⁴ Warshak, R. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, s. 44-45

⁶⁵ Trélaün, B. *Překonávání konfliktů v rodině*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 14

Motivy rodičů, kteří unesou vlastní dítě, mohou mít různé příčiny:⁶⁶

1. Snaha rodiče utéci z prostředí, které začne v důsledku nesouladu s životním partnerem považovat za nepřátelské, nemající v něm oporu, a neorientující se ve svých právech, jež mu dává místní jurisdikce.
2. Snaha rodiče přimět druhého partnera k respektování jím vyznávaných životních zásad a dosáhnout kompromisu při řešení konfliktů pramenících z etnických odlišností obou rodičů a rozdílného životního stylu.
3. Snaha rodiče dosáhnout toho, že v důsledku zdlouhavého procesu a taktéž toho, co by se dalo nazvat „výhodou jurisdikce“ či „výhodou domácího prostředí“, dojde k úpravě práv k dítěti v jeho prospěch, a to na úkor práv druhého rodiče.
4. Snaha utéci ze zdánlivě bezvýchodné situace, a ochránit tak sebe a dítě před druhým rodičem v případech obvykle zahrnujících domácí násilí. Únoscem bývá v naprosté většině případů matka – oběť domácího násilí přivdaná do rodné země otce dítěte, v níž se dosud neasimulovala. Dojde-li za této situace k neshodám mezi rodiči, či dokonce k projevům domácího násilí, je únos dítěte do domovského státu pro matku útekem z neznámého prostředí do „bezpečí“.

Únos je nezákonné zmocnění se osoby nebo osob zpravidla proti její vůli (řada států vůli nezohledňuje např. u dětí a jedinců s omezenou svéprávností). Nemluvíme o únosu podle trestního práva, i když v některých státech je protiprávní přemístění dítěte trestným činem. Jedná se o přemístění či zadržení dítěte, které je považováno za negativní a nežádoucí z důvodu porušení práv několika subjektů – druhého rodiče a především dítěte.⁶⁷

Každý rok je z České republiky uneseno do zahraničí několik desítek českých dětí. Únosci se nejčastěji stávají samotní rodiče, kdy ve většině případů jim nebylo dítě po rozvodu svěřeno do péče. Případů zavlčení českých dětí do ciziny bohužel přibývá. Důvod je prostý. Především je to otevření hranic, ať už vlivem událostí po listopadu 1989, či přístupem do Schengenského prostoru v prosinci 1997, což přineslo daleko více sňatků (i soužití) s cizinci než v minulosti. Ale také množící se počet rozvodů těchto smíšených manželství, zapříčiněných jejich rozdílnou kulturou, výchovou,

---

⁶⁶ <http://www.viauris.cz/index.php?p=msg&id=45>, 17. 1. 2010

⁶⁷ <http://www.umpod.cz/co-je-to-mezinarodni-unos>, 17. 1. 2010

přístupem k manželství, apod.. Některá manželství končí obzvláště nešťastně. Soud sice rozhodne, ale druhý z manželů občas vyřeší vše po svém. Scénář bývá jednoduchý. Pod záminkou dovolené nebo běžné návštěvy vylákají dítě od bývalého partnera a během několika hodin s ním bez problémů překročí „hranice státu“.⁶⁸

Z desítek českých dětí, nezákonně odvezených za hranice, bylo vráceno zpět do rukou oprávněného rodiče pouze několik dětí, přičemž toto množství by se dalo spočítat na prstech jedné ruky. Ostatní rodiče se měsíce, ba dokonce někteří několik let se marně domáhají spravedlnosti a návratu svých dětí do vlasti. Jejich šance byly po revoluci v roce 1989 z počátku mizivé. I proto, že Česká republika až v lednu 1998 ratifikovala Úmluvu o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí⁶⁹. Tento klíčový dokument má garantovat, že děti protiprávně zadržované v zahraničí, budou soudem určeným rodičům bezodkladně vráceny. Okradení rodiče (což je oblíbený termín psychologů) jsou však i nadále skeptičtí i z jiného důvodu. Naprostá většina z nich shodně tvrdí, že náš stát nepodniká pro návrat ukradených dětí prakticky nic, co by jejich ilegální pobyt v zahraničí ukončilo, či alespoň co nejvíce zkrátilo. Nevěří, že ani přistoupení k mezinárodním dohodám do budoucna postoj českých úřadů nějak výrazně změní k lepšímu. Bohužel tito kritici možná mají pravdu. Řadě z nich, byť „vyzbrojených rozsudkem“ českých soudů i články z mezinárodní Úmluvy o právech dítěte, platné u nás již od roku 1991, se nepodařilo za celá léta ode dne únosu zjistit, kde se jejich ratolesti nacházejí. A ani to, jsou-li ještě naživu.⁷⁰

Nástrojem, který může pomoci k řešení některých případů, je haagská Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí z 25. 10. 1980, jež pro Českou republiku vstoupila v platnost dne 1. 3. 1998. Hlavním cílem úmluvy je zabezpečit bezodkladný návrat dětí protiprávně přemístěných do některého smluvního státu nebo v něm zadržovaných. Úmluva má přispět i k tomu, aby v případech, kdy rodiče mají bydliště v různých státech, byl zabezpečen výkon práva péče o dítě, přičemž právo péče o dítě zahrnuje právo vztahující se k péči o dítě, a zejména právo určit místo pobytu

---

⁶⁸ Miketa, K. *Děti unesené navždy*. Praha, 1998, s. 5

⁶⁹ Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí č. 34/1988 Sb.

⁷⁰ Miketa, K. *Děti unesené navždy*. Praha, 1998, s. 5-8

dítěte, ale také práva styku s dítětem, zejména toho rodiče, který dítě nemá ve výchově.⁷¹

Na druhou stranu jsou i rodiče, kteří mají dítě za „nástroj boje“ proti druhému rodiči. Postoje soudů a dalších státních orgánů se jim nelíbí, a obracejí se stále častěji na média. Jsme tak svědky toho, že dramatický únos dítěte, a jeho odvezení do zahraničí se okamžitě dostává na titulní stránky novin i do čela televizních zpráv:

- *„Naše-vaše televize byla první na místě a jako jediná pro vás zaznamenala únos dítěte. Do toho nespočet obrazových střihů. Nejdříve jak dítě s otevřenou pusou nevěřícně zírá na scénu odehrávající se uprostřed, nechápe přítomnost cizích lidí kolem něj. Tu záběr na uhlašené právníky, kteří v ruce drží archy papírů. V tom najednou se jeden z rodičů rozběhne k dítěti, popadne jej do ruky a snaží se s ním utéct. Dítě spustí křik, nechápe co se děje, natahuje ruky k druhému rodiči. Druhý rodič, jemuž dítě bylo vytrženo z náruče, spustí také křik. Najednou „utíkající kamera“ za záběrem uplakaného dítěte. Jeden záběr střídá další záběr, jednak na sociální pracovníci, která „ztratila hlavu“ a jen mlčky postávala, pak na policisty, kteří rovněž ztratili svou duchapřítomnost a útěku rodiče s dítětem nezabránili. Do toho již připravený střih na soudce z místního soudu s dotazem proč ve věci návrhů doposud ještě po tak dlouhé době nerozhodl, přičemž jeho vyjádření končí již ošpanou frází „k tomu se nebudu vyjadřovat“. Toto vše končí větou reportéra, že případ budou i nadále sledovat a veřejnost informovat“⁷².*

Novináři a reportéři v tomto problému evidentně tápají. Jsou si vědomi toho, že plačící dítě nebo odkaz na „krutost“ nebo nezáměr soudu a kompetentních orgánů zvyšuje jejich sledovanost, a dovolí si dokonce hodnotit vzniklou situaci. Nejdříve se stávají horlivými zastánci jednoho rodiče, který měl v době únosu svěřeno dítě rozhodnutím soudu do své péče, a popisují podrobnosti případu. Po pár dnech však média nečekaně obrátí téměř o sto osmdesát stupňů, a z únosce se málem stává oběť, přičemž dítě je v péči únosce, jemuž bylo svěřeno rozhodnutím zahraničního soudu. Už z tohoto

---

⁷¹ Miketa, K. *Děti unesené navždy*. Praha, 1998, s. 114-115

⁷² Autor bakalářské práce

pohledu je zřejmý počátek řetězce zavádějících informací, kdy média mylně informují společnost o problému týkající se únosů dětí. A společnost takto „položená“ fakta přijímá za své. Vytváří se tak mylný společenský názor na to, že obětí je jeden z rodičů, a nikoli dítě, což je však chyba! V těchto případech přece nemůže jít o pomoc rodičům, ale dětem. Pozornost média obrací na rodiče a zapomínají, že prospěch musí mít dítě. Je s podivem, že rodiče vůbec vystaví dítě takovému zážitku. Vzpomínám si na událost, kdy byl na procházce se svojí rodinou jeden náš nejmenovaný vysoce postavený činitel přední politické strany, a „nešťastně“ strčil do fotografa, který se snažil o záběr jejich dítěte. Samotný tento možný atak rozvádět nehodlám, ale chtěl bych vyzvednout tu skutečnost, že v podstatě se lze za jistých okolností dobrat k závěru, že „svým způsobem“ chránil zájem dítěte, aby nebylo vystaveno tlakům ze strany investigativních novinářů. A tuto skutečnost by v první řadě měla naše společnost přijmout, potažmo i pak samotné kompetentní orgány, jež vystupují v zájmu dětí.

2. Sociální aspekty rozvodovosti

V dnešní době je rozvod normálním přirozeným řešením v nefungujícím svazku. Počet rozvedených párů neustále stoupá. Rozvod je soudním rozhodnutím legalizované zrušení manželství. V demografické statistice se za rozvod považuje zánik manželství, o kterém poslal soud statistické hlášení o rozvodu příslušnému krajskému soudu, a o kterém je ve statistickém hlášení konstatováno, že manželství bylo rozvedeno.⁷³

Vysoká rozvodovost znamená vznik neúplných rodin. Je společensky důležité hledat příčiny, proč se lidé rozvádějí, a daným příčinám se vyhýbat. Pláňava ve své knize - Jak se (ne)rozvádět na úvod poznamenává: „*Nečastější příčinou rozvodů je manželství.*“ Tato trochu nadnesená věta ve své podstatě určitě platí, protože každá lidská aktivita, vzhledem k tomu, že lidé nejsou dokonalými tvory, nese v sobě i možnost selhání, neúspěchu. Možná i z poznání vysokého procenta rozvodovosti vyplývá fakt, že v současné době se dvojice rozhodne raději do manželství nevstoupit a zvolí si jiný způsob soužití. Manželství se postupně stává nepotřebnou nebo značně hazardní záležitostí. Jestli nakonec dojde k tomuto konečnému řešení, tedy k rozvodu, který je téměř vždy spojen s negativními emocemi, bývá ztrátou a prohrou pro všechny zúčastněné osoby.⁷⁴

Nejčastější příčiny rozvodovosti jsou:

- Alkoholismus - je jednou z nejčastějších příčin rozvodovosti. Na člověka alkohol působí neblaze po všech stránkách. Člověk není vlastní vůlí schopen zastavit svoji závislost, a psychicky ho to ničí. Rodina, která je nucena žít s alkoholikem, je poznamenána po psychické stránce na celý život. Alkohol je také spojen s násilím v rodině. Rodina je postižena i po ekonomické stránce. Alkoholik si neuvědomuje potřeby jiných, jsou mu lhostejné.
- Nevěra - je další častou příčinou rozvodovosti. Jen velice těžko se partneři vyrovnávají s danou situací, a trauma z této životní zkušenosti je

---

⁷³ <http://www.natur.cuni.cz>, 17. 1. 2010

⁷⁴ Pláňava, I. *Jak se (ne)rozvádět*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1994, s. 9-22

nadlouho poznamená, případně i do dalšího vztahu. Nevěra vzniká z různých příčin, většinou je to z nespokojenosti ve vztahu, stereotypu atd.

- Rozdílnost v povaze - je důvodem, proč partneri nechtějí zůstat ve vztahu. Tenhle problém je syndromem lidí, kteří uzavírají manželství v ranném věku a bez uvážení a to kvůli těhotenství. Nemají dostatečnou dobu na to, aby se navzájem poznali, a zjistili, jaké zájmy, myšlení, priority jejich partner má.
- Finance - jsou velice vážnou příčinou, proč partneri nemůžou najít společnou „řeč“. Nedostatek finančních prostředků způsobuje každodenní konflikty. Lidé jsou na penězích závislí, závisí na nich kvalita jejich života, a než by se smířili s nedostatkem peněz, tak se radši rozvedou.
- Domácí násilí - se většinou děje na dětech a ženách. Většinou trvá dlouhodobě, než si partner přizná, že se situace nezmění, a je ochoten ze vztahu odejít. Násilí může být jak psychické, tak fyzické.
- Sexuální problém - se týká partnerů, kde biologická potřeba není pro oba partnery stejně výrazná. Nespokojenost v sexualitě vytváří ve vztahu napětí a často vede k nevěře.
- Vlivy z dětství - které si každý nese, a které výrazně, ovlivňují soužití partnerů. Jednak si každý nese návyky, zvyky, ale také traumata, která budou mít vliv na jeho rodinu. V případě, že partneri nedokážou potlačit vlivy, má to na jejich vztah a výchovu negativní dopad. Je důležité, aby se partneri vzájemně dohodli na pravidlech a výchově.

Dalšími příčinami rozpadu manželství jsou i vysoké požadavky partnerů na partnerský vztah. Jakékoliv zklamání řeší rozvodem bez předcházejícího promyšlení. Nejenom citová stránka je rozvratem v manželství, ale řadí se k nim samozřejmě i finanční hádky, konflikty, žárlivost atd. Partneri žijí ve stresovém prostředí hlavně kvůli vytíženosti jednoho partnera, který je neustále v práci, aby zabezpečil svoji rodinu po materiální stránce, ale na druhou stranu ji zanedbává po stránce citové.

Rozvody podle příčiny rozvratu manželství.

Z údajů Českého statistického úřadu o příčině rozpadu manželství vyplývá, že tradičně nejčastější příčiny jsou: rozdílnost povah, nevěra a alkoholismus (na straně muže, na straně ženy je tato příčina zanedbatelná).⁷⁵

Tabulka: Rozvody podle příčiny rozvratu manželství⁷⁶

Rok	Příčina na straně muže			Příčina na straně ženy		
	alkoholismus	rozdíly povah	Nevěra	alkoholismus	rozdíly povah	nevěra
1989	10,8	37,3	15,8	1,0	37,3	14,7
1990	10,3	40,5	15,0	1,4	49,1	16,8
1991	10,0	40,8	14,8	1,0	40,8	13,6
1992	10,0	43,4	14,8	1,0	43,4	13,4
1993	9,5	48,4	14,1	0,8	48,4	12,1
1994	9,2	49,1	13,7	0,8	49,1	11,5
1995	9,4	48,8	12,9	0,7	49,9	10,5
1996	8,8	49,3	12,4	0,7	50,3	9,5
1997	8,7	49,2	12,3	0,8	50,5	9,0
1998	8,1	50,7	12,0	0,8	51,7	8,4
1999	6,4	44,9	8,9	0,7	47,1	6,4
2000	5,8	47,0	8,0	0,5	49,1	5,6
2001	5,2	46,5	7,2	0,5	47,4	4,7

Podle vývoje v letech 1989 – 2001 je vidět, že uvádění konkrétních příčin rozvratu manželství, jako je nevěra či alkoholismus, má stále nižší podíl. V posledních letech je stále častěji uváděn kód 9, tj. ostatní příčiny, kdy není uváděna konkrétní příčina rozvratu manželství. V roce 2000 to bylo u 20,3% rozvedených manželství.⁷⁷

⁷⁵ <http://www.czso.cz/csu/2002>, 23. 3. 2010

⁷⁶ <http://www.czso.cz/csu/2002edicniplan.nsf/tab/B6003EE2FB>, 23. 3. 2010

⁷⁷ <http://www.czso.cz/csu/2002>, 24. 3. 2010

V souvislosti s rozvodem jsou diskutovány a zkoumány příčiny, proč vlastně k rozvodům dochází. V minulých letech byla vysoká rozvodovost vysvětlována nízkým věkem snoubenců při prvním sňatku, jejich nepřipraveností emoční, i sociální, na novou životní roli, častými sňatky vynucenými těhotenstvím partnerky, a vysokou zaměstnaností žen. Různá šetření ukázala, že existují sice rozdíly v uvádění důvodů k rozvodu mezi muži a ženami, ale obecně lze říci, že na prvních místech se uvádí rozdílnost povah, nevěra, neuvážený sňatek, ženy navíc často uvádějí alkoholismus muže a jeho nezájem o rodinu. Z ostatních příčin, které jsou soudy sledovány, se ještě objevuje zlé nakládání, odsouzení pro trestný čin, zdravotní důvody, sexuální neshody, vzájemné odcizení, finanční problémy, a jiné, blíže neurčené důvody. Srovnáme-li výpovědi mužů a žen, muži uvádějí častěji důvody, které spíše svědčí o vzájemných neshodách, zatímco ženy zdůrazňují zavinění partnera. Dále se ukázalo, že důvody uváděné v návrzích na rozvod, i ve zdůvodnění rozsudku, jsou často stylizované a ovlivněné radami advokátů.⁷⁸

---

⁷⁸ Matějček, Z., et al. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1999, s. 30

2.1 Rozdílnost povah, konflikty

Rodina zůstává privilegovaným místem lásky, ochrany a výchovy. Každý se snaží svému partnerovi, dětem, rodičům dát to nejlepší co má. Všichni máme ideál harmonického vztahu. A přesto nás setkání s nevyhnutelnými konflikty zcela „vykolejí“. Být ve vztahu s druhým člověkem znamená, že dříve nebo později dojde ke konfrontaci. Existují rozpory ve vnímání, názorech, tužbách atd. Existují konflikty zájmů, potřeb nebo hodnot. Dochází k nedorozumění, frustraci, závisti, zatrpklosti, k pocitům nespravedlnosti, konkurenci, nedostatku vděčnosti. Rozdílnost a rozpor mohou dát vzniku sporu. Východisko konfliktu bude pro zúčastněné osoby destruktivní nebo konstruktivní podle toho, jakým způsobem se k němu postaví a jak se ho budou snažit vyřešit.⁷⁹

Konflikt (latinsky *confligo* – setkali se v boji, *confliktus* – srážka) nastává při střetu dvou nebo více intenzivních podnětů, které působí na člověka. Je přirozeným důsledkem různorodosti. Umožňuje definovat formulaci idejí, zájmové skupiny, uzavírání spojenectví, sociální změny. Nemusí vždy končit vítězstvím jednoho člověka a prohrou druhého. Konflikt sám o sobě není zlý ani dobrý, jen způsob řešení konfliktů může více či méně zohledňovat principy demokracie. Jsou čtyři typy konfliktů:⁸⁰

1. konflikt dvou kladných sil
2. konflikt dvou negativních sil
3. konflikt kladných a záporných sil
4. konflikt dvojité (konflikt dvou současně působících kladných a záporných sil).

Myšlenky na rozvod se nejprve tají, jsou součástí jakéhosi vnitřního hodnocení rodinné situace. Později se však objevují v podobě verbálního vyhrožování, kdy při nejruznějších typech konfliktů u dvojic končí hádka tím, že bude asi nejlépe se rozvést. Nicméně i úvahy či vyhrožování rozvodem lze ve značné míře případů brát jako součást nutné adaptace na manželské soužití. Je-li problémů ve vzájemných

---

⁷⁹ Trélaun, B. *Překonávání konfliktů v rodině*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 10-11

⁸⁰ http://www.pdcs.sk/mod.php?mod.=userpage&menu=130102&page_id=94, 27. 3. 2010

vztazích více, jsou-li poměrně intenzivní, hovoří se o manželském nesouladu – manželské disharmonii.⁸¹

Vznikají pocity nespokojenosti, rozčarování a vytváří se živná půda pro vyčítání. V jedné ze starších studií (Prokopec, Dytrych, Schüller) bylo šetřeno 1000 mužů a žen, u kterých se začaly projevovat známky manželské disharmonie. Ukázalo se, že mužům na jejich partnerkách nejvíce vadí, že mají stále něco proti, že dělají unáhlená rozhodnutí, že jsou podrážděné a nervózní, nedovedou věci klidně rozebrat, jsou nesnášenlivé a nemluví pravdu. Ženám na mužích nejvíce vadí, že nemluví pravdu, že jsou neupřímní, mluví hrubě, a rádi tráví volný čas mimo rodinu. Oběma stranami je těžce pocíťována neupřímnost, zájem o jiné partnery a nevěra, unáhlené a nesnášenlivé chování. Objevují se také předtím neexistující rozdílnosti v názorech na život, na výchovu dítěte, objevuje se tendence prosazovat svoje vlastní zájmy, a to na úkor druhého partnera.⁸²

V rodině jsou různé příčiny konfliktů. Nejčastějšími důvody poruch manželského spoluzití jsou tyto oblasti:

- sféra osobnosti manželských partnerů, jejich biogenních a psychogenních vlastností,
- sféra manželské interakce a komunikace (výchova dětí, starostlivost, hospodaření s penězi),
- sféra vnější sociální interakce manželství (volný čas, příbuzenské vztahy, vztahy k sousedům),
- sféra makrosociálních vlivů, činitele sociálně-ekonomické, sociokulturní a politické, biosociální a ekologické.

Jakékoliv neshody v názorech, zájmech, hodnotách a potřebách se mohou vyhrotit k násilí a vyvolat konflikt. Stejně jakékoliv odsouzení, pohrdání, nedostatek vděčnosti, nespravedlivost, uchopení moci může vést k nepochopení, rozhořčení, zatrpklosti, a tedy podobně ke konfliktu jako reakci. Přitom je potřeba uvědomit si, že neshody, rozpory, konflikty se nesmí přehlížet ale je třeba je vyřešit a ponechat, aby se vyvinuly bez násilí. Tomuto se musíme učit, a toto by mělo být předmětem vědy a zkoumání.

---

⁸¹ Matějček, Z., et al. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. 1. vyd. Praha, : Grada Publishing 1999, s. 28

⁸² Matějček, Z., et al. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1999, s. 28

Samotné zvládání konfliktů má různé způsoby. Na konflikt můžeme reagovat různě a to negací, útekem, rezignací, podřízením se, mlčením. Taková reakce nebrání druhé osobě opětovně reagovat. Jinou formou reakce jsou nadávky, hrozby, agresivita s cílem zvítězit. Tón hlasu je tehdy výrazný, často se stupňuje, podobně jako gesta, a setkáváme se s jevem násilí. Zvládání konfliktů je také možnou odpovědí na konflikt. V této souvislosti můžeme hovořit i o jiných způsobech zvládání konfliktů v rodině.⁸³

Desatero manželské krize:

- 1) Manželé se nemají snažit řešit, na co nestačí. Manželskou krizi můžeme definovat jako závažný konflikt dvou očekávání, které na jistý čas naruší pocit manželské spokojenosti. Když krize vznikne, manželé by měli zvážit, jestli je v jejich silách tuto krizi zvládnout. V případě, že ji vyvolaly těžké povahové defekty jako hysterická povaha, chorobná žárlivost, sexuální deviace, psychopatie a jiné, sami manželé nedokážou nic. Většinou je nutné, aby nositel těchto problémů vyhledal odbornou pomoc. Může se stát, že odborník podezření jednoho z manželů nepotvrdí, ale ztotožňujeme se s názorem, že je nevyhnutné tyto situace konzultovat.
- 2) Měli by lokalizovat konflikt. V případě, že nejde o povahový problém, který je nad jejich síly, by s ním měli bojovat. Existuje nebezpečí, že je konflikt příliš zatíží negativními emocemi, a může se jim vymknout z rukou. Proti tomu bychom navrhovali udržet ho jen v té sféře, ve které vznikl. Pocity ukřivdění, zneuctění, podvedení, zranění, znechucení aj. připravují manželé o to, co nejvíc potřebují – schopnost rozlišovat věci.
- 3) Musí uvažovat o vlastním podílu na vzniku krize. Každý z manželů má na krizi svůj podíl. Nemá smysl rozebírat vývoj krize několik let zpátky, ale pomůže, když uvažují, jak se zachovali předtím, než krize vypukla. V případě, že najdou svoji chybu, je to částečný úspěch. Nejlépe se daří vyřešit manželskou krizi, kde oba partneři přiznávají poměr selhání stejně.
- 4) Manželé by měli nadále uvažovat o situačních vlivech, které není radno přehlížet. Tyto přispívají téměř ke každé krizi. Čím víc se objeví, tím lépe.
- 5) Další etapou by mělo být společné uvažování o všeobecných rozdílech mezi muži a ženami. Muž je totiž více orientován na svět věcí, ženy více na svět

---

⁸³ Trélaün, B. *Překonávání konfliktů v rodině*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 10-12

vztahů. Muži jsou otevřenější a rychle dávají najevo nepřátelství. Ženy jsou nedůvěřivé, a hůře než muži snášejí negativní projevy svého partnera. Konflikt u muže vyvolá sklon k despotismu, a u ženy sklon k hysterii.

- 6) Jestli se manželé pokusí dopracovat ke stanovisku nad věcí, jdou tím správným směrem. Člověk je schopen sebereflexe, nemusí se proto uzavírat do sebe, ani do situace, která ho obklopuje. V tomhle případě se rychle rozhodne, co je důležitější, jestli pocit, že zareagoval, nebo pocit, že ukončil hrozící konflikt.
- 7) Nepřerušovat, ale regulovat komunikaci je v partnerských konfliktech správné řešení. Nemluvit o problému neznamená jeho vyřešení, právě naopak, je potřeba dále mezi sebou komunikovat.
- 8) Stejně se nemá přerušovat soužití, ale je potřeba ho regulovat. Přikláníme se k názoru odborníků, že krize se nevyřeší sama, když manželé přeruší styk mezi sebou. Útěky k rodičům, trávení času jednoho z nich mimo domov, krizi jenom zhoršuje a prodlužuje.
- 9) Jestli manželé cítí potřebu obrátit se na odborníka, není potřeba to odkládat, není vhodné přenášet jejich problémy na blízké lidi a rodinu, protože laik nedokáže poskytnout odbornou pomoc. Způsobů, jak pomoci manželům v krizi, je opravdu hodně. Stačí se obrátit na příslušné manželské poradny.
- 10) Sbližovat se je potřeba, ale opatrně. Rychlost sbližování určuje ten, kdo je pomalejší a méně způsobilý vytvářet manželskou harmonii. Naproti tomu mu to druhý partner nesmí vyčítat.⁸⁴

Možností, jak zvládnout manželský konflikt a z něj vyplývající krizi, je opravdu hodně. S partnerem můžeme diskutovat, vést s ním dialog, dohodnout se. V mezilidských vztazích je komunikace velmi důležitá. Je škoda, že se z našeho života pomalu ale jistě vytrácí. Je nutné proto hledat společné zájmy, které by oba společně sblížily a naplňovaly pohodou. Tím mizí ze života hádky, neboť je možné komunikovat o různých věcech.⁸⁵ Vzhledem k tomu, že „svoboda jednoho člověka končí tam, kde začíná svoboda druhého“, je vytvoření pravidel rodinného soužití nezbytným krokem. Zabraňuje vzniku napětí a konfliktů.⁸⁶

---

⁸⁴ Matoušek, O. *Kritická situace lásky*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1987, s. 229-232

⁸⁵ Blechová, Z. *Partnerské vztahy*. 1. vyd. Olomouc: Fontána, 2003, s. 49

Blechová, Z. *Partnerské vztahy*. 1. vyd. Olomouc: Fontána, 2003, s. 71.

⁸⁶ Trélaun, B. *Překonávání konfliktů v rodině*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 41

2.2 Nevěra

Často se nám stává, že jsme ve vztahu docela spokojeni, ale najednou se objeví někdo, kdo nám imponuje a líbí se nám. Tento člověk nás přitahuje. Zdenka Blechová ve své knize *Partnerské vztahy* popisuje, že existuje jak nevěra fyzická, tak nevěra citová, kdy nevěra fyzická se dá lépe řešit, než nevěra citová.⁸⁷

Jednou z příčin rozpadu manželství je tedy nepochybně nevěra. Jde o častý fenomén v soužití dvou lidí. Většina psychologů však samotnou nevěru nepovažuje za jediný dostatečný důvod rozvodu, protože v tomto případě by se podle některých statistik téměř každé manželství rozpadlo (70 až 80%). Nevěra se obvykle chápe jako určitý negativní signál, jako indikátor předešlých problémů.⁸⁸

Samotná definice slova nevěra je dost složitá, protože její pojetí je pro každé manželství individuální. Všeobecně v našem kulturním kontextu ji definujeme jako milostný poměr s jinou osobou než je ta, se kterou žijeme v manželském svazku.⁸⁹

Je všeobecně známé, že manželství se buduje na určitých jistotách. Jednou z nejdůležitějších jistot je i věrnost, která samozřejmě stojí na důvěře. Nevěra má nebezpečné důsledky. Kromě toho, že za sebou zanechává hlubokou psychickou spoušť, může vést až k úplnému fyzickému odporu. Nevěra je urážkou partnera, jako i vlastním ponížením.

Nevěra je často znakem neřešení manželského konfliktu. Nevěru můžeme dělit z různých hledisek. Nevěra fiktivní je jakousi demonstrací chování, které má připomínat skutečnou nevěru. Toto chování je charakterističtější pro ženy, které chtějí zvýšit zájem u svého partnera. Psychická nevěra znamená pro jedince skutečné zamilování se do mimomanželského partnera. Nemusí dojít k fyzickému sblížení, ale stejně to může vážně ohrozit rodinné zázemí. Fyzická nevěra je provázená i sexuálním stykem mimo manželství. Často se setkáváme s faktem, že nevěra je utajená. Někteří jednotlivci to

---

⁸⁷ Blechová, Z. *Partnerské vztahy*. 1. vyd. Olomouc: Fontána, 2003, s. 87-92

⁸⁸ Pláňava, I. *Jak se (ne)rozvádět*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1994, s. 23-28

⁸⁹ http://www.odkazy.sk/mambo1/index.php?option=com_content&task=view&id&57&Itemid=65, 27. 3. 2010

přímo vyhledávají. V opačném případě je nevěra zjevná, viditelná, což znamená, že partner o ní ví, a záleží na jeho schopnosti, jak se s ní vypořádá.

Podle časového trvání rozlišujeme nevěru na:

- jednorázovou
- krátkodobou
- dlouhodobou

V prvním případě jde o náhodný sexuální styk bez citových vazeb. Nemají dlouhodobější význam. V rámci dlouhodobé nevěry jde o dlouhodobý mimomanželský sexuální styk, spojen s citovým navázáním. S manželskou nevěrou se mnohem snadněji vyrovnává žena. U muže je nevěra chápána jako porážka. Žena samozřejmě nevěrou také hodně trpí, ale v konečném důsledku se s ní vyrovná lépe než muž.⁹⁰

---

⁹⁰ Pláňava, I. *Jak se (ne)rozvádět*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1994, s. 23-28

2.3 Alkoholismus

Mnohé závislosti jsou odrazem nespokojenosti ve stávajících vztazích, v manželství, rodině. Snahou uniknout od reality, získat nové prožitky, přátele apod. Svou roli nepochybně sehrává příležitost, stejně jako dědičnost, zvláště ta sociální. Problém závislosti není ani tak v četnosti kontaktů s alkoholem (tedy jak často osoba pije), ani v míře jeho konzumace (tedy kolik pije), ale v tom, že tuto závislost nedokážeme mít pod kontrolou (tedy popíjet s mírou). Nedokážeme se jí vzdát ani tehdy, když se nám kvůli ní rozpadá některá z významných složek života, tj. rodina, zaměstnání, zdraví. Často v těchto případech dochází k úpadku osoby všeobecně, a hrozí, že tyto rodinu rychle zruinují, nejen vztahově a společensky, ale i existenčně. Především proto by v případě alkoholismu neměl být přístup k rodinným financím, úsporám či drahým a lehce zpeněžitelným věcem. Přílišná shovívavost či velkorysost, ochota druhého partnera jej omlouvat, jsou pro celou rodinu značně riskantní.⁹¹

Život s alkoholikem je náročný. Alkoholik je charakteristický tím, že neustále slibuje, že se změní a partner mu zpočátku věří. Ale ani po určitém čase se situace nemění, naopak se situace zhoršuje. Pokud je člověk na alkoholu závislý a má vedle sebe člověka, který se o něj postará, nemá důvod se měnit. Více se bude snažit, pokud podporu mít nebude a partner ho bude „odmítat“. Bude vědět, že vše závisí jen na jeho vůli. Pokud přijde jeden z partnerů domů opilý, potřebuje s někým mluvit, a když vidí, že partner ho ignoruje, začne na sebe upozorňovat jiným způsobem. Velice často jedná nepřičetně a může ohrožovat svého partnera i děti. Člověk závislý na alkoholu je člověk „slaboch“, bojí se řešit problémy. Jenom prostřednictvím alkoholu se stává silným a agresivním. V případě, že se druhý partner ocitne v jeho blízkosti, nesmí dát najevo strach a nebát se s ním mluvit. Situaci je potřeba však řešit tehdy, až když je druhý schopen vnímat. U závislých lidí je potřeba vymezit své požadavky, a pokud je partner nesplní, je lepší vztah ukončit. Jinak je to pro partnera setrvávání na „mrtvém bodě“. Neměli bychom setrávat ve vztahu jen ze soucitu. Pro alkoholika jsou to jenom výmluvy, protože druhý není schopný řešit situaci, a tak žijí život, který oba ubíjí. Partnerovi můžeme pomoci jen tak, že ho nebudeme litovat a omlouvat. Od chvíle, kdy

---

⁹¹ Šmolka, P., et. al. *Manželská a rodinná trápění*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 73-74

člověk začne být na něčem závislý, zvykne si na takový jev, a je na jeho pevné vůli, jak se s ním v budoucnu vypořádá.⁹²

Léčbou závislostí se zabývá řada psychiatrů, existují oddělení psychiatrických léčeben. Pokud léčba nepomůže, nebo ji partner odmítá, pak je rozvod zcela jistě na místě. V tom případě raději dříve než později, jinak hrozí nejenom postupný rozpad rodiny, ale i její závažné existenční ohrožení.⁹³

---

⁹² Blechová, Z. *Partnerské vztahy*. 1. vyd. Olomouc: Fontána, 2003, s. 106-110.

⁹³ Šmolka, P., et. al. *Manželská a rodinná terapie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 74

2.4 Násilí v rodině

Násilí v rodině, nebo taky označováno jako domácí násilí, je problém, se kterým se setkáváme bohužel dosti často. Je používáno na všechny možné způsoby. Násilí však musíme odlišit od konfliktu. Při správném vedení konfliktu lze vyjádřit nesouhlas a vztek. Lze připomenout pravidla nebo zákazy a přitom druhého neponížit, neobvinit a nezranit. Rodiče a vychovatelé musejí už od raného dětství tyto životní sklony socializovat, neboť bez takové výchovy může vést násilí, které konflikty často provází, k negaci, k fyzické nebo psychické destrukci druhého, který je pak často vnímán jako nepřítel. Okolnosti nebývají jednoduché. Za násilnými činy často bývá:

- skrytý konflikt,
- nevyřešený problém,
- příliš dlouho zadržovaný hněv,
- nespravedlivé jednání nebo
- velké utrpení.⁹⁴

Navíc se násilí stupňuje a hrozí velké nebezpečí, že se gradace nikdy nezastaví. K tomu, aby byla navozena možnost komunikace, je zásah třetí osoby (sociální pracovnice, psychologa, psychiatra, rodinného terapeuta, rodinného mediačního pracovníka) často nezbytný. Násilí má mnoho podob:

- fyzické násilí: třesení dítětem, pohlavky, facky, kopance, rány, vynucené sexuální vztahy, znásilnění atd.; domácí násilí postihuje všechny sociální kategorie,
- slovní násilí: odsuzování, ponižování, křik atd.,
- psychické násilí: psychické týrání, sexistická výchova atd.,
- ekonomické nebo kulturní násilí.⁹⁵

Obecně se násilí většinou ztotožňuje s fyzickým násilím. Za násilí ale můžeme považovat každou formu ubližování, tedy výhrůžky, fyzický nebo sexuální nátlak. Násilím je jakýkoliv akt nebo zanedbání, které ovlivňuje psychickou svobodu člověka, nebo závažně poškozuje rozvoj osobnosti. Týrání je nespravedlivé využívání psychické,

---

⁹⁴ Trélaun, B. *Překonávání konfliktů v rodině*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 12-13

⁹⁵ Trélaun, B. *Překonávání konfliktů v rodině*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 12-13

sociální nebo fyzické moci vůči jiným, kteří nejsou schopni se bránit, protože nedisponují stejnou mocí. Za násilí můžeme považovat i nezabránění násilí, týrání. Násilím je tedy nejenom individuální, osobní páčání mužem na ženě nebo dítěti. Nejčastěji je obětí žena, útočníkem je její bývalý nebo současný manžel.

Domácí násilí páchané partnerem nebo členem rodiny má podobu fyzického násilí jako např. fackování, bití, bodání, popálení, kopání, vyhrůžky. Mezi fyzické násilí patří i sexuální zneužívání jako v případech, kdy je sex vynucen hrozbami, zastrásováním nebo fyzickou silou, vynucení sexuálního aktu, nebo nucení k sexuálnímu aktu s jinými. Psychické násilí zahrnuje chování, jehož účelem je zastrážit nebo pronásledovat. Tento druh násilí se projevuje i odmítáním poskytnout finanční prostředky, jídlo nebo základní potřeby.

Na prevenci nebo samotné odstranění násilí a tyranie v rodině existují různé způsoby. Po vyčerpání všech možností partnerský vztah zachovat je potřeba přikročit k jeho ukončení. Je potřeba se soustavně bránit manipulaci, zaznamenávat si všechny skutečnosti a výroky, kterými partner toho druhého znevažuje a ponižuje. Pomůže mu to totiž uvědomit si, že to, co se mu děje, je opravdu skutečné. Je také dobré mít kolem sebe blízké, rodinu, u kterých týraný partner najde oporu a pochopení. Není dobré brát si děti za svědky, je to pro ně nevhodné a může se to na nich projevit v budoucnu. Čím jsou děti starší, tím hůře snášejí, že jsou svědky šikanování rodiče.

Na rozdíl od řady zemí západní Evropy u nás donedávna nebyly vytvořeny potřebné právní a bezpečnostní mechanismy, kterými lze tyto problémy účinně řešit. Oběť domácího násilí se u nás spíše setkávala s nepochopením a despektem u policie i jiných úřadů. V posledních letech se situace v tomto směru významně změnila ve prospěch ochrany obětí domácího násilí (např. nově zaveden institut vykázání z domu nebo z bytu). Velkou zásluhu na tom mají některé neziskové organizace, zabývající se podporou obětí zločinu, tj. zejména Bílý kruh bezpečí apod. instituty.⁹⁶

---

⁹⁶ Šmolka, P., et. al. *Manželská a rodinná trápení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 166-167

2.5 Neuvážený sňatek, nezralost

V úvahách o vzniku manželství můžeme zdůraznit, že existují i tzv. překotná a neuvážená manželství, kdy dvojice uzavírá sňatek třeba jen po několikadenní nebo několikatydenní známosti. V těchto rodinách dochází postupem času k odcizování partnerství a k nenaplňování jednotlivých důležitých funkcí, které každá rodina má. Na otázku, proč dvojice vstupuje do manželství, dostáváme nejčastěji poměrně banální odpověď: „Protože se máme rádi“. Je to vlastně jakási shrnující odpověď, která znamená, že dva lidé se k sobě cítí být biologicky, psychicky, eroticky a sociálně poutáni. Jaké všechny motivy jsou v pozadí takového prohlášení, ale především co převažuje při rozhodnutí uzavřít sňatek, nebývá u většiny dvojic zcela jasné. Je zde třeba upozornit na jedno obecné pravidlo, že někteří mladí lidé nejsou připraveni pro roli manžela nebo manželky, a často už vůbec ne pro roli otce nebo matky. Přesto zde u těchto mladých lidí vzniká určitý sebeklam, že připraveni jsou, a že tyto dvě nové životní role velmi vítají a těší se na ně. Tento sebeklam patrně vychází z výrazného rozdílu, který bezpochyby existuje mezi rolí mileneckou a manželskou. Téměř každý mladý člověk, který je zamilovaný, se nutně stylizuje, zakrývá své negativní rysy osobnosti, vyzdvihuje rysy pozitivní a vše, čím by imponoval tomu druhému. Zajímavé je, že nejde o vysloveně vědomé klamání, ale že se v tomto životním období mladý člověk snaží být tolerantnější, chápavější, obětavější, pozornější, laskavější, a je nutno říci, že se mu to může i po určitou dobu dařit. Svým chováním přesvědčuje partnera, že jeho osobnost, jeho životní zaměření, jeho návyky, jeho pohled do budoucna jsou zárukou dalšího dobrého a perspektivního soužití.⁹⁷

Všichni víme, že toto všechno zpravidla postupem času „vyprchá“, a to po svatbě, v případech, kdy sňatek uzavírají osoby citově nezralé, nedospělé. S nezralostí u mladých manželství se setkáváme poměrně často. A je jednou z hlavních příčin manželských konfliktů a krizí.

U extrémně mladých partnerů dochází ke krizové situaci nejčastěji kvůli jejich osobnostní nezralosti a k nutnosti akceptovat několik životně důležitých rolí v relativně krátkém časovém intervalu. Navíc je v případě příliš mladých párů situace zhoršována

---

⁹⁷ Matějček, Z., et al. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1999, s. 26-29

aktuálním životním rámcem, který se projevuje společným soužitím s rodiči, finanční závislostí na nich, nejasností životních a pracovních perspektiv, nejistotou v plnění některých rolí. Za kritický je považován třetí až pátý rok trvání manželství.⁹⁸

Všichni ti, kteří se zabývají rodinnou problematikou, se opakovaně mohou ve své denní praxi snadno přesvědčit, jak se někdy až neuvěřitelně rychle mění chování jednoho partnera k druhému po uzavření sňatku. Manželská role na rozdíl od milenecké přináší nové požadavky na společné soužití, se kterými oba partneri příliš nepočítali, anebo o nich hovořili pouze teoreticky. Příkladem může být často velmi podceňovaná úloha ekonomiky. Tlak ekonomiky se pochopitelně zvyšuje, a stává se postupně větším a větším problémem. O to víc, když jsou ve vztahu děti. U mladých lidí existují nezasvěcené názory na to, jak vypadá rodinný rozpočet, a často se stává zdrojem prvních konfliktů. Zvláště mladí muži se často diví, proč musí své partnerce dávat pravidelně určité částky peněz na udržování domácnosti, protože do té doby byli zvyklí se o peníze nedělit, používat je výhradně pro své vlastní potřeby.⁹⁹

---

⁹⁸ Výrost, J., et al. *Aplikovaná sociální psychologie I*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 334

⁹⁹ Matějček, Z., et al. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1999, s. 27

2.6 Žárlivost

Žárlivost bývá někdy mylně považována za doklad lásky. Známe tu otřepanou frázi: „Kdo nežárlí, nemiluje“. Přitom však nepochybně patří k jedné z nejzhorbnějších chorob párového soužití. Zpravidla žárlí ten slabší, závislejší z partnerů. Často je žárlivost spojena s poruchou sebehodnocení. Setkat se však můžeme i se žárlivostí „majetnickou“. Žárlivost nevěře nezabrání, spíše jí vyprovokuje a časem žárlivci udělají svým partnerům ze života peklo. Může být i příznakem počínajícího závažného duševního onemocnění. Hovoří se, že žárlivost je potřeba léčit nebo důsledně trestat. Mohou nastat však i přirozené situace žárlivosti a tyto je naopak vhodné odměnit, např. uznáním, projevem blízkosti, oceněním, zvýšenou laskavostí.¹⁰⁰

Ať přijdete odkudkoliv, ať se Vám jakkoliv líbí někdo z Vašeho okolí, když partner přijde domů, je potřeba nezapomenout, nejdříve říci Vašemu partnerovi, jak Vám tam chyběl. Jak ho milujete a jak jste rád, že jste opět u něho. On potřebuje cítit, že je u vás na prvním místě. Jakmile začnete upřednostňovat jiné lidi a jiné situace, on se cítí ve vztahu nejistě. Musí u vás cítit jistotu, že milujete a uznáváte jen jeho. Pak vám dopřeje i větší svobodu, když někam budete chtít jít bez něj. Bude vědět, že on je pro vás nejdůležitější, a nebude se o vás bát. To znamená, že partner by měl dát občas najevo druhému partnerovi, že má o něho zájem.¹⁰¹

Žárlivost je silně nepříjemný pocit, jehož náplní je obava z opuštění nebo odnětí pozitivních citů, hlavně lásky. Jednoduše, žárlivý člověk se bojí, že ho někdo, na kom mu záleží (nejčastěji partner), už nemá tolik rád, a že bude opuštěn. Žárlivost se projevuje v různých intenzitách. Může mít občasné a dočasné slabé chvílky, ale může vést až k dramatickým formám, na které pamatují i psychiatrické diagnózy a trestní zákoník. Na vědomé úrovni žárlivá osoba cítí úzkost, strach a neustálé pochybnosti (např.: zda-li ho má druhý stále rád; zda-li nemá rád něco nebo někoho jiného; zda-li ho stejně jednou neopustí apod.). Žárlivý člověk trpí pocitů méněcennosti a právě ty jsou tím nejpodstatnějším v pozadí žárlivosti. Pochybuje o vlastní hodnotě, tím pádem se necítí být dost dobrý pro druhého. Proto se bojí, že bude opuštěn, či nahrazen. Žárlivý

---

¹⁰⁰ Šmolka, P., et. al. *Manželská a rodinná trápění*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 81-82

¹⁰¹ Blechová, Z. *Partnerské vztahy*. 1. vyd. Olomouc: Fontána, 2003, s. 79-82

člověk si také vytvoří síť přesvědčení, které nemají oporu v realitě (např. určitě někoho má; určitě mi lže; určitě nejela k mamince, ale za někým atd.) a ve vystupňované formě jde o tzv. emulatoční nebo žárlivecké bludy. Mnoho žárlivců dělá navenek dojem silných a sebevědomých osobností, ale je to vždy jen „fasáda“. Člověk se zdravou osobností nežárlí.¹⁰²

Z psychologického hlediska je žárlivost touha chránit svůj vztah před potencionálními konkurenty. I když je žárlivost přirozená součást lidské povahy, intenzita žárlivosti se může velmi různit a oscilovat mezi v podstatě roztomilou až po otravnou a nebezpečnou., která přechází do tzv. patologické žárlivosti. Patologická žárlivost je pro vztah bez výjimky likvidační. Je to přesvědčení jednoho člověka, že má „exkluzivní“ právo na výhradní vlastnictví druhé osoby. Tomu také přizpůsobuje své chování a jedná do značné míry tak, jako by jeho partner či partnerka byli věci, kterou vlastní. Patologická žárlivost je obecně spojována spíše s muži, a to z jednoduchého důvodu. Jejím častým důsledkem je totiž domácí násilí a jeho oběťmi jsou (už z hlediska rozložení fyzických sil) většinou ženy. U mužů je patologická žárlivost mnohem častěji spojená s agresí a případně násilím. Žárlivé ženy se uchylují spíše k verbální agresivitě a citovému vydírání. Žárlivost obvykle pramení z hluboké vnitřní nejistoty a malého sebevědomí. Člověk má potom pocit, že nemůže být milován pro své osobnostní kvality, pociťuje strach z toho, že ho ten druhý opustí, a proti své panice bojuje nadměrným podezíráním a kontrolováním, které mu dodává pocit jistoty. V patologické žárlivosti je také velká část narcismu a patologičtí žárlivci jsou bohužel „hluší“ k logickým argumentům.¹⁰³

Jak vypadá soužití se žárlivcem? Zpočátku se to vůbec nepoznává, zatím ještě neodhalený žárlivec je pozorný, což jeho protějšku imponuje, stále se o druhého zajímá a ukládá si současně do paměti všechno, co se dozvěděl. Na tato fakta má žárlivý člověk mimořádnou paměť, takže jakýkoli budoucí rozpor rozpoutá vyžadování vysvětlení. Pomaličku začíná druhého omezovat, zpočátku jej přemluví, ať nechodí na domluvenou schůzku se známými, ale jde raději někam s ním, nebo upustí lehkou výčitku na stranu

---

¹⁰² <http://www.psychotesty.psyx.cz/texty/zarlivost.php>, 18. 4. 2010

¹⁰³ <http://xman.idnes.cz/patologicka-zarlivost-kdyz-je-lasky-prilis-fe5/xmanstyl.asp>, 18. 4. 2010

druhého partnera. „Oběť“ je zatím v klidu, ale ve většině případů do pár měsíců přijdou rozkazy, vydírání, výhrůžky, výslechy, neustálé vyžadování o ujištění o lásce, vyžadování hlášení se odkudkoli, omezování jiných aktivit i lidí. Druhý je brán žárlivým člověkem jako majetek a individuum bez rozhodovacích možností. I když dojde na žárlivost řeč, je z ní viněna oběť, že žárlivost svým chováním vyprovokovala. Poměrně časté je vedle psychického i fyzické násilí, které je někdy dovedené až do fatálního konce (např. domácího násilí).¹⁰⁴

Podle MUDr. Miroslava Plzáka, CSc., odborníka na partnerské vztahy, je žárlivost zapříčiněna řadou okolností. Důležitou roli tu hraje například dědičnost. Více než třetina žárlivců tuto vlohu zdědila po přímém předkovi, tj. otci nebo matce. Tvrdí-li žárlivec, že se u něj v příbuzenstvu nic takového nevyskytlo, může se mýlit, protože žárlivost se často v rodinách tají, dokonce i před těmi nejbližšími. Mezi další okolnosti patří konstituce osobnosti. Žárlivost je doménou zejména lidí nedůvěřivých a podezřívavých nebo naopak samolibých a prestižních, často s majetnickými sklony. Své partnery vnímají jako zboží, majetek, se kterým si mohou nakládat podle chuti. Myslí si, že druhé vlastní, a často zapomínají, že jejich „majetek“ má také nějaké city. Své city rozebírají až moc, city druhého je nezajímají. Jedním z nejnešťastnějších měřítek, kterými žárliví lidé, posuzují svou hodnotu, je to, zda je milován, nebo ne. S tím souvisí i další faktor, který ovlivňuje rozvoj žárlivosti a to závislost na partnerovi. Zůstat v izolaci sám doma, přestat se stýkat se známými a vypustit své zájmy, to je nejlepší návod na to, jak se stát chorobně žárlivým. Když člověk nemá co na práci, čas mu utíká pomalu, a tak mu ho zbude dostatek pro vytváření katastrofických scénářů o partnerově nevěře. Dalším rysem charakteristickým pro chorobně žárlivce jsou potíže v přijímání zodpovědnosti za vlastní žárlivost. Své partnery budou donekonečna přesvědčovat, že se tak uboze cítí jen kvůli nim, jako by na svém stavu neměli žádný podíl. Mohou slyšet tisíce důkazů o tom, že se mýlí, stejně jako rad, aby se svojí žárlivostí něco dělali. Oni si však budou i nadále jisti tím, že chyba není na jejich straně.¹⁰⁵

---

¹⁰⁴ <http://www.psychotesty.psyx.cz/texty/zarlivost.php>, 18. 4. 2010

¹⁰⁵ <http://mladazena.maminka.cz/scripts/detail.php?id=411091>, 18. 4. 2010

I když není chorobná žárlivost oficiální diagnózou, bylo zjištěno, že se lidé tak trochu liší ve stupni a formě žárlení. MUDr. Miroslav Plzák, CSc., rozlišuje:¹⁰⁶

- žárlení mající povahu bludu,
- žárlivost podmíněnou konstituční povahovou vlohou,
- žárlivost podmíněnou situačně a
- žárlivost nutkavého charakteru.

A jaký je mezi nimi rozdíl?

- *Žárlení, které má povahu bludu*, je asi nejtěžší formou. Jedná se o skutečnou duševní nemoc, kdy je dotyčný naprosto přesvědčen, že má pravdu, a je úplně hluchý vůči všem rozumným vysvětlením a důkazům. Celkem snadné je určit žárlivost jako vážnou duševní chorobu, pokud má blud v sobě takzvané bizarní prvky, tj.: „vnitřní hlas mi říká, že jsi mi nevěrná“, „slyším, jak si lidé šuškejí, že máš milence“ apod.. Ještě horší situace nastane, když jsou ty bizarnosti sice neuvěřitelné, ale zazní v nich cosi přece jen možného, tj. „když jsem pryč, vodiš si domů všechny mladíky z ulice a pořádáte tu orgie“. A mimořádně ztěžuje psychiatrický zásah, když žárlivcův blud zní zcela reálně a pravděpodobně, např.: „Manželka spí se sousedem, čekají jen, až odejdu z domova, a hned skočí do postele.“ Chorobnost však určuje, že nemocný nepřipustí diskusi na téma nevěra. Je o ní pevně přesvědčen.

- Druhý typ *žárlivosti podmíněný konstituční povahovou vlohou*, se opakuje v jakémkoli vztahu. Člověk tohoto typu je prostě nastavený k tomu, aby přehnaně žárlil, a to nejen na partnera, ale i na sourozence, kamarády nebo kolegy z práce.

- Jak už napovídá název, pro rozvinutí *žárlivosti podmíněné situačně* je nutná souhra podmiňujících faktorů. K lehkým žárliveckým vlohám přibude nová okolnost, která zdánlivě oslabuje partnerovo postavení ve vztahu, a obviňovací scény jsou na světě.

- Trochu lehčí mají situaci partneři lidí *se žárlivostí nutkavého charakteru*. Ti obvykle cítí, že jsou nemocní a že jejich podezření vyvolává neustálé hloubání o věrnosti partnera, které jim vrtá do mozku, aniž by mu dokázali odolat. Často se se svými iracionálními obavami dokonce svěří svému protějšku, a hledají u něho pomoc. Také

---

¹⁰⁶ <http://mladazena.maminka.cz/scripts/detail.php?id=411091>, 18. 4. 2010

mužné nastat u tohoto typu žárlení, že se za svoje chování stydí, a nechtějí ničit vztah, a proto se stáhnou do sebe a trýzní se, aniž by dali partnerovi cokoli otevřeně najevo.

Jak se zbavit žárlivosti? Není to jednoduché, ale může se to povést. V první řadě musí žárlivec přijmout odpovědnost za své žárlení, připustit, že je to on, kdo svou žárlivost spouští, ne nikdo jiný. Je třeba provést „revizi“ žárlivosti, naučit se vážit sám sebe. Pokud se chce někdo zbavit závažnější formy žárlivosti, velice mu pomůže doprovod psychologa. Ztrácí totiž náhled na své chování, a pokusy o něj jsou úplně zbytečné. Partner žárlivého člověka buď rezignuje na vlastní svobodu (a pak ve svazku zůstává) nebo se snaží situaci nějak změnit. Jistě je možné pokusit se korigovat žárlivé jednání svého partnera, tedy pomoci mu zbavit se žárlivosti. Nebo vztah ukončit. Mnohé oběti žárlivců k tomuto nemají sílu a pak by měly vyhledat podporu. Život se žárlivým člověkem pro ně bude plný utrpení, budou trpět psychicky a nezřídka i fyzicky. U toho posledního platí, že nejpozději po druhé ráně nastává nejvyšší čas k odchodu.¹⁰⁷

Závěrem bych uvedl to, že muži a ženy se individuálně liší v žárlivosti. Zatímco pro muže je největší „noční můrou“ představa, že by jejich partnerka měla s někým jiným sexuální aktivitu, ženy se spíše děsí toho, že by je partner opustil a odešel s jinou.

---

¹⁰⁷ <http://www.psychotesty.psyx.cz/texty/zarlivost.php>, 18. 4. 2010

3. Rozvod a jeho vliv na děti

„Největším problémem rozvodů jsou naše děti“.

J. Lengerová

Když se rozvedeme nebo se rozejdeme se svým partnerem či partnerkou, dochází k porušení manželského vztahu, vztahu muže a ženy. Pokud máme děti, rodičovský vztah ale pokračuje. Budeme vždy otcem a matkou svých dětí. Péče o ně a jejich výchova vyžadují, aby mezi otcem a matkou určitý vztah pokračoval, aby děti mohly nadále oba rodiče vídat, aby rodiče rozhodovali o jejich vzdělání atd.. Pokud se tento vztah rozbije, je to na úkor dětí. Stále více studií směřuje k závěru, že pro děti je velmi důležité, aby dál vídaly oba rodiče a byly s oběma v kontaktu. Ztráta jednoho rodiče je pro dítě destruktivní zvláště ve chvíli, kdy se vyvíjí a musí mít pocit bezpečí. Dítě si musí vybrat, jestli bude žít s otcem, nebo s matkou, musí si vybrat, kterého rodiče „zraní“. Taková volba není v kompetenci dítěte. Jeho názor může být vyslyšen, ale rozhodnout musíme my, odpovědní dospělí. Musíme rozhodnout o způsobu bydlení, o čase, který bude s každým z rodičů trávit, a zvláště o typu vztahu, který budeme udržovat s bývalým partnerem. Z různých studií je taky zřejmé, že dítě nezraňuje ani tak rozvod, ale spíše úroveň konfliktů, způsob, jakým k odloučení dochází.¹⁰⁸

Zvláště stresující je, že rozvod otřese něčím, co děti považují za samozřejmé a co je zdrojem jejich pohody, totiž že rodiče tu budou stále někde na blízku. Mnohé děti dosáhnou po počátečním rozvodovém rozruchu znovu své rovnováhy a prožijí celkem slušné, normální dětství. I když litují, nakonec se se svými ztrátami smíří, vyrovnají se s realitou rozvodu a přizpůsobí se reorganizaci rodiny, která nyní žije pod dvěma střechami, a také tomu, že je nyní v jejich životě více dospělých. Je však pravdou, že se některým dětem takové přizpůsobení nepodaří a rozvod v nich zanechá psychická zranění, jejichž jizvy vzdorují uzdravení i přes delší časový odstup. Jednou ze známek takových zranění a varovným signálem rodičů jsou poruchy v náladě mladého člověka.

---

¹⁰⁸ Trélaun, B. *Překonávání konfliktů v rodině*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 106-107

Mohou mít podobu trvalého smutku a deprese, nadměrných obav a celkové úzkosti či velkých výkyvů v náladě.¹⁰⁹

Co však dělat, jestliže už nevidíme východisko z rodinného konfliktu, ať už mezi dospělými, nebo rodiči a dětmi?

Žádné kouzlo to není, byť tato forma řešení vyžaduje určitý specifický přístup jednotlivých členů rodiny. A jaká je to tedy forma řešení? Ocitneme-li se v rodinném životě v situaci, kdy nevíme, jaké zvolit východisko, není slabostí ani ostudou obrátit se na poradce. Jednou z možností může být rodinná mediace, která působí jako most mezi osobami, které si mezi sebou „vystavěly zed“, a může pomoci obnovit dialog mezi osobami, které nejsou schopny spolu mluvit nebo vedou pouze strnulé monology. Rodinná mediace je konkrétně v případě odloučení nebo rozvodu procesem řízení konfliktů, při níž rodinní příslušníci požádají nebo přijmou důvěrnou a nestrannou intervenci třetí osoby, tedy rodinného mediátora. Jeho role spočívá ve vedení členů rodiny, aby sami našli základy trvalé a vzájemně přijatelné dohody, při které se dbá na postřehy všech, a zvláště na potřeby dětí, a to v duchu rodičovské spoluodpovědnosti. Zkrátka, rodinná mediace nabízí důvěrný a bezpečný prostor, ve kterém lze mluvit o konfliktu, vysvětlit spory, své bolesti a potřeby, aby se mohlo přistoupit k novému uspořádání rodiny, ke změnám, k budoucnosti. Rodinnou mediaci u nás zajišťuje Asociace mediátorů České republiky (AMČR). V České republice jsou v současnosti mediátory humanitně vzdělaní lidé, kteří získali speciální vzdělání v mediační technice. Jsou podřízeni etickému kodexu Asociace pro rodinnou mediaci. Tento kodex zaručuje jejich nestrannost, kompetence a povinnou mlčenlivost. Mediace provádí státní probační a mediační úředníci při okresních soudech a soukromí mediátoři. Od února 2004 u nás probíhá projekt „Mediace aneb normální je nesoudit se“, který je zaměřený na zavádění mediace jako mimosoudních řešení netrestních sporů.¹¹⁰

---

¹⁰⁹ Warshak, R. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, s. 56

¹¹⁰ Trélaun, B. *Překonávání konfliktů v rodině*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 110-116

Jaké jsou cíle rodinné mediace?¹¹¹

- Nabídnout komunikační prostor v případě rodinných konfliktů;
- Předcházet potenciálním konfliktům a rodinným dysfunkcím;
- Zlepšit rodinné vztahy, přistoupit k nim odlišným způsobem;
- Pomoci objasnit problémy a odstranit nedorozumění;
- Uspokojit potřeby rodičů a dětí;
- Zajistit udržení vztahu rodič-dítě i po rozvodu;
- Znovu vložit rodinným příslušníkům do rukou vedení vlastní budoucnosti, přiznat jim význam;
- Naučit členy rodiny mluvit o problémech a nalézat řešení odlišným způsobem (to má například podíl na rozvoji rodičovské spolupráce do budoucnosti);
- Nalézt konkrétní řešení;
- Pomoci dětem pochopit rozchod rodičů a lépe se s ním vyrovnat;
- Snížit následky stresu atd. v situacích rozchodu;
- Podpořit konstruktivní domluvu, směřující do budoucnosti;
- Pomoci při společném vytváření dohod přizpůsobených potřebám všech.

Kde rodinná mediace může pomoci?

Před rozvodem, při rozvodu, po rozvodu. Pomáhá partnerům dospět k dohodě¹¹²:

- Podle jakých pravidel budou vychovávány děti a jak se rodiče budou podílet na naplňování jejich potřeb;
- Kdo bude kde bydlet (změna bydliště, zrušení užívacího práva, převody nemovitostí);
- Rozdělení společného jmění (aktiva a pasiva);
- Mezigenerační soužití;
- Pravidla soužití mezi dospívajícími dětmi a rodiči;
- Správy majetku dítěte;
- Budoucnosti dětí, co a kde budou studovat;
- Kdo a jak bude pečovat o rodiče a prarodiče;
- Péči o nemocného člena rodiny, atd.

---

¹¹¹ Trélaun, B. *Překonávání konfliktů v rodině*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 112

¹¹² Trélaun, B. *Překonávání konfliktů v rodině*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 115-116

Ve skutečnosti jen malá menšina rozvádějících se rodičů podstupuje tuto cestu, nevyjímaje dalších cest, jako jsou psychologové specializovaní na rozvodové záležitosti či jiná specializovaná pracoviště či zařízení. I když to zní překvapivě, většina rozvádějících se dvojic stráví méně času a energie při rozhodování, kdo bude pečovat o děti, než při rozhodování, komu budou patřit tyto knihy či jiná věc z jejich společného majetku. Když ale dojde na to, kdo bude pečovat o děti, většina dvojic slepě následuje kulturně-společenskou zvyklost, která je zbavuje potřeby řídit se vlastním úsudkem. Tento zaběhlý postup diktuje vždy stejné porozvodové uspořádání pro všechny děti, tj. po rozvodu děti mají žít s matkami a být v jejich výhradní péči.¹¹³

Rovněž je třeba si u porozvodového upořádání vztahů uvědomit, že jde o jednu z nejdůležitějších a nejcitlivějších oblastí, které rozvod postihuje, a to nejvíc k dětem. Prolínají se zde totiž různé roviny a spojuje se problematika citových vazeb partnerů, vztahy k širší rodině, výchovné otázky i hmotná péče při zajišťování vývoje dětí. Problémy začínají již v období úvah o rozvodu, dále v období podání návrhu a jeho projednávání, ale v řadě případů pokračují konflikty týkající se dětí i po ukončení rozvodu a stanovení osoby, které je dítě svěřeno do péče. Dále, a to především, po stanovení dohody nebo soudním výroku týkajícího se styku s dětmi, kdy oba rodiče se často snaží v tomto procesu „přetáhnout“ děti na svou stranu. Často bez ohledu na jejich věk a možnost pochopení, co se vlastně děje.¹¹⁴

Kde všude mohou děti ještě nalézt pomoc kromě center mediace? Jsou to především:

- Poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy.
- Pedagogicko-psychologické poradny.
- Psychologická pomoc ve zdravotnictví.
- Soukromá psychologická praxe.
- Občanské poradny.
- Intervenční centra pro osoby ohrožené domácím násilím.¹¹⁵

---

¹¹³ Warshak, R. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, s. 15

¹¹⁴ Matějček, Z., et al. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1999, s. 38

¹¹⁵ Šmolka, P., et al. *Manželská a rodinná trápení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 16-19

Rozvod představuje psychickou zátěž pro každého člena rodiny bez rozdílu věku. Pro děti nemusí být za každých okolností traumatizující, ale nemůžeme ani předpokládat, že se jich nedotkne, pokud ho nechápou, nevnímají nebo se o něm nemluví.¹¹⁶

Hodně stresující je pro děti to, že rozvod otřese něčím, co děti považují za samozřejmost, co je pro ně zdrojem pohody a jistoty, že rodiče budou nablízku. Děti v této situaci zažívají směs různých pocitů, jsou nešťastné, protože ztrácejí rodinu, dennodenní přítomnost a pozornost rodičů, jako jediný zdroj lásky a stability, který doposud znaly. Často se chovají a tváří, že se nic neděje, rozvod si nepřipouštějí a doufají, že to vše odejde a vrátí se zpět do starých kolejí. Když nastane reálná situace a rodiče se rozvádějí, až potom si začnou uvědomovat, že to není jen sen, jsou smutné, osamělé, pláčou, nebo se naopak zlobí. Zlobí se na sebe i na rodiče, protože mnohé z nich si myslí, že rodiče se rozvádějí kvůli nim. Děti také prožívají pocity obrovského strachu z neznámého, z toho, co jim přinese budoucnost. Bojí se, že se nebudou moci vídat a setkávat s jedním z rodičů. V konečném důsledku dítě přijme fakt, že rozvod byl nevyhnutelný a že rodina byla rozdělena. Na situaci si budou muset zvyknout.

Je také velice důležité, jakým způsobem rodiče dětem oznámí, že se chtějí rozvést. Rodiče by měli odpovídat na všechny otázky dětem a ujistit je, že je budou milovat i potom, když se rozvedou. Reakce dítěte na rozvod závisí na jeho věku a také schopnosti, jak pochopí a zpracuje to, co se kolem něj děje. Jinak prožívají rozvod batolata a jinak děti v pubertě:

- Děti do dvou let: kojenci rozvod nechápou, ale spolehlivě reagují na změny nálad a energetické hladiny rodičů. Batolata vnímají, že se jeden rodič odstěhoval, ale neví proč. Děti potřebují vidět jednoho rodiče kratší dobu, ale často.
- Děti ve věku 2 – 4 let: Dítě nechápe, co je rozvod, ale dobře vnímá, že jeden rodič je méně zapojen nebo zmizel; může mít představu, že to zavinilo ono, potřebuje vidět rodiče, se kterým nežije, častěji.

---

¹¹⁶ <http://www.rodina.cz/clanek2859.htm>, 17. 1. 2010

- Děti ve věku 4 – 6 let: mnohé je společné s předcházejícím obdobím, do popředí mohou vystoupit různé úzkostní fantazie, pocity zodpovědnosti či viny za odchod rodiče. Z náhlé nepřítomnosti jednoho rodiče mohou prožívat pocity zoufalství.
- Mladší školní věk (6 – 8 let): Děti potřebují trávit čas s každým rodičem zvlášť. Tím se ujišťují, že je mají oba stejně rádi, a tím jim rodiče zároveň umožňují pochopit a vyrovnat se s faktem, že se k sobě nevrátí.
- Střední školní věk (9 – 12): děti nechápu rozvod, ale akceptují ho. Začínají je bavit aktivity bez rodičů. Potřebují hledat a označit viníka, což neznamená nutné odmítnutí jednoho z rodičů.
- Období puberty (12 – 15) let: Děti mohou obviňovat jednoho nebo oba rodiče za rozvod. Můžou prosazovat svoji vůli, požadovat, aby zůstali u jednoho, nebo se přestěhovali ke druhému rodiči. Potřebují stále důslednou podporu rodičů, ale odmítají s nimi trávit stejné množství času jako předtím.
- Starší adolescence (15 – 18): Dospívající děti se obracejí k vlastnímu životu, nezávislosti, k problémům rodičů projevují malou toleranci. Potřebují starostlivost a podporu, ale starosti rodičů je znechucují a unavují.¹¹⁷

Předškolní a školní dítě má silnou potřebu identifikace se svými rodiči. Má přirozenou touhu být stejně silný, schopný, obratný jako otec a něžný, milující jako matka. Jakákoliv devalvace, tj. znehodnocování osoby jednoho z rodičů ze strany druhého partnera, narušuje tento proces a ohrožuje naplnění základních psychologických potřeb dítěte. I když dojde k rozpadu rodiny a následně rozvodu, snažíme se dbát na to, aby byla zachována podoba biologického otce a matky jako pozitivní. Často se důsledky rozvodu projeví až v pubertálním či postpubertálním období a ovlivňuje výrazně vztah k ženské a mužské autoritě, a koneckonců i vztah k budoucímu manželskému partnerovi.¹¹⁸ Děti si odnášejí do života nejvíce poznatků z dětství, a podle jejich kvality se pak dokážou k životu postavit. A jak o ně pečujeme my teď, tak se k nám děti zachovají ve stáří.¹¹⁹

¹¹⁷ <http://www.rodina.cz/clanek2860.htm>, 27. 3. 2010

¹¹⁸ Matějček, Z., et al. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1999, s. 37-38

¹¹⁹ Blechová, Z. *Partnerské vztahy*. 1. vyd. Olomouc: Fontána, 2003, s. 93-95.

4. Prevence rozvodů

Prevence představuje jednání, jehož cílem je zabránit nežádoucím jevům. Často se pojem prevence používá i v sociální politice, ale i v souvislosti s činnostmi, které mají zabránit recidivám. Všeobecně se usuzuje, že předcházení nežádoucím jevům je výhodnější, než odstraňování následků.

Pokud se chceme alespoň stručně zamyslet nad preventivními kroky v rodinném chování populace v oblasti prevence rozvodů, tak nejčastějším odhadcem dobré a špatné prognózy rozvodu jsou:

- Sociálně-ekonomický status, tj. vzdělání, zaměstnání a příjem. Partneři by si měli před uzavřením manželství všechny tyto tři faktory navzájem důkladně uvědomit, hodně o nich hovořit a akceptovat je.
- Věk vstupu do manželství – i tato skutečnost má významný podíl na úspěšnosti manželského svazku co do jeho trvání. Podle některých odborných názorů (Hornell Hart a Wilmer Schields) sňatek uzavřený před dosažením 19 let je nejsilnějším prediktorem neúspěšnosti manželství. Podobně i ženy, které se vdávají do 17 let, se rozvedou dvakrát častěji než ty, které se vdají v 18 nebo 19 letech, a třikrát častěji než ty, které se vdají mezi 20 a 24 rokem věku.
- Etnicita a rasa – stejně tuto skutečnost by měli budoucí manželé velice citlivě a zodpovědně zvážit.
- Děti – již stará moudrost hovoří, že děti drží manželství pohromadě. Bezdětná manželství se mnohem častěji a snadněji rozvádějí.
- Doba trvání manželství – všeobecně platí, že čím déle manželství trvá, tím pravděpodobněji bude trvat dál.
- Město, venkov – městské populace se v celém světě rozvádějí více než populace venkovská
- Náboženství – všude na světě má náboženské vyznání vliv na stabilitu svazku. Katolíci se rozvádějí méně než evangelíci a ti zase méně než nevěřící. Nejpevnější jsou manželství ortodoxních židů.
- Homogenita manželství – smíšená manželství nejsou tak stabilní jako manželství homogenní.

- Dědičnost rozvodovosti – děti z rozvedených manželství mají o něco zvýšenou pravděpodobnost vlastního rozvodu, je to silně ovlivněné i věkem, kdy se rodiče rozvedli, a také pohlavím dítěte.
- Pořadí manželství – opakované manželství má větší sklon k rozvodu, než manželství první, a čím je vyšší počet pořadí uzavřených manželství, tím je tato tendence silnější.¹²⁰

Dále v kapitole sociálních aspektů rozvodovosti jsou uvedeny nejhlavnější příčiny rozvodů, které vycházejí ze soudních analýz při stanovení příčin rozvodovosti, tj. neshoda povah a zájmů, nevěra, alkoholismus, násilí v rodině, neuvážený sňatek, žárlivost. Nejlepší prevencí je předcházet těmto příčinám, např. uváženou volbou partnera, důkladným vzájemným poznáním se, tolerancí a ochotou vycházet si vstříc. Jen tak je možné naplnit slib, který si manželé dávají při svatebním obřadu, a to setrvat po boku partnera celý život a spolu s ním a dětmi vytvořit šťastnou, harmonickou rodinu.

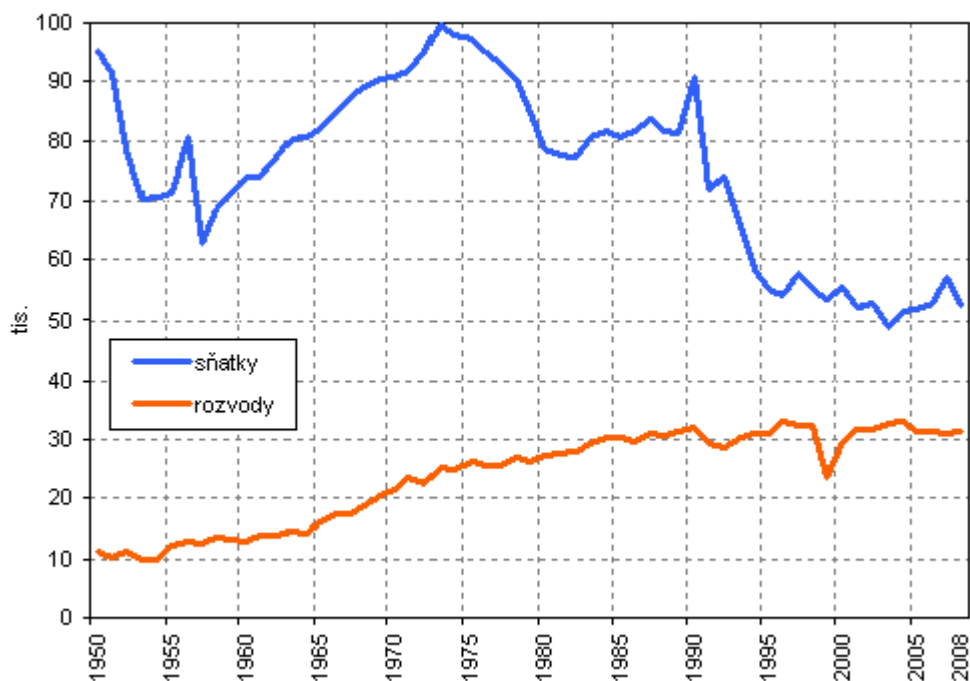
¹²⁰ Možný, I. *Sociologie rodiny*. 1. vyd. Praha: SLON, 1999, s. 187 – 194.

5. Situace rozvodovosti v České republice

Sňatky a rozvody.

Současná sňatečnost v České republice se z dlouhodobého hlediska jeví jako nízká. Bezprostřední příčinou vývoje sňatečnosti a rozvodovosti ve sledovaném období, tj. v letech 1950-2008, je změna populačního klimatu, zejména odkládání sňatků a porodů do vyššího věku a tendence omezování počtu dětí v rodině. K tomuto rozhodnutí jsou mladí lidé vedeni komplexem ekonomických a sociálně psychických jevů, vznikajících v současném procesu proměny české společnosti. Vedle obvyklých ekonomických a bytových potíží vede k odkládání sňatků i podstatně širší okruh zájmů mladých lidí, tj. podnikání, cestování, dočasný pobyt v zahraničí, profesní kariéra, tedy větší možnosti seberealizace. Tyto vlivy budou působit i v budoucnosti, a je pravděpodobné, že zvyšování průměrného věku snoubenců bude pokračovat. Sílicí prosazování individuálních zájmů nad zájmy rodinné vede k častějším rozpadům rodin. Po celé sledované období sňatečnosti (viz. níže graf), zejména pak v období let 1993 až 2008, je charakteristický prudký pokles počtu sňatků a následně tím i jejich intenzity, vyjma roku 2007.¹²¹

Graf: Sňatky a rozvody v letech 1950-2008¹²²

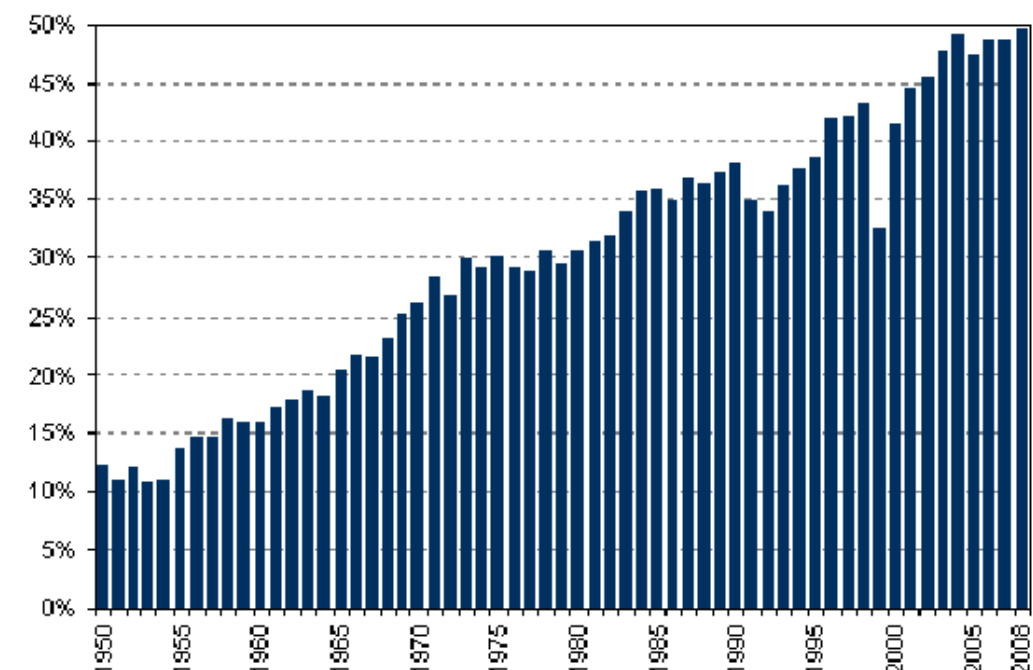
¹²¹ <http://czso.cz/csu>, 23. 3. 2010

¹²² http://czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatky_a_rozvody_1950_2008, 23. 3. 2010

Změnou legislativy v roce 1998 se podmínky rozvodu, především mladých manželství s dětmi, ztížily, jejich projednávání se zřejmě prodloužilo. Intenzita rozvratů manželství vedoucí k rozvodu se však nemění, a rozvodem končí kolem 40 % manželství. Česká republika tak nadále zůstává ve skupině pěti až šesti evropských zemí s nejvyšší úrovní rozvodovosti.¹²³

Z tabulky: *Sňatky a rozvody v letech 1950-2008* je patrné, že v roce 1984 poprvé překročil absolutní počet rozvodů v České republice hranici 30 tisíc. Po roce 1989 se dlouhodobý růst počtu rozvodů zastavil, a na této vysoké úrovni se počet rozvodů ustálil prakticky po celá devadesátá léta. V meziročních intervalech nebyl růst rozvodovosti pravidelný. Byly roky a dvouletá období, kdy počet rozvodů mírně klesl, pokles byl kompenzován a překonán pozdějším přírůstkem. Dosavadní maximum počtu rozvodů bylo zaznamenáno v roce 1996 - 33 113 rozvodů. V tomto roce byla i nejvyšší hrubá míra rozvodovosti (počet rozvodů na 1 000 obyvatel) i rozvodový index (počet rozvodů na 100 sňatků v daném roce).¹²⁴

Tabulka: Úhrnná rozvodovost*) v letech 1950-2008¹²⁵

*) Podíl manželství končících rozvodem za předpokladu zachování intenzit rozvodovosti podle délky trvání manželství následujících 35 let.

¹²³ <http://czso.cz/>, 23. 3. 2010

¹²⁴ <http://czso.cz/csu/2002>, 23. 3. 2010

¹²⁵ http://czso.cz/csu/redakce.nsf/i/uhmna_rozvodovost_v_letech_1950_2008, 23. 3. 2008

V roce 1999 byl přerušen dlouhodobý trend mírného růstu rozvodovosti. Ve srovnání s předchozími roky počet rozvodů výrazně klesl, a to na úroveň roku 1971. Náhlý úbytek rozvodů byl způsoben změnou v legislativě. Od 1. srpna 1998 platí v České republice zákon č.91/1998 Sb., jenž změnil a doplnil zákon o rodině č.94/1963 Sb., a tím podmínky pro rozvod upravil. Podmínkou rozvodu je mimo jiné i to, že partneri žijí nejméně šest měsíců odděleně a je nutný oboustranný souhlas partnerů s podáním návrhu na rozvod. V praxi výši rozvodovosti nejvíce ovlivnilo ustanovení §25 zákona č. 91/1998 Sb., jež určuje, že „*Manželství nelze rozvést, pokud nenabude právní moci rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu.*“¹²⁶ Toto ustanovení podstatně komplikuje rozvodové řízení v rodinách s dětmi. Novelizace zákona rovněž neumožňuje rozvést manželství kratšího trvání než jeden rok. Snížení počtu rozvodů v roce 1999, způsobené zpřísněním rozvodové legislativy, bylo vystřídáno v roce 2000 kompenzačním vzestupem, a počet rozvedených manželství dosáhl téměř opět hranici 30 tisíc. Zčásti se zřejmě jednalo o rozvody, které byly v důsledku novelizace zákona o rodině pozdrženy. V roce 2001 počet rozvodů opět vzrostl nad 30 tisíc, což vypovídá o tom, že intenzita rozvodovosti pokračuje ve svém vzestupu, který byl v období let 1999-2000 pouze dočasně přerušen.¹²⁷ Podle výsledku předběžné statistické bilance z demografické statistiky pohybů obyvatelstva v České republice, ze zpráv Českého statistického úřadu za posledních šest let vyplývá, že:

- **v roce 2004** pokračoval vzestup průměrného věku matek při narození prvního dítěte, který dosáhl 26,5 roku. Pro srovnání: v roce předcházejícím byl těsně pod 26 lety a na počátku devadesátých let rodily ženy poprvé průměrně ve 22,5 letech, tedy o 4 roky dříve než je tomu dnes. Zvyšuje se také podíl dětí rodících se nevdaným ženám. V loňském roce se mimo manželství narodilo 29,8 tisíce dětí, což znamenalo, že celkem 30,6 % všech živě narozených dětí měly nevdané ženy. Počet **sňatků** uzavřených v jednom kalendářním roce se po roce vrátil opět přes hranici padesáti tisíc. V roce 2004 bylo zaznamenáno 51,4 tisíce nových manželství. Bylo to o 2,5 tisíce více než v roce 2003. Sňatečnost se výrazně snížila v první polovině devadesátých let, a zůstává i nadále nízká. Mladí lidé posouvají uzavření manželství do pozdějšího věku, častěji také dávají přednost nesezdaným soužitím. Důsledkem je pak růst počtu a podílu dětí

---

¹²⁶ Zákon o rodině č. 91/1998 Sb., ve znění pozdějších změn a předpisů

¹²⁷ <http://czso.cz/csu/2002edicniplan.nsf>, 23 3. 2010

narozených mimo manželství. Počet **rozvodů** v roce 2004 opět překročil hranici 33 tisíc (poprvé to bylo v roce 1996). Rovněž úroveň rozvodovosti ukazuje další mírné zvýšení. Přitom již rok 2003 byl rokem rekordním,¹²⁸

- v roce 2005 významnější změna nastala u počtu rozvodů, když jich bylo v loňském roce zaregistrováno o 1,8 tis. méně než v roce 2004. Trend posunu rození dětí do pozdějšího věku stále pokračuje. Průměrný věk matek při narození prvního dítěte dosáhl v loňském roce 26,6 let a 28,6 let celkově, tzn. bez rozlišení pořadí narozeného dítěte. V obou případech to znamenalo meziroční nárůst o 0,3 roku. Odkládání mateřství do vyššího věku dokládá též údaj, že téměř 30% žen přivádí na svět svého prvního potomka až po svých třicátých narozeninách. Zvyšuje se také podíl dětí rodičích se nevdaným ženám. V loňském roce se mimo manželství narodilo 32,4 tis. dětí, které tak představovaly 31,8 % všech živě narozených. V roce 2004 byl tento podíl 30,6 %. Počet manželství uzavřených během ledna až prosince loňského roku byl o 382 vyšší než v roce 2004. Počet **sňatků** tak dále stagnuje na hodnotách okolo padesáti tisíc a úroveň sňatečnosti zůstává nízká. Při zachování současné úrovně sňatečnosti by zůstalo svobodných 31 % žen a 37 % mužů. Průměrný věk při prvním sňatku dosahoval v loňském roce 30,7 let pro muže a 28,1 roku pro ženy. V roce 2005 bylo **rozvedeno** celkem 31,3 tis. manželství. Tento počet byl o 1,8 tis. nižší v roce předchozím a dokonce nejnižší za posledních pět let. Úhrnná rozvodovost, tedy podíl manželství končících rozvodem, se v roce 2005 snížil na 47,3 % a zdá se, že vývoj rozvodovosti kulminoval v roce 2004 (49,3 %),¹²⁹

- v roce 2006 mírně stoupl počet sňatků (52,9 tis.), zatímco počty rozvodů (31,4 tis.) stagnovaly. Pokračující trend odkládání mateřství do vyššího věku dokládá fakt, že průměrný věk matek dále stoupl o 0,3 roku, na 28,9 let celkem a na 26,9 let při narození prvního dítěte. Mimo manželství se narodilo 33,3 % ze všech živě narozených dětí (v roce 2005 podíl činil 31,7 %), a 41,6 % prvorozených. Počet **sňatků** byl o jeden tisíc vyšší než v roce 2005 a dosáhl počtu 52,9 tisíce. Průměrný věk při prvním sňatku

---

¹²⁸ <http://czso.cz/csu/csu/nsf/informace>; navazující publikace: 4001-04 Stav a pohyb obyvatelstva v České republice v roce 2004 (předběžné výsledky), 4001-03 Stav a pohyb obyvatelstva v České republice v roce 2003 (předběžné výsledky), 4007-04 Vývoj obyvatelstva České republiky v roce 2004 (předběžné výsledky), 23.3.2010

¹²⁹ <http://czso.cz/csu/csu/nsf/informace>; navazující publikace: 4001-04 Stav a pohyb obyvatelstva v České republice v roce 2005 (předběžné výsledky), 4001-03 Stav a pohyb obyvatelstva v České republice v roce 2004 (předběžné výsledky), 4007-04 Vývoj obyvatelstva České republiky v roce 2004 (předběžné výsledky), 4019-05 Pohyb obyvatelstva v ČR za rok 2004 (předběžné výsledky), 23.3.2010

dosahoval 31,0 let pro muže a 28,4 roku pro ženy, v obou případech o 0,3 roku více než v předchozím roce. Zároveň bylo během roku 2006 **rozvedeno** 31,4 tisíce manželství, což byl počet o 127 vyšší než v roce 2005. Ukazatel úhrnné rozvodovosti dosáhl hodnoty 48,7 % manželství končících rozvodem,¹³⁰

- v roce 2007 výrazně stoupl počet sňatků (57,2 tis.), zatímco počet rozvodů (31,1 tis.) spíše stagnoval. Pokračující odkládání mateřství do vyššího věku dokládá fakt, že průměrný věk matek dále stoupl o 0,2 roku, na 29,1 let celkem a na 27,1 let při narození prvního dítěte. Mimo manželství se narodilo 34,5 % ze všech živě narozených dětí, o 1,2 procentního bodu více než v roce předchozím. Podíl mimomanželsky narozených mezi prvorozenými dosáhl dokonce 44 %, přičemž 30 % prvorozených manželských dětí se narodilo do osmi měsíců po sňatku. Od roku 2007 sleduje Český statistický úřad údaje o otci nejen u manželsky narozených, ale u všech narozených dětí. Z celkového počtu 39,5 tisíce živě narozených mimo manželství byly údaje o otci dítěte uvedeny v 72 % případů, u 28 % údaje chyběly. Přitom jak podíl mimomanželsky narozených, tak podíl nevyplněných údajů o otci roste s klesající úrovní ukončeného vzdělání matky – ženy se základním vzděláním rodí své první dítě v 82 % případů mimo manželství a téměř u poloviny těchto dětí nejsou uvedeny informace o otci. Prvorozené děti měly otce v průměru 31,2 leté.¹³¹

Počet **sňatků** byl o 4,3 tisíce vyšší než v roce 2006 a dosáhl počtu 57,2 tisíce. Za nárůstem stojí přitom především sňatky v měsíci červenci, kdy bylo oddáno 10,8 tisíce párů, o 3,5 tisíce více než o rok dříve. V jediném dni 7. 7. 2007 se uskutečnilo rekordních 4 406 svateb. Z údajů tabulek sňatečnosti vyplývá, že průměrný věk při prvním sňatku dosahoval 31,2 let pro muže a 28,6 roku pro ženy, tedy přibližně o 0,2 roku více než v roce 2006. Zároveň bylo během roku 2007 **rozvedeno** 31,1 tisíce manželství, což byl počet o 0,3 tis. nižší než v roce 2006. Ukazatel úhrnné rozvodovosti dosáhl stejně jako v roce 2006 hodnoty 48,7 % manželství končících rozvodem. Průměrná délka rozváděného manželství činila 12,3 roku, nejvyšší intenzita rozvodovosti je ve třetím až šestém roce manželství. Pětina lidí se rozvádí opakovaně.

---

¹³⁰ <http://czso.cz/csu/csu/nsf/informace>; navazující publikace: 4001-06 Stav a pohyb obyvatelstva v České republice v roce 2006 (předběžné výsledky), 4001-05 Stav a pohyb obyvatelstva v České republice v roce 2005 (předběžné výsledky), 4007-06 Vývoj obyvatelstva České republiky v roce 2005 (předběžné výsledky), 23.3.2010

¹³¹ <http://czso.cz/csu/csu/nsf/informace>; navazující publikace: 4001-07 Stav a pohyb obyvatelstva v České republice v roce 2007 (předběžné výsledky), 4001-06 Stav a pohyb obyvatelstva v České republice v roce 2006 (předběžné výsledky), 4007-07 Vývoj obyvatelstva České republiky v roce 2006 (předběžné výsledky), 23.3.2010

Dvě pětiny rozváděných manželství byly bez nezletilých dětí, při zbylých 59 % případů přišlo rozvodem o úplnou rodinu 27,5 tisíce nezletilých dětí,¹³²

- v roce 2008 se zvýšila úroveň rozvodovosti, a to dokonce na rekordní hodnotu - 49,6% manželství končících rozvodem. V roce 2008 dále pokračoval trend posunu mateřství do pozdějšího věku. Průměrný věk žen při narození prvního dítěte se mezi roky 2007 a 2008 zvýšil o 0,2 roku, tedy na 27,3. O dvě desetiny roku vzrostl i průměrný věk všech rodiček, na 29,3 roku. Průměrný věk otců při narození dítěte v roce 2008 činil 33,0 roku (údaj za 90 % živě narozených dětí, u zbývající části data o otci nebyla vyplněna). Prvorozené děti měly otce v průměru 31,3leté. Rozdíl mezi průměrným věkem muže a ženy při narození prvního dítěte byl tak 4 roky. Mimo manželství se v roce 2008 narodilo 43,5 tisíce dětí a podíl dětí narozených nevdaným ženám se zvýšil oproti roku 2007 o 1,8 procentního bodu, na 36,3 %.¹³³

Počet **sňatků** uzavřených v roce 2008 bylo 52,5 tisíce. Tento počet byl o 4,7 tisíce nižší než v roce předchozím, avšak v podstatě srovnatelný s ročními počty zaznamenanými v jiných letech nového století (s výjimkou roku 2003). Rok 2007 byl z hlediska sňatečnosti totiž výjimečný, a to především díky atraktivnímu datu 7. 7. 2007. I v roce 2008 se vyskytlo datum, které lákalo snoubence ke sňatku více než kterýkoliv jiný – 8. 8. 2008. Tento den bylo uzavřeno celkem 2,2 tisíce sňatků (7. 7. 2007 to bylo ale 4,4 tisíce). I když byl počet sňatků uzavřený v roce 2008 jen málo odlišný od počtu např. z roku 2006, s přihlédnutím k velikosti populace svobodných osob (tedy sňatkuschného obyvatelstva) se ukazuje úroveň sňatečnosti svobodných mužů a žen nižší. A to dokonce nižší než kdykoli předtím. Při zachování úrovně sňatečnosti z roku 2008 by před dosažením padesáti let věku vstoupilo do manželství pouze 66,1 % svobodných žen a 59,6 % mužů. Průměrný věk při prvním sňatku se opět o něco zvýšil a v roce 2008 dosahoval 31,4 let pro muže a 28,7 roku pro ženy, což bylo o 0,3, resp. 0,2 roku více než v roce 2007. Sňatečnost rozvedených osob se po mírném vzestupu v roce 2007 vrátila na úroveň roku 2006, kdy do dalšího manželství vstupuje 44 % mužů i žen, průměrně po necelých 8 letech od rozvodu. V roce 2008 bylo **rozvedeno** 31,3 tisíce manželství, což byl počet srovnatelný s rokem 2007. Úroveň rozvodovosti dosáhla v

---

¹³² <http://czso.cz/csu/csu/nsf/informace>; navazující publikace: 4001-07 Stav a pohyb obyvatelstva v České republice v roce 2007 (předběžné výsledky), 4001-06 Stav a pohyb obyvatelstva v České republice v roce 2006 (předběžné výsledky), 4007-07 Vývoj obyvatelstva České republiky v roce 2006 (předběžné výsledky), 23.3.2010

¹³³ <http://czso.cz/csu/csu/nsf/informace>; navazující publikace: w-4001-08 Stav a pohyb obyvatelstva v České republice v roce 2008 (předběžné výsledky), 4001-07 Stav a pohyb obyvatelstva v České republice v roce 2007 (předběžné výsledky), 23. 3. 2010

loňském roce 49,6 %. Jednalo se o doposud nejvyšší zaznamenanou úroveň rozvodovosti v České republice. Zatím nejvyšší hladina byla dosažena v roce 2004 (49,3 %). Téměř jedna pětina manželství je však ukončena do 5 let od uzavření sňatku, další pětina v rozmezí od pěti do deseti let od sňatku,¹³⁴

- v roce 2009 (podle předběžné statistické bilance) bylo méně rozvodů oproti roku 2008 (o 2,2 tisíce), ale výrazně se snížil především počet sňatků (o 4,6 tisíce). V roce 2009 však dále, i když méně výrazně než v předchozích letech, pokračoval trend posunu mateřství do pozdějšího věku. Průměrný věk žen při narození prvního dítěte se zvýšil na 27,4 roku, průměrný věk žen při porodu bez ohledu na pořadí dítěte na 29,4 roku. Mimo manželství se v roce 2009 narodilo 46,0 tisíce dětí, což znamenalo další zvýšení podílu dětí narozených nevdaným ženám. V roce 2009 se tak mimo manželství narodilo celkem 38,8 % všech živě narozených dětí, když v roce 2008 to bylo o 2,5 procentního bodu méně.¹³⁵

V roce 2009 bylo uzavřeno celkem 47,9 tisíce **sňatků**, což bylo o 4,6 tisíce méně než v roce předchozím. Je to nejnižší počet uzavřených manželství od roku 1918. Pokles zájmu o vstup do manželství v loňském roce se projevil zejména mezi svobodnými. Při zachování úrovně sňatečnosti z roku 2009 by před dosažením 50 let věku vstoupilo do manželství pouze 56 % svobodných mužů a 63 % svobodných žen, když v roce 2008 to bylo 60, resp. 66 %. Na 31,9 let pro muže a 29,2 let pro ženy se v loňském roce zvýšil průměrný věk při prvním sňatku. Oproti roku 2008 se jednalo o zvýšení o 0,5 resp. 0,4 roku. Ve srovnání s rokem 2008 byla loni nižší i sňatečnost rozvedených. Další manželství by podle předběžných údajů nyní uzavřelo 40 % rozvedených mužů a 39 % rozvedených žen. V roce 2009 bylo **rozvedeno** 29,1 tisíce manželství, což byl počet o 2,2 tisíce nižší než v roce 2008. Nižší byla také míra rozvodovosti. Podíl manželství končících rozvodem se snížil z rekordních 50 % dosažených v roce 2008 na 47 % pro rok 2009. Nejvyšší míra rozvodovosti se v roce 2009 vyskytovala po 2 až 4 dokončených letech od uzavření manželství, které do svého zániku rozvodem trvalo

---

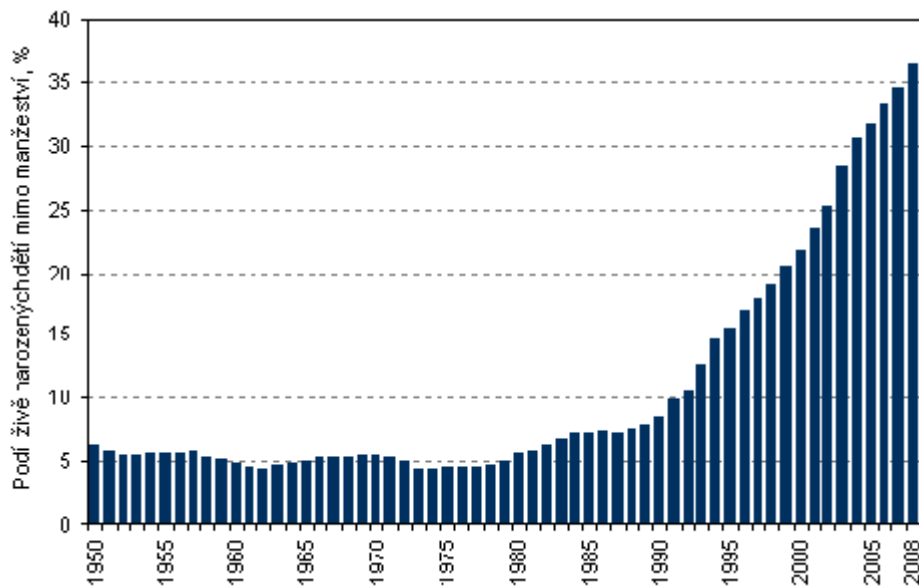
¹³⁴ <http://czso.cz/csu/csu/csu.nsf/informace>; navazující publikace: w-4001-08 Stav a pohyb obyvatelstva v České republice v roce 2008 (předběžné výsledky), 4001-07 Stav a pohyb obyvatelstva v České republice v roce 2007 (předběžné výsledky), 23. 3. 2010

¹³⁵ <http://czso.cz/csu/csu/csu.nsf/informace>; navazující publikace: w-4001-09 Stav a pohyb obyvatelstva v České republice v roce 2009 (předběžné výsledky), 4001-08 Stav a pohyb obyvatelstva v České republice v roce 2008 (předběžné výsledky), 23. 3. 2010

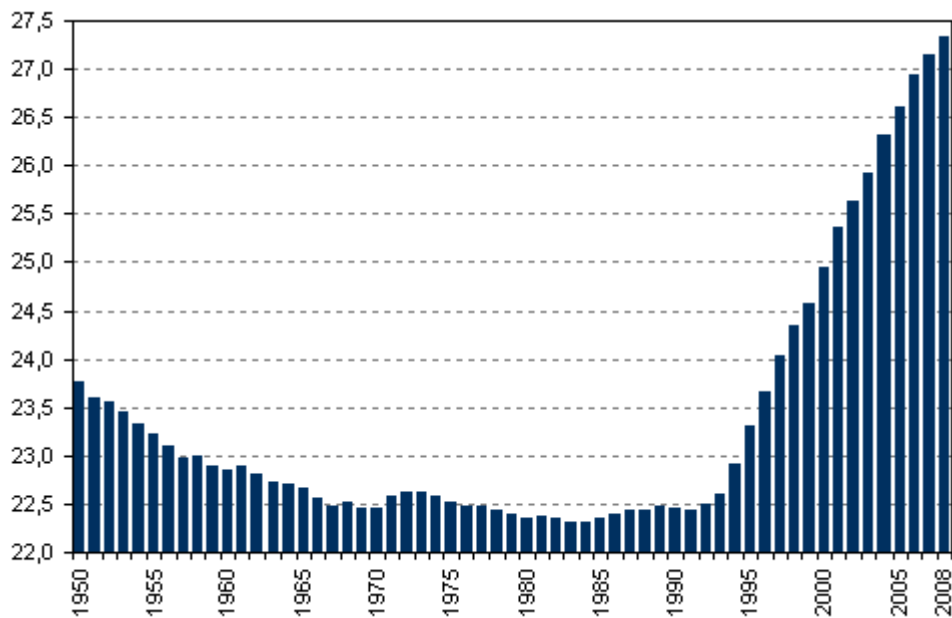

průměrně 12,5 roku. Průměrný věk rozvádějícího se muže v roce 2009 byl 41,8 roku, ženy 39,0 roku.¹³⁶

Graf: Podíl dětí narozených mimo manželství v letech 1950-2008¹³⁷

Graf: Průměrný věk žen při narození 1. dítěte v letech 1950-2008¹³⁸

¹³⁶ <http://czso.cz/csu/csu/csu.nsf/informace>; navazující publikace: w-4001-09 Stav a pohyb obyvatelstva v České republice v roce 2009 (předběžné výsledky), 4001-08 Stav a pohyb obyvatelstva v České republice v roce 2008 (předběžné výsledky), 23. 3. 2010

¹³⁷ http://czso.cz/csu/redakce.nsf/i/podil_deti_narozenyh_mimo_manzelstvi_v letech_1950_2008, 23. 3. 2010

¹³⁸ http://czso.cz/csu/redakce.nsf/i/prumerny_vek_zen_pri_narozeni_1_ditete_v letech_1950_2008, 23.3.2010

Rozvody podle věku mužů a žen.

Struktura rozvodů podle věku mužů a žen v rozvedených manželstvích se za poslední desetiletí také velmi změnila. Rozvody již nejsou nejčastější u mladých manželství. V roce 1989 bylo rozvedeno 49% mužů ve věku do 35 let a 59 % žen do 35 let. V roce 2001 je tento podíl u mužů 40,7% a u žen 52%. Tato změna byla způsobena výrazným poklesem rozvedených do 25 let. Podíl rozvedených mužů i žen ve věkových skupinách 30 – 44 let byl bez větších výkyvů. Značně se zvýšil podíl rozvedených mužů ve vyšším věku, ve věkové skupině 45 – 49 z 8,7% v roce 1989 na 12,7% v roce 2001 a ve věkové skupině padesátiletých a starších z 8,4% na 13,6% z celkového počtu rozvedených mužů v daném roce. U žen jsou trendy obdobné, ale podíly nižší. Podíl žen ve věku 45 – 49 let vzrostl z 6,1% v roce 1989, na 10% v roce 2001 a u věkové skupiny padesátiletých a starších z 4,8% na 8,5%. Průměrný věk rozvedených mužů i žen v daném roce se zvýšil v průběhu deseti let sledovaného období o tři roky a u mužů je 38 a u žen 36 let.¹³⁹

Tabulky: Struktura rozvodů podle věku muže (%) a struktura rozvodů podle věku ženy (%)¹⁴⁰

Rok	-	20-	25-	30-	35-	40-	45-	50+
	19	24	29	34	39	44	49	
	Věk mužů							
1989	0,2	10,1	19,1	19,5	18,6	15,3	8,7	8,4
1990	0,2	10,7	19,8	19,1	19,0	15,2	8,4	7,5
1991	0,2	10,6	21,1	18,1	18,2	15,5	8,5	7,8
1992	0,2	10,8	21,6	17,4	17,4	15,2	9,6	7,8
1993	0,2	10,3	21,4	17,9	17,6	15,0	9,9	7,7
1994	0,2	10,1	20,6	18,4	16,5	15,2	10,7	8,3
1995	0,1	9,8	19,7	19,1	16,2	15,5	10,9	8,6
1996	0,1	8,6	19,6	19,8	15,8	15,1	11,6	9,5
1997	0,0	7,7	19,3	19,9	15,8	15,3	11,6	10,4
1998	0,1	6,7	18,2	20,0	15,7	15,2	12,4	11,7
1999	0,0	5,7	18,2	19,6	16,2	14,4	12,4	13,5
2000	0,0	4,6	18,0	20,1	17,5	14,3	12,2	13,2
2001	0,0	3,7	17,1	20,0	18,5	14,5	12,7	13,6

Rok	-	20-	25-	30-	35-	40-	45-	50+
	19	24	29	34	39	44	49	
	Věk žen							
1989	1,4	19,7	19,7	18,0	17,5	12,8	6,1	4,8
1990	1,4	20,0	21,0	17,5	16,8	12,9	6,1	4,3
1991	1,4	20,3	22,0	16,0	16,8	12,6	6,3	4,6
1992	1,5	20,3	22,4	16,0	15,9	12,5	7,0	4,4
1993	1,2	19,9	22,8	16,4	15,7	12,4	7,3	4,3
1994	1,0	19,4	22,0	17,0	15,2	12,9	7,7	4,7
1995	0,7	18,8	21,5	18,0	14,7	13,3	8,0	5,0
1996	0,4	17,1	22,2	18,5	14,2	13,1	8,6	5,8
1997	0,3	15,6	22,3	18,9	14,6	13,0	8,9	6,4
1998	0,3	13,7	22,0	19,0	14,8	13,1	9,8	7,2
1999	0,2	12,0	23,0	18,4	14,8	12,8	10,0	8,8
2000	0,2	10,3	23,9	19,3	15,9	12,3	9,9	8,3
2001	0,1	8,4	23,3	20,1	17,0	12,6	10,0	8,5

¹³⁹ <http://czso.cz/csu/2002>, 25. 3. 2010

¹⁴⁰ <http://czso.cz/csu/2002edicniplan.nsf/tab/B6003EFA7F>, 25. 3. 2010

Rozvody podle délky trvání manželství a podle počtu nezletilých dětí.

Manželské krize vedoucí k rozvodu mohou vznikat v kterémkoliv období manželství. K některým z nich jsou položeny základy již v době sňatku, takže dochází k rozvodu v poměrně krátké době po uzavření manželství. V průběhu devadesátých let ubyly výrazně rozvody manželství trvajících méně než 3 roky a naopak se zvýšil podíl rozvodů manželství trvajících déle než 20 let. Úbytek rozvodů mladých manželství je důsledek toho, že sňatky uzavírají starší a vyzrálejší páry, často po předchozím soužití „na zkoušku“. Nová legislativa, platná od roku 1998, zpřísňuje podmínky pro rozvod nejmladších manželství s malými dětmi. Naproti tomu nadále pokračuje dlouhodobý trend růstu rozvodovosti starších manželství. Často jsou to manželské páry již nevázané odpovědností za výchovu malých nebo dospívajících dětí, a jestliže se dokáží domluvit na majetkových otázkách, je rozvod pro ně snadnější než před rokem 1998.¹⁴¹

Tabulka: Struktura rozvodů podle délky trvání manželství (%)¹⁴²

Rok	Délka trvání manželství v letech							
	0-1	2-3	4-6	7-9	10-14	15-19	20-24	25+
1989	9,0	15,9	18,8	12,5	17,7	13,2	7,6	5,3
1990	8,8	16,9	18,9	12,6	17,0	13,2	7,9	4,7
1991	9,1	16,7	19,0	13,3	16,2	13,1	7,6	5,1
1992	8,0	16,5	19,7	13,7	15,9	13,0	8,0	5,3
1993	6,1	17,1	19,9	14,4	15,9	13,0	8,2	5,3
1994	5,6	15,8	20,3	14,5	16,0	13,0	8,9	6,0
1995	4,5	14,8	21,3	14,9	16,6	12,6	9,3	6,0
1996	4,1	12,8	21,3	15,8	17,2	12,5	9,7	6,6
1997	4,2	11,3	20,6	16,8	18,1	12,3	9,6	7,1
1998	4,9	10,6	18,5	16,9	19,0	12,3	10,0	7,8
1999	5,5	11,6	17,1	16,4	18,7	11,7	9,9	9,2
2000	4,3	11,5	15,7	16,1	20,8	12,8	9,8	9,0

¹⁴¹ <http://czso.cz/csu/2002>, 23. 3. 2010

¹⁴² <http://czso.cz/csu/2002edicniplan.nsf/tab/B6003F06AB>, 25. 3. 2010

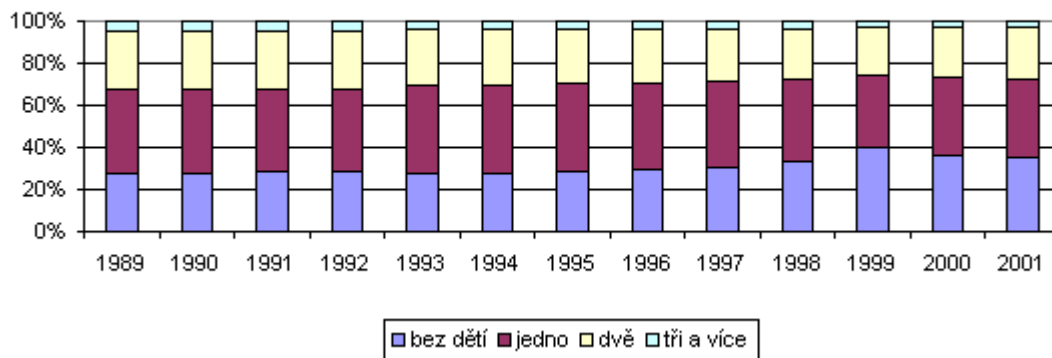
Podle Českého statistického úřadu podíl rozváděných manželství s nezletilými dětmi pomalu klesá (ze 72,1% v roce 1989 na 65,1% v roce 2001). Plynulý pomalý trend do roku 1998 byl způsoben klesající plodností v České republice.

Tabulka: Struktura rozvodů s nezletilými dětmi¹⁴³

Rok	Počet nezletilých dětí		
	1	2	3+
1989	54,5	38,7	6,8
1990	54,9	38,7	6,4
1991	55,3	38,4	6,3
1992	55,5	38,4	6,1
1993	57,1	37,3	5,6
1994	57,9	36,4	5,7
1995	58,3	36,2	5,5
1996	58,4	36,3	5,3
1997	58,7	36,0	5,3
1998	58,2	36,1	5,7
1999	57,8	37,0	5,2
2000	58,1	36,8	5,1
2001	58,1	36,9	5,0

Graf:¹⁴⁴

Struktura rozvodů podle počtu nezletilých dětí

¹⁴³ <http://czso.cz/csu/2002edicniplan.nsf/tab/B6003F1C64B>, 24. 3. 2010

¹⁴⁴ <http://czso.cz/csu>, 24. 3. 2010

V uplynulém desetiletí lze u rozpadu manželství s dětmi vysledovat trend vzestupu podílu rodin s jedním dítětem. Tato struktura je ovlivněna předchozím vývojem plodnosti a prodlužující se délkou trvání manželství.¹⁴⁵

V současnosti lze očekávat v ČR v roce 2010, tedy během následujících dvanácti měsíců kolem, 55 tisíc sňatků a kolem 30 tisíc rozvodů. Vrcholu rozvodovosti bylo dosaženo v roce 1996, kdy si „svě ne“ řeklo více než 33 tisíc párů (rozvedeno 33113 manželství).

Tabulka: Počet rozvodů za posledních dvacet let v České republice¹⁴⁶

ROK	Rozvody celkem	ROK	Rozvody celkem
		1999	23657
1989	31376	2000	29704
1990	32055	2001	31586
1991	29366	2002	31758
1992	28572	2003	32824
1993	30227	2004	33060
1994	30939	2005	31288
1995	31135	2006	31415
1996	33113	2007	31129
1997	32465	2008	31300
1998	32363	2009	29133

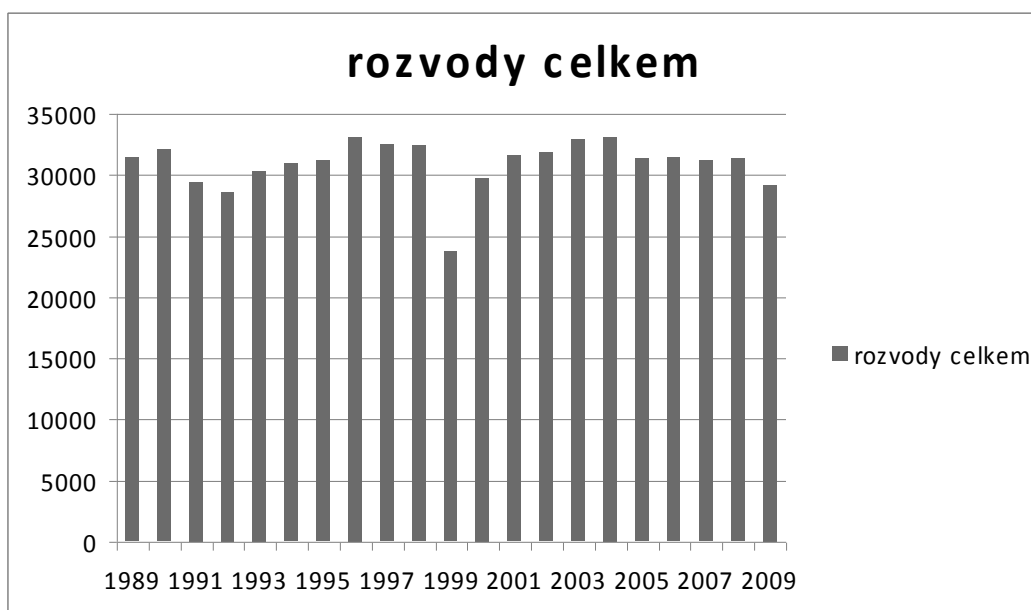
Pro srovnání v roce 1930 se v celém našem tehdejším Československu, tj. včetně Podkarpatské Rusi, rozvedlo 5.609 párů, což bylo 4,3% procenta z počtu manželství uzavřených tamtéž v daném roce.¹⁴⁷

¹⁴⁵ <http://czso.cz/csu/2002>, 23. 3. 2010

¹⁴⁶ Autor bakalářské práce, zpracoval z údajů Českého statistického úřadu za období let 1989-2009

¹⁴⁷ Průchová, B., et al. *Jak přežít rozvodové peklo*. 1. vyd. Brno: JOTA, 2004, s. 13

Graf: Počet rozvodů za posledních dvacet let v České republice¹⁴⁸

V současnosti ubývá rozvodů velmi mladých manželství do tří let trvání. Naopak roste počet zralých párů směřujících do soudní síně za účelem tzv. „znovuzískání svobody“. Kolem padesáti let se rozvádí 13% z celkového počtu rozvádějících se. Politické a ekonomické změny proměnily mnohé, ale jedno zůstalo stejné. V 70 % podávají návrh na rozvod ženy.¹⁴⁹

Snad proto, že mnohem méně riskují ztrátu kontaktu s dětmi než muži a i v otázkách materiálních (vlastnictví bytu, finanční podpory státu) je žena s dětmi zvýhodňována oproti mužům. Aktuálně je v péči o děti upřednostňována matka, jako vhodnější pečující osoba, neboť je pro tuto činnost lépe disponována.¹⁵⁰

Vzhledem k již poměrně dlouhé době uplynulé od úpravy rozvodové legislativy (Zákon o rodině č. 91/1998 Sb., ve znění pozdějších změn a předpisů) lze pozvolný, ale trvalý vzestup intenzity rozvodovosti obyvatelstva České republiky označit za jednu ze základních charakteristik demografického vývoje posledních let. Při hodnocení úrovně

¹⁴⁸ Autor bakalářské práce, zpracoval z údajů Českého statistického úřadu za období let 1989-2009

¹⁴⁹ Průchová, B., et al. *Jak přežít rozvodové peklo*. 1. vyd. Brno: JOTA, 2004, s. 13

¹⁵⁰ Výrost, J., et al. *Aplikovaná sociální psychologie I*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 335

rozpadu soužití párů je třeba vzít v úvahu i úroveň rozpadu nemanželských soužití, která bude pravděpodobně ještě o něco vyšší.

Z evropského statistického úřadu Eurostat vyplývá, že ve srovnání s ostatními evropskými zeměmi patří Česká republika mezi země s nadprůměrnou intenzitou rozvodovosti. Češi a Češky patří v Evropské unii k přeborníkům v rozvodech, kdy více než v České republice se manželství rozpadala jen v Litvě a ve skandinávských zemích, tj. Švédsku a Finsku a také Belgii. Pro Švédsko je zároveň charakteristická nejnižší intenzita sňatečnosti a vysoký podíl dětí, rodičích se mimo manželství. Toto chování je zde do určité míry ovlivněno systémem sociálních podpor. Výrazně podprůměrná úroveň rozvodovosti existuje v zemích se silnou náboženskou tradicí jako Itálie, Španělsko, Řecko. V případě rozdělení evropského kontinentu podle výše rozvodovosti, tak spíše než rozdělení na západní a východní Evropu, platí rozdělení na Evropu severní a jižní. Rozvodové právo se ovšem v zemích Evropské unie značně liší. Rozvést se v Irsku je výrazně těžší než ve Švédsku, jehož rozvodová pravidla jsou velmi liberální. A na Maltě kupříkladu se rozvést nedá vůbec. Zatímco rozvodů v EU přibývalo, ubývalo v průměru svateb. V roce 2005 lidé v 27 nynějších unijních zemích uzavřeli zhruba o 200.000 sňatků méně než před deseti lety. Průměr sedmadvacítky činil 4,9 svatby na tisíc obyvatel. Za poslední roky podle Eurostatu ukazatel v průměru poklesl. O manželství nejvíc stály páry na Kypru. Na tisíc obyvatel připadalo v roce 2005 skoro osm sňatků. V Dánsku a Rumunsku to bylo téměř sedm. V Česku se uzavřelo pět sňatků na tisícovku lidí. Pomyslnou předposlední příčku obsadila Belgie, kde na tisícovku lidí připadly čtyři svatby. Více než v Česku vstupují mladí do manželství na Slovensku a v Polsku. Naopak méně než Češi stojí o svazek Rakušané i Maďaři. Přístup lidí k manželství i jeho ukončení ovlivňuje mnoho okolností. Kromě hloubky vztahu roli hraje například i liberálnost výchovy, postavení církve ve společnosti či ekonomická a politická situace ve státě.¹⁵¹

Zaměříme-li svou pozornost do budoucnosti, je jistě obtížné spekulovat, zda se rodina bude stávat stále významnější sociální strukturou především z hlediska

---

¹⁵¹ www.modernirodina.cz/statistika, 20. 3.2010

emociálního a výchovného. A to vzhledem k celkovému snižování kvality mezilidských vztahů. Jako jsou:

- alternativní formy komunikace bez fyzického kontaktu,
- zástupné prožitky zprostředkované masmédií,
- životní tempo,
- přetechnizované prostředí,
- odklon od přirozeného uspokojování potřeb,
- omezování skutečně empatické interakce s možností komunikace na emociálně hlubší úrovni.

Nebo zda se bude jednat o stále volnější strukturu s mnoha alternativními formami a stále se snižujícím významem, a do popředí se posunou zájmy jednotlivce. Nebo zda-li dalším vyústěním vývoje budoucnosti je rodina „dítěcentrická“ zaměřená na funkci reprodukční, tj. na zachování kontinuity, snahu zvyšovat kvalitu společnosti jako celku prostřednictvím péče o dítě. Jinou možností je, že bude v rodině akceptován princip demokracie či pseudodemokracie, a základní hodnotou života bude zájem jednotlivce bez ohledu na příslušnost ke skupině.¹⁵²

---

¹⁵² Výrost, J., et al. *Aplikovaná sociální psychologie I.* 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 324-325

Závěr

Základním znakem manželství a jeho nejdůležitější hodnotou byla hlavně v minulosti jeho stabilita, tj. trvalost až do smrti jednoho z manželů. V zájmu stability byli partneři ochotni dělat různé ústupky. Významný podíl na stabilitě rodin mělo i veřejné mínění, které pozitivně přijímalo tuto hodnotu manželství a odmítalo jeho ohrožování. Mnohé dnešní manželské páry zaměňují hodnotu stability manželství za hodnotu subjektivního osobního štěstí.

V porovnání s minulostí mají konflikty a krize v moderní demokratické společnosti 21. století mnohem hlubší a širokospektrální charakter. Konečným důsledkem krize a konfliktu v manželství bývá obvykle rozvod. Rozvod patří k jedné z nejbolestnějších a nejkomplikovanějších životních událostí, kterou lidé prožijí. O to více, když se bezprostředně dotýká i dětí. Ničí mezilidské vztahy, dotýká se samotné podstaty lidské identity. V různých knihách i článcích najdeme rady, jak rozvod „přežít“, jak si poradit po stránce právní, ekonomické či emocionální, jak pomoci dětem, aby tuto situaci přežily, tedy zvládly. Jsem přesvědčen, že rozvodům je možné předejít mnohem lehčím způsobem, který umožňuje nejenom jeho přežití, ale i celkové lepší zvládnutí celé záležitosti. Myslím si, že když už této negativní životní situaci nelze předejít, je potřebné zvládnout ji tzv. „zdravě“, a to zejména ve vztahu k dětem.

Nesprávné chápání manželství v dnešní společnosti, a jeho vzrůstající krizový a konfliktový potenciál, vyžadují, aby byl člověk již od dětství vychováván k tomu, aby si osvojoval vůči blízkým vztahy založené na opravdové lásce. K tomu se samozřejmě nedospěje bez správné výchovy a bez rozumného usměrňování k opravdové lásce.

Jediná možnost, jak změnit daný stav manželství, je, aby partneři byli aktivní, navzájem se nepodněcovali, podporovali, což přispívá k osobnímu růstu jedince i partnera. Máme celý život na to, abychom si ho vzájemně zlepšovali. *Vždyť člověk neustálým zráním přehodnocuje a vidí věci jinak než předtím.*¹⁵³ Člověk musí mít toho druhého upřímně

---

¹⁵³ Blechová, Z. *Partnerské vztahy*. 1. vyd. Olomouc: Fontána, 2003, s. 7

rád a vážit si ho. Láska znamená obětovat se pro druhého, dát mu to nejlepší, co máme. Samozřejmě oboustranně. V opačném případě nemá význam vstupovat do manželství.

Cílem mé bakalářské práce bylo nastínit danou problematiku manželství, rodiny, rozvodovosti, a jejich vlivy na děti jako takové. Podkladové údaje pro zpracování bakalářské práce jsem získal analýzou existující odborné literatury a z článků dostupných na internetových stránkách. Při psaní práce byly uplatněny tedy především kompilační metody literárních zdrojů, statistické vyhodnocení dat. Pokusil jsem se je analyzovat s tím, že budou tvořit teoretické východisko pro mou další diplomovou práci. Instituce rodiny je v dnešních podmínkách společnosti stále hůře definovatelná. V současné době vzrůstá počet rozvodů, vzrůstá počet nesezdaných soužití, s čímž je spojeno zvyšování počtu rodin bez jednoho rodiče a zvyšování počtu nemanželských dětí. Vzrůstá autonomie a individualita každé osobnosti ve společnosti, částečně související i s růstem vzdělanosti ve společnosti. Dochází i k růstu nákladů na provoz domácnosti. Zvyšuje se nezaměstnanost, je nedostatečná státní podpora při uzavírání manželství. Vzrůstá nedůvěra v politické a ekonomické směřování naší společnosti, což vše má za následek odkládání vstupu do manželství do vyššího věku a zároveň odsouvání narození prvních dětí na pozdější dobu.

Rovněž v souvislosti se zpracováním této bakalářské práce mě napadlo, že by bylo zajímavé problematiku vysoké rozvodovosti dále zkoumat, a to zejména v oblasti, jak se dále rodina vyvíjela po rozvodu, a co se s dětmi dělo po určitém časovém odstupu, kdy do jejich života vstupují další nové osoby, jak dále rodina minimalizuje negativní dopady na děti, např. příchodem nového partnera, neboť jsem toho názoru, že pokud v této důležité životní oblasti „prohrává“ dítě, prohrává i stát.

Moji bakalářskou práci chci prezentovat jako výzvu do společenského, právního a lidského svědomí každého z nás v duchu slov Karla Bartla: *„Láska musí mít stále před očima to, čím se vyznačuje společný manželský život, totiž oddanost, výlučnost a stálost, a musí se o to zřetelně a upřímně usilovat. Jinak to není láska.“*

Resumé

Ve své bakalářské práci jsem se zamyslel nad pojmem rodina, manželství, rozvod a jejich vliv na dítě. Můj výběr této bakalářské práce především ovlivnila ta skutečnost, že sám jsem prošel dvěma rozvody, a s tím spojenými různými druhy úprav poměrů ke svým nezletilým dětem. S jejich nejrůznějšími následky se tedy setkávám nejenom u sebe, ale také ve svém okolí, u svých známých či přátel. Mým hlavním cílem bylo definovat pojem rodina, jaká byla podoba rodiny v minulosti a dnes. Dále se věnuji popisu instituce manželství, kdy jsem provedl také malou exkurzi do jiných kultur a jejich pohledů na manželství. Rozebírám také pojem rozvod, blíže specifikuji druhy úprav poměrů k nezletilým dětem, obecně shrnuji základní právní normy. Okrajově se dotýkám výchovy otce ve vztahu ke svým dětem, co výchova otce znamenala v minulosti a dnes, a to vše v první kapitole. Ve druhé kapitole se zmiňuji o sociálních aspektech rozvodovosti, tedy nejhlavnějších důvodech rozpadu manželství, jako je rozdílnost povah, nevěra, alkoholismus, násilí v rodině, neuvážený sňatek a žárlivost. Ve třetí kapitole jsem se snažil nastínit možné dopady na dítě, související s rozvodem, tedy popisuji zde rozvod a jeho vliv na děti. Jak je to bezprostředně ovlivňuje a poznamenává, neboť pro každé dítě je to velice individuální záležitost a vnímá rozvod rodičů jinak, okrajově se zde dotýkám i rodinné mediace.

Rozvodovost je velice obtížná a rozsáhlá tematika. Ve své práci jsem se také snažil navrhnout možná řešení jak rozvodu předejít, a to ve čtvrté kapitole. Je totiž velice důležitá prevence rozvodovosti, aby manželé neřešili případné spory hned rozvodem. V závěru své práce, tedy v páté kapitole, hodnotím statistické údaje, které přímo souvisejí s rozvodem, tj. údaje o sňatečnosti a rozvodovosti, věku rozváděných partnerů, důvodech rozvodu, údaje o počtu a věku dětí z rozvádějících se rodin, a to tak, abych zmapoval statistické údaje rozvodovosti v České republice v letech 1950 - 2009 s důrazem na posledních dvacet let. Věřím, že moje práce alespoň malou částí přispěje k objasnění tématu vysoká rozvodovost a její vliv na děti.

Anotace

Cílem bakalářské práce je poukázat na vysokou rozvodovost a její vliv na děti. Zabývám se rodinou, jaká byla podoba rodiny v minulosti a dnes. Věnuji se opisu instituce manželství, kdy jsem provedl také malou exkurzi do jiných kultur manželství. Zvláštní pozornost je věnována tématu rozvod, blíže specifikuji druhy úprav poměrů k nezletilým dětem, obecně shrnuji základní právní normy. Okrajově se dotýkám výchovy otce ve vztahu ke svým dětem. Co výchova otce znamenala v minulosti a dnes. Zmiňuji se o sociálních aspektech rozvodovosti, tedy nejhlavnějších důvodech rozpadu manželství, a snažil jsem se nastínit možné dopady na dítě související s rozvodem, tedy popisují zde rozvod a jeho vliv na děti. Snažil jsem se navrhnout možná řešení jak rozvodu předejít, neboť je velice důležitá prevence rozvodovosti. V poslední části práce hodnotím statistické údaje, které přímo souvisejí s rozvodem, tj. údaje o sňatečnosti a rozvodovosti, věku rozváděných partnerů, důvodech rozvodu, údaje o počtu a věku dětí z rozvádějících se rodin, a to tak, abych zmapoval statistické údaje rozvodovosti v České republice v letech 1950 - 2009 s důrazem na posledních dvacet let.

Klíčová slova:

rodina, manželství, rozvod, dítě, rodiče, konflikt, prevence, statistika.

Annotation

Purpose of this work is to point to the high divorce rate and its impact on children. I deal with the definition of family, what was the form of family in the past and today. I deal further with a definition of the institution of marriage and I made a little excursion into another cultures and the position of marriage. Particular attention shall be given to the subject of divorce, I specify the types of arrangements to the children and I generally summarize the basic legal standards. I mention also marginally the father's role in upbringing of his children. What the father's role in upbringing meant in the past and today. I mention the social aspects of the divorce rate, thus the main reasons for the collapse of marriage and I tried also to outline the possible impact on child with relation to the divorce so I describe here the divorce en its influence on children. I tried to suggest possible solutions to prevent the high divorce rate, because it is very important to prevent divorces. I evaluate statistical data directly related to the divorce in the last part of this work, that is information on marriage and divorce, age of divorcing partners, reasons for divorce, information on number and age of children from divorced family, so that I would map the statistics of divorces in the Czech Republic during the years 1950-2009 with emphasis on the past twenty years.

Key words:

family, marriage, divorce, child, parents, conflict, prevention, statistics.

Literatura a prameny:

Právní předpisy:

1. Listina základních práv a svobod
2. Občanský soudní řád č. 99/1963 Sb. ve znění pozdějších změn a doplňků
3. Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, podle sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 34/1998 Sb., podle stavu k 1. 3. 1998
4. Úmluva o právech dítěte, podle sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí, podle stavu k 6. 2. 1991
5. Zákon o rodině a a předpisy související, podle zákona č. 91/1998 Sb., podle stavu k 1. 8. 1998
6. Zákon o sociálně právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb. ve znění pozdějších změn a doplňků

Použitá literatura:

7. BLECHOVÁ, Z. *Partnerské vztahy*. 1. vyd. Olomouc: Fontána, 2003, 180 s. ISBN 80-7336-064-0
8. MATĚJČEK Z., DYTRYCH, Z. *Nevlastní rodiče nevlastní děti. I. vyd.* Praha: Grada Publishing, 1999, 144 s. ISBN 80-7169-897-0
9. MATOUŠEK, O. *Kritické situace lásky*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1987, 280 s. ISBN nemá
10. MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha: SLON, 2002, 252 s. ISBN 80-85850-75-3
11. MIKETA, K. *Děti unesené navždy*. 1. vyd. Praha: MAC, 1998, 120 s. ISBN 80-86015-39-4
12. PLÁŇAVA, I. *Jak se (ne)rozvádět*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1994, 118 s. ISBN 80-7169-129-1
13. PRŮCHOVÁ B., NOVÁK, T. *Jak přežít porozvodové peklo*. 1. vyd. Brno: JOTA, 2004, 198 s. ISBN 80-7217-294-8
14. ŠMOLKA P., MACH, J. *Manželská a rodinná trápení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, 192 s. ISBN 978-80-7367-448-9
15. TRÉLAÜN, B.: *Překonávání konfliktů v rodině*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 144 s. ISBN 80-7178-935-6
16. VÝROST J., SLAMĚNÍK, I. *Aplikovaná sociální psychologie I*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, 384 s. ISBN 80-7178-269-6
17. WARSHAK, R. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, 240 s. ISBN 80-7178-089-8

Jiné informační zdroje:

18. <http://www.referaty10com./referat/Ostatni/4/tema-4-3-ostatni.php>
19. <http://www.federacirin.sk/content/view/1552/186/>
20. <http://petula458.blogspot.com/2007/10/registrovan-partnerstv-ve-svt.html>,
21. <http://www.modernirodina.cz/index.php?level.1=list&kat=108>
22. <http://manzelstvi.navajo.cz/>
23. <http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=45>
24. <http://www.umpod.cz/co-je-to-mezinarodni-unos>
25. <http://www.natur.cuni.cz>
26. <http://www.czso.cz/csu/2002>
27. <http://www.czso.cz/csu/2002edicniplan.nsf/tab/B6003EE2FB>
28. http://www.pdcs.sk/mod.php?mod.=userpage&menu=130102&page_id=94
29. http://www.odkazy.sk/mambo1/index.php?option=com_conten&task=view&id&57&Itemid=65
30. <http://www.psychotesty.psyx.cz/texty/zarlivost.php>
31. <http://xman.idnes.cz/patologicka-zarlivost-kdyz-je-lasky-prilis-fe5/xmanstyl.asp>
32. <http://mladazena.maminka.cz/scripts/detail.php?id=411091>
33. <http://www.rodina.cz/clanek2859.htm>
34. <http://www.rodina.cz/clanek2860.htm>
35. http://czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatky_a_rozvody_1950_2008
36. http://czso.cz/csu/redakce.nsf/i/uhrnna_rozvodovost_v_letech_1950_2008
37. <http://czso.cz/csu/2002edicniplan.nsf>
38. <http://czso.cz/csu/csu/csu.nsf/informace>
39. http://czso.cz/csu/redakce.nsf/i/podil_deti_narozenych_mimo_manzelstvi_v_letech_1950_2008
40. http://czso.cz/csu/redakce.nsf/i/prumerny_vek_zen_pri_narozeni_1_ditete_v_letech_1950_2008
41. <http://czso.cz/csu/2002edicniplan.nsf/tab/B6003EFA7F>
42. <http://czso.cz/csu/2002edicniplan.nsf/tab/B6003F06AB>
43. <http://czso.cz/csu/2002edicniplan.nsf/tab/B6003F1C64B>
44. www.modernirodina.cz/statistika.